

„...tompul a beesési szög...”

*„Elborulunk ország mező
Elborulunk kedvünk idő
Sötét napokba süllyedünk
Ma még ferdén süt a nap
Ma még kinyílunk néhanap
De tompul a beesési szög
A tetőig ér a küszöb”*

/Tábor Ádám: A beesési szög. ÉS, 2015. aug. 29./

**Gazdasági és politikai folyamatok a 2015 harmadik negyedében
– Magyarországon**

Készítette: Kéri László és Petschnig Mária Zita

Budapest, 2015. október 12

Tartalom

Rövid előhang.....	3
I. A hatalmi szféra két kulcskérdéséről.....	4
1. Még mindig a Simicska-afférról.....	4
2. Kormányzati mozgások.....	7
II. Gazdasági dimenziók.....	10
1. A magyar gazdaság 2015. első félévi teljesítményének értékelése.....	10
1.1. Gazdasági növekedés.....	10
1.2. Beruházások.....	13
1.3. Infláció.....	19
1.4. Foglalkoztatás.....	22
1.5. Államháztartás.....	29
1.6. Külső egyensúlyalakulás.....	32
2. A teljesítmények értékelése.....	35
3. Egyéb font gazdasági, gazdaságpolitikai döntések.....	41
3.1. A budapesti olimpia megrendezésének felmelegítése.....	41
3.2. Kedvezményes nyugdíj kiterjesztése a férfiakra is.....	42
3.3. Az állami földvagyon nagyobb részének értékesítése.....	44
3.4. Paksi fejlemények.....	48
3.5. A devizahitelek megmentése.....	49
3.6. Romokban a hitelezés.....	53
3.7. A brókerbotrányok károsultjainak ügyei.....	55
3.8. A Magyar Nemzeti Bank főtevékenységen kívüli ügyei.....	56
III. Esettanulmány a menekültügy folyamatairól.....	61
1. Kronologikus áttekintés huszonegy nap eseményeiről.....	62
2. Mögöttes szerkezeti elemek és megfelelő értelmezési keretek keresése.....	73
2.1. Magukról a menekültekről.....	76
2.2. A küldő országokról és környezetükről.....	79
2.3. A nagyhatalmak magatartása.....	83
2.4. A gazdag arab országok talánya.....	86
2.5. Az embercsempészet hálózatának kiváló munkájáról.....	88
2.6. Az EU döntési szintjeiről.....	92
2.7. A közvetlenül érintett országok viselkedéseiről.....	96
2.8. és 2.9. Európai közvélemény és európai média.....	10
2.10. A magyar kormányzati álláspont – és a gyakorlat.....	104
2.11. A hazai közvélemény állapotáról.....	112
2.12. Háttértényezők.....	117

Rövid előhang

2015 nyarán a hazai folyamatok elemzőinek kettős természetű jelenségekkel kellett megbirkózniuk. Részben adottak voltak az előző hónapok, félévek során elkezdődött, félbe maradt ügyek, botrányok, változások, amelyek kapcsán a tulajdonképpeni feladat a dolgok/ügyek folytatásának figyelemmel követése volt. Részben azonban megjelentek olyan újdonságok, amelyek jelentőségét korábban is megpróbáltuk már jelezni, de azt azért nem sejtettük, hogy minden egyéb eseményt háttérbe szorítóan határozhatják meg a nyárvégi/kora őszi folyamatokat. Már pedig így történt...

Augusztus közepétől kezdve a menekültügy olyan páratlan erővel telepedett rá életünk egészére, hogy a következő két hónap során minden más kérdést maga alá temetett.

E bevezető megjegyzések egyúttal megelőlegezik e munka szerkezetének magyarázatát is. Mind a politikai, mind pedig a gazdasági fejlemények kapcsán megkíséreljük világosan elkülöníteni egymástól a folyó, illetőleg az újonnan kiformalódott problémakörök elemzését. Ennek megfelelően a jelen összegző három nagyobb részre tagolódik. Az első részben a politikai/hatalmi szféra két olyan mozzanatáról számolunk be, amelynek előzményeit korábbi elemzéseinkből jól lehetett ismerni. A második részben a gazdaság világában megtapasztalt jelenségeket vesszük szemügyre. Mostani negyedéves összegzőnk terjedelmileg is legnagyobb lélegzetű része egy olyan különlegesség esettanulmány-szerű bemutatásából áll, amely a mögöttünk hagyott hónapok során – nem túlzás ezt mondanunk - az élet minden elképzelhető metszetében érintette mindazt, ami mostanában Magyarországon történt. **A menekültügyről kénytelenek voltunk elkülönítetten és szokatlanul nagy terjedelemben írni.**

I. A hatalmi szféra két kulcskérdéséről

1. Még mindig a Simicska-afférról

A tavasz az egykori szobatárs/jó barát kezdeményezéseinek jegyében telt el, de már a második negyedévben számos jelét láthattuk a kormányzati oldalról megkezdődő megtorlási hadjáratoknak. A kormányzati apparátus a nyáron sem volt rest, s tulajdonképpen alig múlt el hét nélkül, hogy a média ne számolt volna be a Simicska-konglomerátum egyes darabja elleni újabb és újabb támadásokról. Néhány hónap távlatából nagyjából három olyan területet jelölhetünk ki, amelyen ezek a meglehetősen egyoldalú küzdelmek zajlottak. E területeket részben személyi ügyekként, részben média-konfliktusokként, de leginkább, mint a Közgép-vezette cégcsoport elleni döntések hullámaiként azonosíthattunk.

(Személyi ügyek) Megállás nélkül folytatódtak a 2010-2014 közötti évek során kinevezett vezetői körök elleni akciók, közülük talán Vida Ildikó lemondása/menesztése keltette a legkisebb meglepetést. (Talán csak az szorulna némi magyarázatra, hogy miért is tartott mindez még fél évnél is tovább?) Baji Csaba eltávolítása szintén az előre kalkulálható lépések közé tartozott, miként az MVM, illetve a MAVIR vezető köreinek nagymértékű átalakításai is. Paks már bonyolultabb probléma, ezért az ottani változások nem függetlenek egyéb, a leendő beruházáshoz szorosabban kapcsolódó kérdésektől. Ezért minderről majd a z erőmű szakmaiabb jellegű talányainak elemzése során fogunk írni. A beosztott államtitkárok és helyetteseik soraiban szintén rendkívül mozgalmasra sikeredett a nyár, de ez az a terület, ahol az egyes neveknek csak a legszűkebb körök számára van/volt értelmezhető jelentése. A médiában természetesen továbbra is nagy volt a jövés-menés, hiszen e szférában még korántsem dőltek el a legfontosabb kérdések. Láthatóan ezen a területen sokkal nehezebb lesz megszabadulni SL örökségétől. Vagy nem is lehet...

(Média-metszetek) Már a tavasz végén világossá vált, hogy a kormány nemcsak a közszolgálati média szervezet-rendszerét, vezérkarait szeretné a maga szája íze szerint átalakítva látni, hanem az egész mögöttes finanszírozási rendszert is. S az új költségvetési év tervezésével párhuzamosan meg is kezdődött az állami média-megrendelések eddigi rendjének sokmilliárdos nagyságrendű átalakítása. Minden esetben úgy, hogy ebből a Simicskához köthető médiumoknak lehetőleg ne jusson állami pénz. Mindez nemcsak a reklám-összegek feletti rendelkezések átcsoportosítását jelentette, hanem lemenő rendszerben érintette az egyes műsorok, műsorkészítő cégek jövőjét is. Az az igazság, hogy a kormányzati leszámolási akcióknak e viszonyok között lehetett a legnehezebb dolguk. S ez megmagyarázható.

Simicska ezt a szférát jóval a 2010-es választási győzelmet megelőző években formálta át a maga érdekrendszerének képére, itt évtizedes és meglehetősen rejtett kötődések következményeivel kellett szembe nézni. Nem véletlen, hogy a média-átalakítási kormányzati munkálatok csak akkor érkezhettek érdemi fázisba, amikor már a legfelső kormányzati csúcspontokon is eldőlték a legfontosabb személyi kérdések. Ez pedig csak a Rogán/Lázár belső küzdelem eredményével válhatott egyértelműen tisztázott területté. (E személyi metszetről majd még szólni fogunk.) Október elején minderről annyi állapítható meg, hogy a Simicska-felületek működése továbbra is töretlen, s a tavasszal vett fordulat –miszerint a kormánnyal szemben megpróbálnak kritikus/tárgyilagos hangnemet használni - változatlanul érvényben van. S ami talán meglepő, mindez inkább újabb fogyasztói érdeklődést hozott, s nem pedig fogyatkozást.

(A cégvilág frontja) E területen Simicska Lajos mintha erősen vesztesre állna. Az is igaz, hogy a kormányzati törekvések éppen ebben a világban voltak tekintettel a legkevésbé a törvényes rendre, olykor még a maguk alkotta szabályokat is habozás nélkül rúgták fel. A nyár krónikáját akképp is meg lehetne írni, hogy a Közgép mikor és hol maradt ki pályázatból, vagy esett el már korábban megnyert megbízásoktól. A krónikának az is érdekes

eleme lenne, hogy a bírói útra terelődő vitákból viszont a Közgép kerül ki jobban, bár mindez legfeljebb csak elodázhathja a cégbirodalom teljes kiszorításának elkerülhetetlenségét. S az is több mint nyilvánvaló, hogy az ő helyükre azonnal és mindenütt az új kegyencek kerülnek be.

Az őszi fordulónak meglehetősen érdekes mérkőzéseit kezdték meg az alsóbb osztályokban is, szeptember végén pl. a fővárosi ligában is diszkriminálni kezdték a SL-cégek sok éve töretlenül érvényesülő uralmát. A MAHÍR-CITYPOSTER is a nemkívánatos partnerek közé került. Pedig... a fővárosi hirdetési helyekkel való rendelkezés egy évtizeden át megbízható kampány-segédesszövegnek – és kitűnő üzletnek – bizonyult. (Igaz, 2018-ig nem lesz semmiféle kampány...)

A földügyekben tapasztalható kormányzati serénykedés egyszerre mutatja fel a Fidesz-évek legfontosabb vonását, hogy t.i. mindent, amit meg lehet szerezni, azt meg is kell szerezni. Ám, ezen túl, az új szabályozás arra is alkalmat teremt, hogy a SL által megszerzett földekre jutó uniós támogatásokat el lehessen vonni tőle.

Szóval, bárhová is nézünk, a gazdasági élet úgyszólván valamennyi lényeges területéről kiszorítják Simicska érdekeltségeit, s ennek az offenzívának még olyan ártatlan - és első látásra érthetetlen – áldozatai is vannak, mint a világszínvonalúvá növesztett/fejlődött veszprémi férfi kézilabda... Az őszi szezon kezdetekor előbb az MKB tűnt el a főbb támogatók közül, majd két hét múlva az MVM is lekerült a szponzori listáról. Hiába... ez is Lajosé... és óvatos, jövőbe tekintő, komoly cégnek meg kell néznie, mibe fekteti adományait.

Nem folytatjuk a leszámolás lépéseinek további számba vételét, amit eddig összegeztünk, az is elegendő annak a megállapításához, hogy az Orbán/Simicska-háború a nyáron átfordult a teljes körű kiszorítás fázisába, és a cégbirodalom minden jelentős fronton vesztesre áll. Mégis, úgy véljük, nem e mostani negyedéves krónikánk a legutolsó alkalom, amikor kénytelenek voltunk megemlékezni e fura háború állásáról. Vannak még rejtve maradt tartalékok.

Irodalom az affér részleteihez:

- Eltűnnek Simicska emberei. Figyelő, júl. 26.
- A Közgép elveszett kikötője. Így tennék tönkre Simicskát. MnCS. júl. 30.
- Simicskát nem engedik az MO-ra. Nsz. júl. 30.
- Új idők. Figyelő, szept. 10.
- Fővárosi hadüzenet Simicskának. Nsz. szept. 30.
- Simicskátlanítás. Nsz. okt. 1. /Az írásban van egy áttekintő kronológia is./
- Simicska Lajos két élete. HVG. okt. 10.
- Oszlop volt. Simicskát még az ág is húzza. MnCs. okt. 8.

2. Kormányzati mozgások

Orbán Viktor egy ünnepi alkalommal - május végén - azt mondta, hogy a 2010 utáni évek kormányzati filozófiáját **az erő** határozta meg, de a mostani periódus vezérlő elve a **figyelem** lesz. E talányos és fellengzős definíciót tüstént értelmezni kezdték, s többnyire a konszolidáció és a párbeszéd időszakának beköszöntéseként szerették volna látni. Nos, a figyelemből az elmúlt negyedév során a legtöbb a menekülteknek jutott, olyannyira, hogy erről majd egy önálló fejezetben fogunk részletekbe menően megemlékezni. Magára a szűkebben vett kormányzásra is inkább csak futó, kapkodó és időnként meglepően felszínes figyelem jutott. Már a tavasz végén megindultak a szivárogtatások a kormányzati szerkezet esetleges átalakításáról, meg-megjelentek hírek az ilyen-olyan államtitkárokkal való elégedetlenségről, de a legtöbb izgalmat Rogán Antalnak a közvetlen kormányzati döntésekbe való beemelés sejtetése váltotta ki. **A legtöbb izgalmat ez leginkább Lázár Jánosból váltotta ki, mert Rogán előreléptetésével ő személyében is találva érezte magát.** S ahogyan közeledett a Nagy, Őszi Átrendezés bejelentése, ő úgy vált egyre izgatottabbá és ingerültebbé. Ami igaz, az igaz, nem értette senki sem, hogyan fognak egy kulcstárcából

kettőt csinálni. A sajtóban se szeri, se száma nem volt a különféle jóslatoknak arról, hogy ki megy, ki marad, ki kinek lesz majd a főnöke...

E küzdelem végül ugyanolyan banálisan ért véget, mint ahogyan zajlott: minden érintett igyekezett úgy tenni, mint a léte álma teljesült volna. (Orbán esetében ez persze nem kizárt, hiszen ő mindig is imádta versenyeztetni legközelebbi munkatársait, lehetséges, hogy az ő számára még ez a belterjes küzdelmecske is szórakoztató lehetett.)

Rogán is miniszter lett, Lázár is az maradt, Rogáné a politikai/kormányzati koordináció (az...micsoda...?), valamint a kormányzati kommunikáció. Na, ez már érthetőbb. Szóval, ő rendelkezhet 25 Md forint felett, valamint közvetlenül irányíthatja a médiában tevékenykedő ezerféle cég érdekeinek alakulását. **Lázár meg a legújabb hatásköri leírás szerint 104- féle (ez nem vicc, tételesen le van írva neki...) kormányzati tevékenység elsősorú felelőse.** Vannak elemzők, akik mindezt a „politikai kormányzás” erősödéseként értelmezik, s vannak, akik az eddigi központi káosz további eszkalációjaként. Majd meglátjuk. E sorok írója negyedszázada figyeli a különféle hazai kormányzati szervezetek, modellek működését, s meg kell, hogy vallja, ennél áttekinthetlenebb, tetszőleges és kiszámíthatatlanabb modellt még nem tapasztalt.

Mindeközben – s már megint a népakarat megnyilvánulásaira hivatkozva... - októberben, nagy hanggal bejelentett bürokrácia-ellenes rohamot is indított a kormány. S a roham vezényletét – na...kire...? – Lázár Jánosra bízta a kormányfő. Ő meg is hirdette, október 4-én még formális javaslatként a parlamentbe is bevitte, s van is benne számtalan szépen hangzó elképzelés. Akcióterv, ígéret, járulékok elengedése, határidők kurtítása, csupacsupa tetszetős javaslat. 110 pontba szedve, igazán elismerésre méltó munka.

Ugyanakkor a sajtó nem áallja számba venni, hogyan terjed a kormányzati címkórság és bürokrácia megállíthatatlanul. Néhány hónapon belül például a miniszteri biztosok száma több mint a duplájára nőtt (húszról ötvenegyre). Miként a kormányzati apparátus összlétszáma is meghaladja mind a Bajnai, mind pedig a Gyurcsány-érában

foglalkoztatottakét. S így már inkább minősíthető porhintésnek a minisztériumok számának csökkentésével kéréző szándék. Pillanatnyi helyzet szerint 203 államtitkár, helyettesi, valamint miniszteri biztos dolgozik, mint a szűken értelmezett kormány kinevezettje. (Időközben, szép csöndben megszüntetett felső plafonú fizetésekkel, vagyis egyre drágábban.) Nem hoznánk mindezt szóba, ha nem emlékeznénk arra: az eredeti kormányprogramnak az egyik leghangsúlyosabb eleme volt a kormányzati bürokrácia nagymértékű leépítése. Akárhonnét is nézzük, a miniszterelnöki intézményi világban ezúttal sem sikerült megteremteni az ésszerűbb, takarékosabb és hatékonyabb munkavégzés feltételeit. A jutalmazás, a káderekkel való dominózás, a problémamegoldás szervezetteremtő színlelése ennek a kabinetnek ugyanúgy jellemzője marad, mint ahogyan a megelőző negyedszázad során is így volt ez valamennyi elődnél.

(S hogy el ne feledjük: Hende Csabát leváltották... ha meg nem emlékeznénk erről, akkor néhány hónap múlva más senki nem emlékezne rá, hogy micsoda daliás vezetője volt ő a magyar haderőknek.)

Néhány fontosabb írás a kormányzati működésről:

- Orbán visszatér az erőhöz. Nsz. szept.23.
- Lázár megatárcája megmaradt, de.. Nsz. szept. 24.
- Ki nevet a végén? Két dudás egy csárdában. Figyelő, szept. 24.
- A hatnapos háború. Orbán és Lázár küzdelmei. MnCs. szept. 24.
- Rogán terítheti a pénzt. Nsz. szept. 30.
- Jobboldali belháború. Figyelő, okt. 1.
- A miniszter félreért. Erősödő politikai kormányzás. HVG, okt. 3.
- Dagad Orbán apparátusa. Nsz. okt.8.
- Orbánnál a pazarlás biztos. Nsz. okt. 3-4.
- A nagyvadak keresik a helyüket az erdőben. Figyelő, okt. 8.
- Tücskök és bogarak: bürokráciacsökkentés szépséghibákkal. HVG. okt. 10.
- A hidra feje. Bürokráciacsökkentő csomag. Figyelő, okt. 8.
- <http://www.tozsdeforum.hu/uzlet/gazdasag/nott-az-allami-burokracia-emelkedtek-a-kiadasok-59049.html>

II. Gazdasági dimenziók

1. A magyar gazdaság 2015. első félévi teljesítményének értékelése

A kiemelt makrogazdasági mutatók alakulásának elemzésével adunk átfogó képet 2015. első félévének teljesítményeiről.

1. 1. Gazdasági növekedés

Az év első felében – az előzetes adatok szerint – 3,1 százalékkal nőtt a bruttó hazai termék. A növekedés üteme több tekintetben is lassulásra utalt. Egyfelől mérséklődött az előző negyedévhez mért dinamika, másfelől a félév átlagában az előző év azonos időszakában bekövetkezethez képest alacsonyabb volt a növekedés, harmadszor pedig a féléven belül a második negyedév hosszú indexe 0,8 százalékponttal elmaradt az első negyedévben realizáltétól.

A magyar gazdaság lassulásával szemben - az előzetes adatok szerint – az unió egészében és az eurózónában is gyorsulás mutatkozott. Mind 2014-hez mérten, mind pedig a két negyedév üteme tekintetében. A félév átlagában mért 3,1 százalékos dinamikával kicsúsztunk az unió élvonalából is. Ennél magasabb ütemet mértek Írországban (7%), Máltán (5,1%), Csehországban (4,2%), Romániában (3,8%), Lengyelországban (3,7%) és Szlovákiában is (3,2%). A magyar első félévi GDP-bővülés több mint 80 százaléka a foglalkoztatás emelkedéséből származott, ami erősen extenzív jellegű pályára utal.

Ágazatilag nézve a pénzügyi szektoron és a mezőgazdaságon kívül minden területen nőtt a bruttó hazai termék, legjelentősebben az erősen exportorientált feldolgozóiparban. A

mezőgazdasági visszaesés nagyjából annyival rontotta az éves adatot, amennyivel korábban javította. A minisztérium természetesen a rossz időjárással okolta a teljesítményt, amiben van igazság. Csakhogy a mérsékelni lehetne a mezőgazdaság hektikus hozzájárulását a GDP-hez, ha a stabilitást jelentő állattenyésztés arányát megdupláznák. Nálunk csupán 35 százalékos, a fejlett országokban 65 százalékos. Néhány szolgáltató-ágazat kivételével (kereskedelem, szállítás, művészet, szabadidő, egyéb szolgáltatás) a dinamika mindenütt lassult az egy évvel korábbiakkal összevetve. Különösen figyelemre méltó a lanyhulás az építőiparban.

1. táblázat

A GDP-alakulás ágazati összetevői

Ágazat	2013	2014	2014. I. félév	2015. I. név	2015. II. név	2015. I. félév
Mezőgazdaság	115,1	112,5	112,0	91,1	83,2	86,3
Ipar	96,5	105,4	105,9	107,8	106,1	106,9
Feldolgozóipar	95,6	107,0	108,1	108,2	107,0	107,5
Építőipar	106,6	113,6	123,2	109,5	106,5	107,7
Szolgáltatás	103,2	101,5	101,8	102,3	102,4	102,4
Keresk., szálláshely-szolg. Vedéglátás	106,0	103,7	103,4	105,5	105,0	105,2
Szállítás, raktározás	102,5	103,3	102,5	102,0	103,5	102,8
Infokommunikáció	101,0	103,3	103,9	102,2	103,8	103,0
Pénzügyi, biztosítási tev.	94,4	99,3	99,3	99,2	99,6	99,4
Ingatlanügyletek	100,6	99,5	98,8	100,5	100,5	100,5
Szakmai tud. műszaki tev. admin. szolgáltatás	104,3	105,5	107,7	103,6	104,8	104,2
Közig, védelem, tb, eü, szoc. oktatás	105,3	98,9	99,1	100,9	99,7	100,3
Művészet, szabad idő, egyéb szolgáltatás	102,7	103,4	103,7	104,3	104,6	104,5
Bruttó hazai termék	101,5	103,6	103,9	103,5	102,7	103,1

Forrás: KSH

Megjegyzés: A táblázat 2015. szeptember 30.-a előtt készült. A KSH szeptember 30-án ismét átdolgozott GDP-adatokat jelentetett meg 1995-ig visszamenőleg. Ennek értékelésére következő jelentésünkben fogunk kitérni.

Keresleti oldalról tekintve a félév folyamán folytatódtak az elmúlt évben már megfigyelhető tendenciák: az exporthúzta növekedés mellé felzárkózott a háztartások fogyasztásának egyre erősödő bővülése. Megtört ugyanakkor a bruttó felhalmozás hozzájárulása a növekedési pályához, hiszen az az első félévben csökkent – szemben az egy évvel korábbi impozáns bővüléssel. A választásokra fókuszáló 2014-es esztendő múltával a közösségi fogyasztásra fordított források is csökkentek.

2. táblázat

A GDP-alakulás keresleti oldali összetevői

Megnevezés	2013	2014	2014. I. félév	2015. I. név	2015. II. név	2015. I. félév
Háztartások fogyasztási kiadása	100,1	101,7	102,1	102,7	103,0	102,9
Természetbeni juttatás kormánytól	101,5	101,3	100,3	102,4	101,6	102,0
Természetbeni juttatás nonprofittól	94,7	96,9	95,1	99,5	96,5	98,2
Háztartások tényleges fogyasztása	100,2	101,5	101,6	102,6	102,6	102,6
Közösségi fogyasztás	105,0	103,6	104,2	101,8	94,6	99,1
Végső fogyasztás	100,8	101,8	101,7	101,4	102,1	101,8
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	105,2	111,7	119,3	93,3	105,2	99,3
Bruttó felhalmozás	102,7	113,3	117,2	96,6	98,9	97,8
Belföldi felhasználás	101,2	104,3	104,4	100,5	101,4	100,9
Export	105,9	108,7	108,8	110,1	107,5	108,8
Import	105,9	110,0	109,9	107,4	106,5	106,9
GDP	101,5	103,6	103,9	103,5	102,7	103,1

Forrás: KSH

Megjegyzés: A táblázat 2015. szeptember 30.-a előtt készült. A KSH szeptember 30-án ismét átdolgozott GDP-adatokat jelentetett meg 1995-ig visszamenőleg. Ennek értékelésére következő jelentésünkben fogunk kitérni.

Nemzetközi összevetésben a magyar gazdaság növekedése az unión belül a jobban teljesítők közé sorolódott. Ám az év egészében 3 százalék körül várható növekedéssel csak azt érjük el, hogy behozzuk a válságévekben elszenvedett veszteséget: 2015-ben tudjuk először meghaladottnak mondani a válság kitörése előtti, 2008. évi teljesítményünket.

1. 2. Beruházások

A hazai beruházások trendje lassan egy évtizede eltér az unióbelitől, sőt, ezen belül markánsan különbözik mind az utolérési célpontnak tekintett Németországtól, mind a visegrádi országokétól. Nálunk ugyanis a beruházások esése már a válság előtt, 2006 második negyedétől megindult. A Gyurcsány-kormány kikényszerülő fiskális stabilizációs intézkedéseinek piacsűkítő hatása nem ösztönözte a cégek fejlesztéseit, a lakáshoz jutás feltételeinek és a háztartások vásárlóképességének romlása pedig véget vetett a lakásépítési konjunktúrának. A válságot követő, 2011-ben mutatkozó beruházás-felépülésből a magyar gazdaság kimaradt, s az unióbeli 2012. évi visszaesésnél nálunk nagyobb következetet be. Így Magyarországon 2013-ig jelentős fejlesztési lemaradás halmozódott fel.

2013-ban azonban fordulat mutatkozott: a második negyedévtől kezdve felfelé ívelő konjunktúra vette kezdetét. A nemzetgazdaság egészében éves átlagban 6,9 százalékkal bővültek az állóeszköz-fejlesztések. Ezt fejelte meg az elmúlt évben folytatódó dinamizálódás. A beruházások 2014-ben megközelítően 16 százalékkal emelkedtek. Ám a bruttó állóeszköz-felhalmozás (GDP-beli) üteme – e felfelé ívelő szakaszban – elmaradt a beruházásokétól: 2013-ben csak 5,2, 2014-ben pedig csak 11,7 százalékot jelzett. Ezek a nemzetközi viszonylatban is kiugrónak számító értékek azonban nem voltak elégségesek ahhoz, hogy az állóeszköz-felhalmozás volumene 2014-ben elérje a válság mélypontján,

2009-ben mért szintet. Lemaradásunk e tekintetben az unión belül jelentős (2014-ig 4,5 %-os). Ugyanakkor Németországban 15 százalékkal, Szlovákiában 13 százalékkal, Lengyelországban 18 százalékkal már meghaladta a bruttó állóeszköz-felhalmozás volumene 2014-ben a 2009. évit. A cseheknél is száz százalék fölé került, mint ahogy az unió egészében is. Régiókon belüli leszakadásunk a fejlesztések terén versenyképességünk romlását vetíti előre.

A beruházások csak 2015 félévének átlagában jelzik a növekedés folytatódását. Az első félévi 1,7 százalékos növekmény ugyanis az első negyedévi visszaesést növekedéssel felváltó második negyedévnek köszönhetően állt elő. Míg 2013 második negyedévéből egy éven keresztül folyamatosan emelkedett a növekedés üteme – köszönhetően a bázishatásnak, a választások évében felpörgetett gazdasági klímának és az uniós pénzek felerősített beáramoltatásának -, addig 2014. harmadik negyedévéből a trend megtörésének lehettünk tanúi. A 2015. második negyedévi 5,7 százalékos beruházás-bővülés valamelyest korigálta az első negyedévi 3,9 százalékos zuhanást. A félév átlagában mutatkozó 1,7 százalékos bővülés csupán a hetede volt az egy évvel korábbi ütemnek.

A bruttó állóeszköz-felhalmozás indexei általában valamivel alacsonyabb növekedési és nagyobb visszaesési ütemet jeleznek a beruházásokénál, ami kedvezőtlen. A két mutató közti különbséget ugyanis zömében azok az immateriális javak képezik, amelyek az internetes fejlesztésekhez kapcsolódnak. (Nemzetközi összehasonlításban is a bővebb, GDP-n belüli adatot használják.)

Beruházás és állóeszköz-felhalmozás alakulása
(előző év azonos időszaka = 100 %%)

Idő	Beruházások	Bruttó állóeszköz- felhalmozás
2013. I. negyedév	93,5	90,9
2013. II. negyedév	100,9	104,5
2013. III. negyedév	107,7	108,1
2013. IV. negyedév	116,9	111,4
2013	106,9	105,2
2014. I. negyedév	122,8	119,8
2014. II. negyedév	124,5	118,8
2014. III. negyedév	113,6	113,2
2014. IV. negyedév	109,7	101,9
2014	115,8	111,7
2015. I. negyedév	96,1	93,3
2015. II. negyedév	105,7	105,2
2015. I. félév	101,7	100,4

Forrás: KSH

A bruttó felhalmozás rátája, amely a válságévekben rendre elmaradt az euróövezet átlagától, 2013-ban valamelyest javult, és ez folytatódott 2014-ben is. Ebben az évben már az unió átlaga fölé kerültünk, de globális lemaradásunkat még így sem tudtuk behozni. Felzárkózásunkhoz ugyanis legalább 24-25 százalékos rátára lett volna szükségünk. Ettől azonban a hazai állóeszköz-fejlesztés rátája messze elmaradt. 2015 első felében a ráta ismét romlott, 19 százalék alá került (a 2009, 2010-es válságévekben is 20 százalék fölött volt).

**Beruházási és bruttó állóeszköz-fejlesztési ráta
(a GDP százalékában)**

Idő	Beruházási ráta	Bruttó állóeszköz- felhalmozás rátája
2008	18,3	23,3
2009	17,8	22,9
2010	16,7	20,4
2011	15,3*	19,8
2012	14,9	19,1
2013	15,1	19,9
2014	16,6	21,4
2015. I. félév	13,5	18,6

Forrás: KSH

*2011-től az évközi beruházási adatok alapján

A kedvezőtlen 2015. első félévi beruházási ütem ráadásul kedvezőtlen anyagi-műszaki összetétel-változást takart. Míg az elmúlt évi beruházási felíveléskor a gépi jellegűek dinamikája (19,4%) lényegesen meghaladta az építési jellegűekét (13,7%), addig ez év első felében változtak az ütemarányok: az építési jellegűek 2,9 százalékos bővülésével szemben a gépiék csak stagnáltak (0,3%).

2015 első felében a versenyszférában és a költségvetésben is nagyjából azonos mértékben, öt százalék körül nőttek a beruházások. Az egy évvel korábbi dinamikához képest azonban a versenyszférában nagyobb volt a mérséklődés, mint a költségvetési szektorban. A

GDP-n belüli súlyát tekintve is a versenyszférában nagyobb romlás következett be, mint a költségvetésben.

5. táblázat

Beruházások a verseny- és a költségvetési szférában

Idő	Előző év = 100 %		Beruházási ráta a GDP-ben	
	Versenyszféra*	Költségvetési szféra	Versenyszféra*	Költségvetési szféra
2011	103,7	91,3	8,2	2,0
2012	97,3	87,9	8,0	1,8
2013	104,9	139,7	8,1	2,4
2014	117,5	117,4	9,1	2,7
2015. I. félév	105,1	104,9	7,6	2,0

Forrás: KSH *az 50 fő feletti cégek

Ágazatilag nézve is jelentős elmozdulások történtek 2015 első felében. A beruházások válság utáni felívelésének első évében, 2013-ban a 7 százalékos növekedés háttérében még öt területen visszaesés jelentkezett. 2014-ben azonban már csak a pénzügyi szférában zsugorodtak a beruházások, mindenütt másutt nőttek. Fél év múlva azonban már 13 ágazat jelzett visszaesést. A nagyobb súlyt képviselő, közvetlen termelőágazatok szinte mindegyike, így a feldolgozóipar, az építőipar, a kereskedelem, a mezőgazdaság, az informatika. A feldolgozóipari visszaesés különösen feltűnő, hiszen ezen a területen egy évvel korábban még bőven 20 százalék feletti volt a beruházások növekedési üteme. A befektetések hanyatlása itt már 2014 utolsó negyedében megindult – a nagy autóiipari fejlesztések lecsengését követően. A hazai ipar versenyképességének alakulása szempontjából ez rendkívül

kedvezőtlen tendencia, miközben a járműiparra koncentráció fejlesztések következtében nőtt a magyar gazdaság sérülékenysége.

6. táblázat

Beruházások alakulása nemzetgazdasági ágak szerint*
(előző év = 100 %)

Ágazat	2013	2014	2014. I. félév	2015. I. félév
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	112,4	116,9	124,1	78,3
Bányászat, kőfejtés	65,9	100,7	89,5	122,4
Feldolgozóipar	103,1	108,3	123,1	96,5
Villamos energia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	82,6	106,1	106,6	128,4
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződés-mentesítés	177,5	132,3	126,4	126,3
Építőipar	121,3	124,2	129,8	95,8
Kereskedelem, javítás	103,3	104,0	104,8	89,1
Szállítás, raktározás, posta, távközlés	119,7	139,9	147,1	127,0
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	112,3	123,3	102,0	99,2
Információ és kommunikáció	91,7	110,8	116,9	94,1
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	96,1	78,1	81,9	94,3
Ingtatlanügyletek	80,9	104,4	123,0	98,0
Szakmai tudományos, műszaki tevékenység	116,5	124,7	127,5	83,8
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	132,9	124,0	126,4	92,4
Közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás	144,0	104,7	117,1	101,3
Oktatás	103,8	105,5	73,1	112,7
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	111,7	145,1	150,1	89,6
Művészet, szórakoztatás, szabad idő	141,6	131,2	156,1	89,6
Egyéb szolgáltatás	106,9	102,6	122,1	80,2
Nemzetgazdaság összesen	106,9	115,8	123,8	101,7

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal
*előzetes, a negyedéves adatok alapján

Az a körülmény, hogy 2015 első felében az energiaiparban, a víz- és hulladékgazdálkodásban, valamint a szállítás, raktározás és az oktatás terén folytatódott kétszámjegyű ütemben beruházási fellendülés, arra utal, hogy az állóeszköz-fejlesztéseket továbbra is az uniós pénzek hajtották. Ezen közben a magánpénzekből/hitelekkel finanszírozottak visszaestek.

1. 3. Infláció

2015 első nyolc hónapjában folytatódott az a defláció a magyar gazdaságban, amely 2014 utolsó harmadában vált karakterisztikussá. Ezt lényegében három körülmény váltotta ki:

- az év első hónapjaiban még csökkenő élelmiszerár-szint az előző évi kedvező terméseredmények nyomán,
- az olajárszint múlt év utolsó hónapjaiban megindult csökkenésének folytatódása,
- a hatóságilag kieszközölt rezsicsökkentés áthúzó hatása.

A bekövetkezett defláció ellenére ugyanakkor a maginfláció továbbra is pozitív tartományban volt, 1,1 százalékot jelzett, s bár csökkenő mértéket az előző év azonos időszakában bekövetkezetthez képest, mégis azt mutatta, hogy az infláció nem iktatódott ki a magyar gazdaságból. A defláció tehát alapvetően a maginflációs körön kívüli idényáras termékeknek, továbbá a mesterségesen leszorított energia- és közszolgáltatási áraknak, valamint a nemzetközi trendekből következő üzemanyagár-esésnek volt köszönhető. Mindez nem eredményez tartósan érvényesülő deflációt.

Ugyanakkor az előző év első nyolc hónapjával összevetve több ponton is olyan elmozdulásokat láthattunk a termékek és szolgáltatások árváltozásaiban, amelyek folytatódásával a továbbiakban is számolnunk kell.

7. táblázat

**Fogyasztói árindexek a javak főbb csoportjai szerint
(előző év = 100 %)**

Megnevezés	2014	2014. I-VIII. hó	2015. I-VIII. hó	Változás %-pont
Élelmiszerek	99,6	99,6	100,5	+ 0,9
Élvezeti cikkek	106,2	107,9	102,8	-5,1
Ruházati cikkek	99,3	99,3	99,9	+0,6
Tartós fogyasztási cikkek	99,5	99,5	100,3	+0,8
Háztartási energia	88,3	88,0	96,1	+8,1
Egyéb cikkek üzemanyagok	99,5	99,8	95,7	-4,1
Szolgáltatások	101,8	102,0	102,0	0
Együtt	99,8	100,0	99,8	-0,2
<i>Maginfláció</i>	<i>102,2</i>	<i>102,7</i>	<i>101,1</i>	<i>-1,6</i>
<i>Nyugdíjas árindex</i>	<i>99,4</i>	<i>99,5</i>	<i>100,3</i>	<i>+0,8</i>

Forrás: KSH

- Megkapaszkodott az infláció az élelmiszerek körében. Különösen jelentősen (10 %-ot meghaladóan) drágultak a friss zöldségek, valamint a hazai és az importgyümölcsök. Öt-hat százalék körül nőttek a tojásárak, a cukorkák, a méz, a cukrászati termékek árai. S valószínű azért nem érzi a lakosság zöme a deflációt, mert átlagban kb. 3 százalékkal többet kell fizetni minden házon kívüli étkezésért: a munkahelyiért, az óvodai, bölcsődei és iskolai

étkeztetésért, az éttermekben fogyasztott ételekért (sőt, az italokért!). S nem mellesleg, a nyugdíjasok árindexében nagyobb súllyal szereplő élelmiszerek játszottak szerepet abban is, hogy a nyugdíjas árindex is inflációra utalt.

- Megtört a tartós fogyasztási cikkek évek óta tartó deflációja, és mérséklődött a ruházati termékeké is. Ebben elsősorban az élénkülő keresletnek van hatása, amely lehetővé tette a gyengébb forintból eredő költségnyomás érvényesítését is. (Az elmúlt években ez az árfolyamhatás nem volt kimutatható ebben a termékkörben.)

- Erősödött a defláció az egyéb cikkek, üzemanyagok körében, amit alapvetően a járműüzemanyagok árszintjének 12 százalékos esése váltott ki.

- A háztartási energia árszintesése jelentősen mérséklődött – elsősorban a lehúzó rezsihatás következtében. Nem mellesleg megjegyzendő, hogy az árszint csak a kormányzati döntések nyomán esett ebben a termékkörben, egyébként a szén, a tűzifa és a brikett árszintje, amelyre nem vonatkozott a rezsicsökkentési előírás, 3-4 százalékkal emelkedett.

Az ipar, az építőipar és a mezőgazdaság termelői árai felől nem volt érzékelhető inflációs nyomás. Ám – miként az a táblázatból látható – a mezőgazdaságban mérséklődött a termelői árszint esése, elsősorban a növénytermelés áralakulása következtében.

8. táblázat

**Termelői áralakulás
(előző év = 100%)**

Mutató	2014	2014. I-VII. hó	2015. I-VII. hó
Ipar belföldi értékesítési árindexe	97,5	97,9	97,1
Energiaágazatok	94,6	94,9	94,2
Továbbfelhasználásra termelő ágazatok	101,1	102,1	100,6
Beruházási javakat gyártó ágazatok	101,9	102,0	99,5
Fogyasztási cikkeket gyártó ágazatok	101,0	101,0	99,9
Építőipari árindex	102,1	102,3*	102,3*

Mezőgazdasági termelői árindex	93,9	90,7	94,3
Növénytermesztés	90,2	85,2	96,4
Élő állatok és állati termékek	98,9	100,9	91,1

Forrás: KSH

* első félév

A defláció annak ellenére következett be a magyar gazdaságban, hogy a forint árfolyama gyengült, ami megdrágította a háztartások fogyasztásának kb. egyharmadát kitevő importot. Ám a kedvező külső áralakulás – a külkereskedelmi partnereinknél is jelentkező dezinfláció, illetve defláció - kedvezményezte a hazait.

9. táblázat

**Fogyasztói áralakulás főbb külkereskedelmi partnereinknél
(előző év azonos időszaka = 100 %)**

Külkereskedelmi partner	2014	2015. I-VII. hó
Németország	100,8	100,1
Ausztria	101,5	100,8
Olaszország	100,2	100,0
Franciaország	100,6	100,0
Hollandia	100,3	100,1
Románia	101,4	100,2
Szlovákia	99,9	99,7
Csehország	100,4	100,3
Oroszország	107,8	114,0
Kína	102,0	101,2

Forrás: KSH

A fenti táblázathoz kiegészítésként megjegyezzük, hogy a megugrott orosz infláció természetesen rubelben értendő. Mi viszont dollárelszámolás alapján importálunk, a dollárban mért árak alapján. A másik nagy importcikk-szállítónknál, Kínában, a termelői árszint a vizsgált időszakban kb. 5 százalékkal esett. Összességében tehát a külső áralakulás kedvezményezte a hazai árszínvonal változását.

1. 4. Foglalkoztatás

A harmadik Orbán-kormány egyik kiemelt sikermutatója a foglalkoztatás növekedése. Az, hogy a 15-74 év közötti korosztályban a munkaerő-felmérés szerint júniusban már 4,2 milliót is meghaladta a munkát találók száma, és az adat júliusban további emelkedést jelzett.¹ S valóban a félév átlagában jelentkező 4159 ezer fős foglalkoztatásra nem volt példa az 1992 óta készülő statisztikában. Ám ez a megállapítás nem teljesen pontos, mert a mai adat nem vethető össze igazán a korábban mértekkel, mert a KSH nemrégiben újraszámolta az adatokat, de csak 1998-ig visszamenőleg. Az viszont igaz, hogy 1998 óta nem volt ilyen magas a foglalkoztatottak száma. Ám, ha ebből levonjuk a közmunkában alkalmazottakat (179 ezer fő) és a szezonálisan külföldön munkát találókat (106,6 ezer fő), akkor 3.873,4 ezer főt kapunk. Az említett tételeket azért tartjuk levonandónak, mert az összehasonlítás alapjául szolgáló bázisadatok, a globális válság kitörése előttié, ezeket egyik sem tartalmazták. A közmunka intézménye csak 2009-től lépett életbe (Út a munkába...), a szezonálisan külföldön dolgozók száma pedig olyannyira alacsony volt, hogy azt kimutatásra nem tartotta érdemesnek a KSH. Az első információ 2009-re vonatkozik, amikor a válság miatt megugorhatott azoknak az időlegesen külföldön munkát keresőknek a száma, akik nem szakadtak el magyarországi családjaiktól. (Az utólagos becslés 50,5 ezer főre tette a 2009. évi adatot.)

A 3,8-3,9 millió körüli foglalkoztatott 1999-től 2007-ig jellemezte a magyar gazdaságot, a 2015. első félévi megtisztított, összehasonlításra alkalmas adat tehát egyáltalán nem kiugró, csak azt jelzi, hogy nagyjából ott vagyunk, ahol a békeévekben voltunk. De

¹ A magyar reformok működnek propagandafüzet is ezt az adatot tartalmazza, 4224 ezer főt, ami május-június-júliusra (mindig három hónapos csúsztatott átlagot közöl a KSH) korrekt, 2015-re azonban nem, mint ahogy a grafikon ezt jelzi.

például még nem érték a válság előtti, 2007. évi szintet. Az elsődleges munkaerőpiac javulása csak 2013-tól mutatható ki egyértelműen.

10. táblázat

A 15-74 év között foglalkoztatottak

Idő	Foglalkoztatott	Közmunkás	Külföldön szezónálisan dolg.	Az elsődleges hazai munkaerőpiacon foglalkoztatott
2007	3.902	-	n.a.	3.902
2008	3.848,3	-	n.a.	3.848,3
2009	3.747,8	61,0	50,5	3.636,3
2010	3.732,4	87,0	53,0	3.592,4
2011	3.759,0	60,6	61,9	3.636,5
2012	3.827,0	90,8	82,3	3.531,1
2013	3.892,8	129,1	98,5	3.665,2
2014. első félév	4.056,6	180,0	94,3	3.782,3
2014	4.100,8	182,4	99,8	3.818,6
2015. első félév	4.159,0	179,0	106,6	3.873,4

Forrás: KSH

A másik KSH statisztika szerint is, amikor a 4 fő feletti cégek és intézmények munkaügyi adatait összegzik, első ránézésre kedvező adatok mutatkoznak. A 2015. első félévében mért 2863,8 ezer fő alkalmazotti létszám 1992 után a legmagasabb. De ha az időközben végrehajtott módszertani változtatásokról eltekintünk, és csak a 2000-től

összevethető adatokat nézzük, akkor is azt kapjuk, hogy ilyen nagy alkalmazotti körről eddig nem szólt a statisztika. Mintegy 100 ezer fővel több a válság kitörése előtti 2007. évinél is. Ám, ha ebből is levonjuk a közfoglalkoztatottak számát, akkor a kapott 2684,7 ezer fő korántsem tekinthető kiugrónak. Sőt, mintegy százezer fővel kisebb a 2007. évinél.

Ezen belül a versenyszférában 2015. első felében alkalmazott 1902,7 ezer fő kevesebb, mint a válság előtti (2007-2008. évi) még akkor is, ha nem vonjuk ki belőle a közmunkások számát (11,4 ezer fő). A költségvetési szférában – ahol a közmunkások zömét nyilvántartják – szintén történelmi magasságokba emelkedett 2015 első felében az alkalmazotti létszám: 855 ezer főre. Közmunkások nélkül azonban csak 697,3ezer főt tesz ki ez a kör, ami kb. 50 ezerrel szűkebb a 2007-ben mértnél.

A munkaerő-piaci helyzet tehát korántsem olyan szép, mint ahogy az a rövid távú összevetésben mutatkozik. Tény, hogy 2013-tól javuló trend rajzolódik fel. Ám 2013-ban a javulást kb. fele részben a közmunkák kiterjesztése váltotta ki, és ennek 2014-ben is szerepe volt. Az elsődleges munkaerő-piacon javulásra utaló fordulatot egyértelműen csak 2014-15-ben lehet megállapítani, de az elsődleges piacon lévők száma még így sem éri el a válság előttiakat.

A foglalkoztatás alakulása

Év	Foglalkoztatott, ezer fő	Közmunkás, ezer fő	Szezonálisan külföldön dolg., ezer fő	Alkalmazásban állók, ezer fő		
				Nemzetgaz- daság együtt	Verseny- szféra	Költségve- tési szféra
2007	3.902,0	-	n.a.	2.760,6	1.933,3	748,6
2008	3.843,3	-	n.a.	2.761,9	1.952,6	722,0
2009	3.747,8	61,0	50,5	2.660,7	1.821,9	747,9
2010	3.732,4	87,0	53,0	2.701,9	1.826,7	772,6
2013	3.892,8	129,1	98,5	2.700,2	1.819,2	751,3
2014	4.100,8	182,4	99,8	2.823,0	1.867,1	854,1
2015. első fél éve	4.159,0	179,4	106,6	2.863,8	1.902,7	855,0
2015. első fél év/2014. első fél év, %	102,5	99,4	113,0	102,2	102,7	101,0

Forrás: KSH

A munkanélküliség utóbbi időben bekövetkezett radikális csökkenése szintén kiemelt sikermutatója a kormányzati propagandának. Holott, ha itt is benézünk a számok mögé, a kép korántsem megnyugtató, nem árulkodik valóban javuló tendenciáról. Tény, hogy 2013-tól kezdve az állástalanság minden mutatója kedvezően alakul. Ám még a 2015 első felében mért 329 ezer fős munkanélküliség is magasabb a válság előttiéknél (2007-2008. évinél). A regisztrált munkanélküliek száma 2015 első felében ugyan valamivel alacsonyabb volt a 2007-2008. évinél, de az adat értékelésénél figyelembe kell venni, hogy változtak a regisztrálás körülményei. A mai feltételek mellett nem érdemes regisztráltatásra

bejelentkezni, minthogy az álláskeresési járulék folyósítását 3 hónapra szűkítették le. S nem utolsó sorban figyelembe kell venni a munkanélküliség értékelésénél azt, hogy többszázezer honpolgárunk tartósan külföldön vállalt munkát, keresett és talált egzisztenciát. Elmenetelükkel a hazai munkaerőpiac kínálati oldalát szűkítették. Hogy évenként mennyivel, azt nem áll módunkban statisztikai adatokkal illusztrálni.

A közfoglalkoztatás keretében dolgozók lényegében munkanélküliek, akiknek igen kis százaléka kerül át az elsődleges munkaerőpiacra. Korábbi felmérés szerint 5-15 százalékuk. Ezért nem tévedünk, ha a közmunkások 80 százalékát a munkanélküliek körébe soroljuk. Az így kapott adatok szerint 2015 első felében lényegesen rosszabb a helyzet, mint a válság előtti években, vagy akár 2009-ben volt. Ezt a következő táblázatból követhetjük nyomon.

A munkanélküliség alakulása

Idő	Munkanélküli, ezer fő	Munkanélkülis ég rátája	Regisztrált munkanélküli, ezer fő	Munkanélküli+ köz munkás 80 %-a	Munkanélküli+ köz munkás 80 %ának rátája, %
2007	312,1	7,4	426,9	312,1	7,4
2008	326,3	7,8	442,3	326,3	7,8
2009	417,8	10,0	564,9	466,6	11,2
2010	469,4	11,2	528,7	539,0	12,8
2011	466,0	11,0	582,9	514,5	12,2
2012	473,0	11,0	559,1	545,6	12,7
2013	441,0	10,2	527,6	544,3	12,5
2014	343,3	7,7	422,4	489,2	11,0
2104. I. félév	361,7	8,2	446,5	504,0	11,4
2015. I. félév	329,0	7,4	412,2	472,2	10,5

Forrás: KSH

A munkanélküliek mérséklődő száma csak 2013-tól mutatható ki, de képzett mutatónk szerint valójában csak 2014-től. A bekövetkezett javulás sem elegendő azonban ahhoz, hogy a válság kitörése előtti munkanélküliségi szintet, rátát elérjük.

A 2010-ben kormányra került második Orbán-kabinet programjában tíz év alatt egy millió munkahely létrehozatalát vállalta. Mégpedig úgy, hogy kiszámítható gazdasági környezetet teremtve ezt a programot a vállalkozások fogják végrehajtani. Szó nem volt a

közmunkák kiterjesztéséről, sőt, számtalan alkalommal bírálták elődeik „Út a munkába...” elnevezésű kezdeményezését. 2015. első feléig 2009-hez képest 411,2 ezer fővel bővült a 15-74 év közötti foglalkoztatottak köre. Ebből 118 ezer fős növekmény származott a közmunkák kiterjesztéséből, és 56,1 ezer fő az időlegesen külföldön munkát találók létszámnövekedéséből. A tiszta elsődleges munkaerő-piaci szaporulat tehát 237,1 ezer. Az évi 43, 1 ezer fős többlet messze van attól az évi 100 ezertől, amelyre a 2010-ben meghirdetett program teljesítéséhez szükség lenne. A jövő évi költségvetésből is az olvasható ki, hogy a kabinet a továbbiakban is a közmunkák kiszélesítésének programjában gondolkodik.

1.5. Államháztartás

Év közben az önkormányzatok nélküli államháztartásról állnak csak rendelkezésre pénzforgalmi szemléletű adatok. Ezt tartalmazza a 13. táblázat. Az eredeti hiánycél (877,4 milliárd forint) már júniusban túlteljesült, de ekkor módosították a célt – megemelve a bevételi és a kiadási oldalt is – 892,4 milliárd forintra. Így a hiánycél túlteljesülésére csak egy hónappal később került sor. Megjegyezzük, hogy az augusztusról rendelkezésre álló adatsor szerint az első nyolc hónapban a központi alrendszer hiány 914,9 milliárd forintot tett ki, 2,5 százalékkal többet a módosított hiánycélnál. Varga Mihály illetékes miniszter a magas hiányértékek ellenére is mindannyiszor megnyugtatólag szólt a költségvetésről: abban minden rendben van és lesz, s idén nem kell módosításokat betervezni a kitűzött 2,4 százalékos GDP-arányos deficit teljesítéséhez.

Ha csak időarányosan nézzük az adatokat, az látható, hogy a kiadások 58 százalékra teljesültek, vagyis időarányosan alakultak, a bevételek azonban elmaradtak ettől. Ám azt is tudjuk, hogy a magyar költségvetés „orrnehéz”, és az év vége felé még korigálódhat az

elcsúszás. Továbbra is kockázatot jelent azonban a költségvetésbe betervezett 169 milliárd forintos privatizációs bevétel befolyása, amelynek a Beruházási Alap forrásait kellene gyarapítania ahhoz, hogy a kormány beruházási tervei (Puskás stadion, várba költözés stb.) teljesülhessenek.

Javítja az idei költségvetést a vártnál magasabb GDP dinamika (2,5 % helyett 3 % körüli), rontja viszont a tervezettnél alacsonyabb infláció. A bevételi többletben meghatározó szerepe van a NAV-kompatibilis pénztárgépek kiváltotta kiféhéredésnek. Az év hátralévő időszakában kockázatot látunk a privatizációs bevételek (169 md), az élelmiszerlánc-felügyeleti díj (30 md) és a dohányiparra kiszabott egészségügyi hozzájárulás (10 md) befolyását illetően. A kiadásoknál a migrációval kapcsolatos ráfordítások terhelhetik meg a költségvetést, továbbá mindazok a feszültségek, amelyek forráshiány miatt az oktatásban és az egészségügyben jelentkeznek. Mivel a költségvetés Rendkívüli tartaléka már lemerült (a 100 milliárd forintból szeptemberre 9 milliárd maradt különböző be nem tervezett kormányzati döntések nyomán), az Országvédelmi Alap pedig elégtelen (40 md), a gazdasági miniszter szeptemberben 61 milliárd forintos kiegészítő csomagot² terjesztett a parlament elé. Elfogadása nem kétséges, mint ahogy az sem, hogy a kormány mindent meg fog tenni a hiánycél teljesüléséért, pontosabban a GDP 3 százalék alatt tartásáért, hiszen ez elemi érdeke. A csomag bevételi része a nagyobb jövedelemképződésből származik a kiadási többletet

² Ebből 60 milliárd forinttal egészítenék ki a Rendkívüli tartalékokat, 1 milliárdból pedig új előirányzatot hoznak létre a „tömeges bevándorláshoz kapcsolódó kiadásokra”. Hogy ebből mit finanszíroznának, arról nincs információnk. Csak azt tudjuk, hogy a röszei kerítés megépítse kb. 30 milliárd forintba került, valószínű, a horvát határnál épülő sem lesz kevesebb. Ezen túlmenően a kormány 381 millió forintot különített el arra a kormányzati kommunikációra, amellyel meg akarja győzni az országot és a világot menekültügyben tanúsított politikájának helyességéről. Ezzel szemben a menekülteket segítő, hozzá közelálló önkénteseknek plusz 200 millió forintot folyósított (Vöröskereszt, Máltai Szeretetszolgálat – de a legnagyobb szervező, a Migration Ad egy fillért sem kapott, csak megbélyegzést).

pedig a menekültüggyel kapcsolatos többletköltségek okozzák, de van egy 48 milliárdos MTVA-adósságvállalás is.

13. táblázat

Az államháztartás központi alrendszerének főbb pénzforgalmi adatai 2015. július végéig

Megnevezés	2014			2015			
	milliárd forint		Index (%)	milliárd forint			Index (%)
	Előzetes tény (1)	I-VII. hó (2)	Előzetes tény =100 (2/1)	Módosított törvényi előírányszót (3)	I -VII. hó (4)	július	Előirányzat=100 (4/3)
Központi költségvetés egyenlege	-837,1	-1031,1	123,2	-841,4	-953,7	-85,6	113,3
Bevétel	11800,9	5987,0	50,7	10932,9	5927,1	856,1	54,2
Kiadás	12638,0	7018,1	55,5	11774,3	6880,8	941,7	58,4
Elkülönített pénzalapok egyenlege	5,7	45,5	-	-51,0	22,9	-6,9	-44,9
Bevétel	471,9	269,9	57,2	491,4	286,8	43,7	58,4
Kiadás	466,2	224,4	48,1	542,4	263,9	50,6	48,7
Társadalombiztosítási alapok egyenlege	5,7	134,2	-	0,0	36,7	21,7	-
Bevétel	5031,6	2947,4	58,6	4935,4	2908,9	433,3	58,9
Kiadás	5025,9	2813,2	56,0	4935,4	2872,2	411,6	58,2
Egyenleg összesen	-825,7	-851,4	103,1	-892,4	-894,1	-70,8	100,2
Bevétel	17304,4	9204,3	53,2	16359,7	9122,8	1333,1	55,8
Kiadás	18130,1	10055,7	55,5	17252,1	10016,9	1403,9	58,1

Forrás: Nemzetgazdasági Minisztérium, Tájékoztató az államháztartás központi alrendszerének 2015. július havi helyzetéről

2015 első negyedévének a végére a pénzügyi számlák szerint 77,6 volt a GDP arányos államadósság, ami az előző év végéhez viszonyítva 0,7 százalékos emelkedést jelent. Az

emelkedés azt tükrözte elsősorban, hogy a költségvetési hiány túlnyomórészt az év első felében realizálódik. Az MNB becslése szerint a félév végén a hiány a GDP 79,6 százaléka volt, ami az év végén mért 76,9 százalékhoz képest jelentős emelkedés.

1. 6. Külső egyensúlyalakulás

(Külkereskedelem) 2015 első felében – az előzetes adatok szerint, euróban számolva – kivitelünk 7,9, behozatalunk 6,1 százalékkal nőtt. Havi bontásban exportunk és importunk növekedési üteme ugyan erősen ingadozott, de összességében lassan növekvő trendet mutatott. A külkereskedelmi mérleg egyenlege 2015. június végére elérte a 4,2 milliárd eurót, ami közel 1 milliárddal haladja meg a 2014 első felében mértet. A hazai kivitel növekedése – bár a korábbiaknál kisebb mértékben – ismét elsősorban a járműipari export, ezen belül a közúti járművek exportjának emelkedéséből származott. Az árufőcsoport kivitele 2015. január és június között több mint 23 százalékkal nőtt.

14. táblázat

A külkereskedelem alakulása

Megnevezés	2013	2014	2014. I. félév	2015. I. félév
Export (M euró)	81.294	84.506	41.817	45.136
Az export növekedése folyó áron euróban,%	101,7	104,0	104,4	107,9
Import (M euró)	74.739	78.232	38.593	40.931
Az import növekedése folyó áron euróban,%	102,0	104,7	104,3	106,1
A külkereskedelmi mérleg egyenlege (M euró)	6.555	6.274	3.224	4.206

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

**A fizetési mérleg alakulása
(millió euró)**

Megnevezés	2013	2014	2014. I. félév	2015. I. félév
1. Áruforgalmi egyenleg	3 396	2 601	1 281	2 093
2. Szolgáltatások egyenlege	3 992	5 108	2 368	2 661
Reálgazdasági tranzakciók (1+2)	7 388	7 710	3 649	4 754
3. Elsődleges jövedelmek egyenlege	-2 899	-4 650	-2 306	-1 897
<i>ebből: közvetlen tőkebefektetések jövedelme</i>	<i>-3 953</i>	<i>-5 811</i>	<i>-2 759</i>	<i>-2 501</i>
<i>EU-transzferek</i>	<i>1 410</i>	<i>1 319</i>	<i>667</i>	<i>663</i>
4. Másodlagos jövedelmek egyenlege	-453	-704	- 437	-355
I. Folyó fizetési mérleg egyenlege (1+2+3+4)	4 037	2 356	906	2 503
Folyó fizetési mérleg a GDP %-ában	4,0%	2,3%	1,9	4,9
II. Tőkemérleg egyenlege	3 613	3 913	992	2 346
<i>ebből: EU-transzferek</i>	<i>3 607</i>	<i>3 927</i>	<i>963</i>	<i>2 452</i>
III. Külső finanszírozási képesség (I+II)	7 649	6 269	1 898	4 849
Külső finanszírozási képesség a GDP %-ában	7,6%	6,1%	3,9	9,6
GDP (milliárd HUF)	29 846	31 864	14 928	15 592
EUR/HUF (éves átlag)	296,9	308,7	307	307,4
GDP (millió EUR)	100 525	103 220	48 626	50 717

Forrás: Magyar Nemzeti Bank

(Folyó fizetési mérleg) 2015 első felében – a kedvező külső keresletnek köszönhetően - javult a folyó fizetési mérlegben a reálgazdasági tranzakciók egyenlege és kisebb jövedelemkiáramlás történt, mint egy évvel korábban. Így összességében nőtt a folyó fizetési mérleg aktívuma, még hozzá nagyon jelentősen, több mint két és félszeresére (a GDP százalékában is!). Ebből nagyon jelentős forinterősödésnek kellett volna következnie. A félév átlagában azonban lényegében változatlan maradt az euró forintban kifejezett árfolyama, ami arra utal,

hogy a tőkepiacokon a forint rendkívül gyengén szerepelt, s ezt a reálgazdasági teljesítmények meg az uniós transferek csak semlegesíteni tudták.

Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a 2015 első félévi adatok, de lehetséges, hogy még a 2014. éviiek is, előzetesek. Az MNB pedig az előzetes információkat – ez az utóbbi évek tapasztalata – később rendre jelentősen módosítja. A 2014. évi folyó fizetési mérleg adatát például legutóbb 1,7 milliárd forinttal visszavette, főként azért, mert az előzetesen becsült tőkekiáramlásnál 2 milliárd euróval több hagyta el ténylegesen az országot.

Összességében a külkereskedelmi mérleg első félévi aktívuma mintegy egy milliárd euróval, a fizetési mérlegé 1,6 milliárd euróval nagyobb az előző évinél, ami kedvező külső finanszírozási feltételeket jelent az ország számára. Ugyanakkor ennek hatása nem tükröződik a forint árfolyamának erősödésében. A félév átlagában a forint valamivel gyengébb volt az előző év azonos időszakában realizálnál. S még egy megjegyzés: felzárkózó országnak általában negatív a külgazdasági mérlege, ami különösen akkor egészséges, ha a passzívumokat beruházási többletek váltották ki. Ez ugyanis azt jelenti, hogy az adott ország saját forrásainál nagyobb mértékűekkel rendelkezik fejlődésének elősegítéséhez. Nálunk fordított a helyzet – már évek óta, noha a külső hitelfelvételi többletet a háztartások megtakarítási többlete fedezné a szigorú költségvetési politika mellett, megtévezve azzal is, hogy a vállalatok is – évek óta – abnormálisan nettó megtakarítók.

2. A teljesítmények értékelése

A kommunikációs politikát folytató kormány szerfölött elégedett a gazdaság teljesítményével³, amelyet saját unortodox politikájának beérő gyümölcsként prezentál. A nyár elején sajátos viszonyítási alapot is talált: Görögországot. Állítása szerint 2010-ben rosszabb helyzetben voltunk a görögökénél, de a kormány sikeres politikájának köszönhetően ma Európa élvonalába tartozunk kiemelkedő növekedési ütemünkkel, rendezett költségvetésünkkel, mérséklődő államadósságunkkal. Ezúttal nem áll módunkban részletesen cáfolni a 2010-es görög helyzetre való hivatkozás helytelenségét; a növekedési és egyensúlyi folyamatok 2015. évi eredményeiről az előző pontokban számoltunk be, amelyek korántsem igazolják unión belüli éllövasságunk. A kormány a magáról kialakított képre hivatkozva hosszú ideje fájlalja, hogy teljesítményét a nemzetközi hitel- és befektetés-minősítők nem ismerik el.

2010 végén, amikor a Moody's két kategóriát rontott a besorolásunkon, Orbán Viktor azzal ütötte el a kudarcot, hogy majd jönnek a felminősítések. Ezzel szemben 2011 végén, 2012 elején további leminősítések következtek, amikor is mind a három nagy hitelminősítőnél befektetésre nem ajánlott kategóriába kerültünk. A kabinet 2013 óta – hogy túljutottunk a második recessziókon is – várja osztályzatunk javítását, bővli kategóriából való kikerülésünket. S rendkívül rossz néven veszi, hogy erre ez ideig nem került sor. Mindössze annyi történt, hogy valamelyest javítottak (S and P), illetve a kilátásokat negatívról stabilra

³ Kétségtelen, hogy a kormányhoz közelállók nagyon jó eredményeket tudhatnak magukénak. A számtalan példából most csak egyet. Garancsi István, az Orbán Viktorral „kötélbarátságban” lévő vállalkozó 2015 tavaszán 200 millió forintos osztalékot vett fel a Mobil Adat Kft-nél, amelyet nagyrészt kivásárolt, és amely cég az új pénztárgépek mobilkapcsolatát biztosította. A céget mindössze hat fő, 16 millió forintos bérköltséggel termelt ki 2014-ben 220 millió forintos osztalékot.

tették. A Fitch Ratingsnél tudtuk csak idén elérni a pozitív kilátások megjelölését, amely a felminősítés előszobájának tekinthető. Újabb felülvizsgálatokra novemberben kerül majd sor, de nagy reményeink nem lehetnek – különösen nem a Volkswagen-botrány kitörését követően, amely érzékenyen érinti a magyar gazdaságot.

A *Standard and Poor's* szeptemberi értékelésekor három fő kifogást hangsúlyozott:

- a növekedés ütemének kétes fenntarthatóságát, 2015-2018 között évi 2,4 százalékos ütemet vár csupán, aminek a fő oka gyenge beruházási hajlandóság, és emiatt az alacsony potenciális növekedés,

- a magas államadósságot, amelynek nem látja az erőteljes csökkenését (már csak az alacsony növekedési dinamika miatt sem láthatja),

- a növekedést és egyensúlyt aláásó gazdaságpolitikát: a kiszámíthatatlan kormányzati magatartást, az állami beavatkozások elszaporodását, az erősödő diszkriminációt, a jogbiztonság hiányát, a kiereszkolt államosításokat stb., aminek köszönhetően nettó tőkekiáramlás mutatkozik amellet, hogy a képzett, fiatal munkaerő elhagyja az országot.

Az *OECD* kimutatása szerint az egy munkaóra jutó GDP-ben mért termelékenység alapján Magyarország Európában a sereghajtók közé tartozik, noha időben nagyon sokat dolgozunk, csak a görögök dolgoznak az órák számát tekintve nálunk többet, de nem hatékonyan. Teljesítményünk nem éri a német felét sem, és az unió átlagának is csak a kétharmadát. Csehország, Szlovákia, Szlovénia is előttünk jár, és hamarosan Lengyelország is leköröz bennünket. Nálunk ugyanis nagyon alacsony a termelés hozzáadott értéke, ami

nem is fog javulni, ha a munkaerő-piaci kínálatot főként a közmunkások bővítik, illetve, ha a magyar ipar zömében megmarad összeszerelő jellegűnek.⁴

A svájci Világgazdasági Fórum (WEF) szeptemberi jelentése szerint a versenyképességi listán 2015-ben 3 pontot sikerült rontanunk 2014-hez képest, a 63. helyen vagyunk. 2001-ben még a 26. helyet foglaltuk el, az Orbán-kormány alatt a 2010. évi 52 helyről a 63-ra kormányoztuk le magunkat. A régióból csak Szlovákia és Horvátország van mögöttünk, valamint a mély válságot átélő Ciprus és Görögország. De a szlovákok tavaly nagyot javítottak. A 12 mutató szerinti elemzésben egyetlen első helyünk sincs, viszont négy szempont szerint az utolsók vagyunk. Az okok közt az ismert, a külföldi szakértők által számtalanszor felsorolt tényezőket említik, így a túlzott központosítást, a magas adószintet, az elmélyült korrupciót, a hitelezés hiányát, az állam túlterjeszkedő szabályozását és piactorzító szerepének növekedését, a jogbiztonság hiányát, a kiszámíthatatlan kormányzati politikát, a munkaerő alacsony képzettségét, a gyenge oktatási rendszert. Befektetésvonzó képességünk az egyik leggyengébb a régióban. Ezek mindazok a kifogások, amelyek megszüntetését, felszámolását Brüsszel és az IMF, valamint más nemzetközi intézmények rendre ajánlani szoktak, s amelyekre a magyar kormány rendre a füle botját sem mozdítja: nem akarja meghallani, mert akkor búcsút kellene mondania az általa kialakított rendszernek és alkalmazott mechanizmusainak, amelynek célja szép új világ felépítése az általa kiválasztottaknak, az őket támogatóknak.

Az Európai Unió a vizsgált időszakban több metszetben is kifogást emelt a magyar gazdaság kormányzati irányításával szemben.

⁴ A 2013 óta növekvő magyar gazdaság alapvetően extenzív pályán halad. 2013-ban és 2014-ben a GDP-többlet teljes egészében a foglalkoztatás emelkedésének volt betudható, a nemzetgazdasági termelékenység csökkent. 2014. első felében csak annyit javult a helyzet, hogy létszámszaporulat a növekménynek már csak a 80 százalékát adta.

- Megkérdőjelezte az élelmiszerlánc-felügyeleti adó versenysemlegességét, minthogy azt az Orbán-kabinet erősen progresszívvé alakította, sértve ezzel leginkább a nagy multinacionális cégek pozícióit, és indokolatlanul helyzetbe hozva a hazai kisebb láncokat. A reklámadónál hasonló kifogásokat emeltek, aminek alapján azt a kabinet át is alakította, lineárisra tette. Most azt a lehetetlen helyzetet kellene bizonyítania a kabinetnek, hogy a nagy kereskedelmi nagyobb élelmiszer-biztonsági kockázatot jelentenek, ezért jogos a kiemelt megadóztatásuk, mint a kisebb cégek. A Bizottság a vizsgálat megkezdésével egyidejűleg ideiglenesen fel is függesztette a díjfizetési kötelezettséget, amit a magyar fél a határidő utolsó előtti napján akceptált is. A kiskereskedelemben azért is élet-halál harc a kérdés eldöntése, mert ezzel a díjjal az érintett cégek veszteségesek lennének, ami az újonnan hozott szabályok szerint az üzlet kötelező bezárását vonná maga után. Brüsszel ezt a szabályozást is vizsgálat alá vetette, hogy ti. az nem ellentétes-e a szabad tőkeáramlásra kimondott uniós elvek érvényesítésével.

- Hasonló helyzetbe hozta magát a kormány dohánygyártókra eredetileg ideiglenesen (egy évre) kivetett, majd véglegesített egészségügyi hozzájárulás progresszív adóztatásával is. Brüsszel itt is kifogásolja az ily módon megvalósuló tiltott állami támogatást (ti. a kisebb cégeknek), és itt is felfüggesztette a kötelezettség teljesítését, amit a magyar fél kényszeredetten, de tudomásul vett.⁵

Mindkét esetben nyilvánvaló, hogy a patrióta gazdaságpolitika unióval ellentétes gyakorlatának meghonosításáról lenne szó. Lázár János tudomást szerezve a brüsszeli

⁵ Nem kellett volna, mert az adóigazgatás nemzeti hatáskörbe tartozik, de úgy látszik, nem akart újabb harci felületet nyitni a kabinet Brüsszellel. A brüsszeli döntés akceptálásának utolsó percében való elfogadásával több mint fél évig bizonytalanságban tartotta a nagy cégeket, amellyel továbbra sem erősítette a gazdaságpolitika kiszámíthatóságát.

vizsgálatokról indulatosan fakadt ki a „feljelentők” (Spar és Philip Morris) ellen, és megfenyegette a multicégeket, hogy pervesztés esetén még nagyobb terheket fognak kiróni rájuk. A 2015. évi költségvetésben a két befizetésből kb. 40 milliárd forintot várnak, kiesése – az ismert egyéb feltételek mellett a deficitcél tartása érdekében - korrekciót kényszeríteni ki a költségvetésben.

- Újabb kötelezettségzegési eljárás elé nézhet a magyar kormány a dohány-nagykereskedelem államosításával kapcsolatban is. Az új intézményrendszer novemberben kezdené meg működését, de azt Brüsszel még felfüggesztheti arra való hivatkozással, hogy az egyszereplőssé tett dohány-kereskedelmi piacon sérülnek a versenyfeltételek. Sőt, vizsgálat tárgyává teheti Brüsszel a magyar eljárást is, ti. hogy nemzetstratégiai kérdéssé nyilvánítva kivonták a GVH vizsgálati köréből a dohányellátó létrehozását. Ha ugyanis nem így történt volna, a Versenyhivatal súlyos aggályokat fogalmazott volna meg az új monopolhelyzet létrehozásával szemben.⁶ Brüsszel szerint minden nemzetstratégiai ügy esetében is ki kellene kérni a GVH véleményét. Az Orbán-kormány ezzel messze nem ért egyet, hiszen éppen ezt elkerülendő korlátozta korábban a GVH működési hatáskörét. Ha Brüsszel felfüggesztené a dohány-nagykereskedő működését, azzal elvesznének a BAT és a Continentál cégek által létrehozott intézménybe befektetett tőkék.⁷

⁶ Ezt a módszert az Orbán-kormány már korábban is többször alkalmazta. Így került el a Főgáz államosítása, a Welt 2000 Kft átvétele és az MKB bank fölötti állami ellenőrzés megszerzésének versenyjogi buktatóit.

⁷ Ennek a felügyelőbizottsági elnökének nevezték ki a Habony Árpád jobbkezének számító Láncki Tamást, a Századvég politikai elemzőjét. A kormánnyal való szoros kapcsolatra utal az is, hogy a Continentál megvette a Napi gazdaságot, majd ezt alakították át a Magyar Nemzet versenytársának szánandó napilappá, a Magyar Időkre.

- Miután 2011-ben egyszereplőssé tette az Orbán-kabinet az addigi többszereplős, akkor kb. 300 milliárd forintosra becsült cafeteria piacot, 2012-ben kötelezettségzegési eljárás indult ebben az ügyben is ellenünk. Az eljárás 2015 szeptemberében érkezett a bírósági szakaszba. A magyar döntés ellenkezik a szolgáltatások szabad áramlásáról szóló uniós direktívával. A bíróság előírhatja Magyarország számára a törvénytelen állapot megszüntetését. Visszamenőlegesen azonban már nem lehet semmit sem tenni.

- Júliusban az Európai Bizottság hivatalosan is felfüggesztette 360 milliárd forint útépitésekhez kapcsolódó forrás kifizetését tekintettel arra, hogy az aszfaltkeverő üzemekre való hivatkozással blokkolta a magyar fél a külföldi cégek pályázatokon való elindulását. A testület 90 milliárd forintos bírságot írt elő, s ha erről lemondunk, a többi (270 md) megkaphatjuk. A magyar fél válasza: az Európai Bírósághoz fordul jogorvoslatért, amelyen, ha nyerünk, minden pénzt megkapunk, de ha veszünk, akkor semmit sem, sőt, még a 90 milliárd forintos bírságot is ki kell fizetnünk. (A kormány megint dupla vagy semmit játszik, a semmi ebben az esetben 450 milliárd forintot jelent!)

- Az OLAF, azaz az Európai Csalás Elleni Hivatal kb. 500 milliárd forintos magyar beruházási ügyben vizsgálódik a 2007-2013 közötti időszakot érintően. Ebből 162 milliárd forint a Simicska Lajos tulajdonában álló Közgép ügyleteit érinti. A szeptember végi jelentés szerint szabálytalanságokat találtak a pénzek felhasználásánál, s a nem rendeltetésszerűen felhasznált támogatásokat a magyar félnek vissza kell fizetnie. A visszafizetendő összegről még folynak a tárgyalások a magyar kormánnyal. Az OLAF nyolc pályázat esetében összeférhetlenségi kifogást emelt Homolya Róbert személye ellen, aki már korábban és most is a fejlesztési

pénzek elosztásának egyik irányítója (Lázár János munkatársa), miközben az érdekeltségi körébe tartozó cégek uniós forrásokhoz jutottak.

3. Egyéb fontosabb gazdasági, gazdaságpolitikai történések

3.1. A budapesti olimpia megrendezésének felmelegítése

Miután Boston is visszalépett a 2024. évi olimpiai játékok megrendezésétől a MOB úgy döntött, hogy Budapest nyújtson be arra pályázatot. Ehhez egy Price-WaterhouseCoopers által készített tanulmány szolgált alapul, amelyet eredetileg 2002-ben állítottak össze a 2012-es olimpiára nevezendő, s most csak felújítottak. Az 1300 oldalas tanulmányt 480 millió forintért frissítették, s megállapítása szerint a várható 1074 milliárdos kiadással szemben 300 milliárd forintos bevétel keletkezne az utólagos értékesítésből, így összesen csak 774 milliárd forint lenne a ráfordítás, de cserében infrastruktúra épülne, létrejönne százezer új munkahely és egészében az ország 3000 milliárd forintnyi többletbevételt tudna realizálni. Igaz, a pályázati szakaszban is már több tízmilliárd forintot kellene elkölteni ahhoz, hogy a magyar ajánlatot komolyan vegyék. A döntés 2017 szeptemberében esedékes.

Még is indult a „nagy társadalmi vita” 2015 forró nyári napjaiban, amikor is kiderült, hogy a MOB a PWC anyagából csak a száz oldalas összefoglalót hozta nyilvánosságra, amely alapján a döntésük is megszületett. A háttéranyagban jelzett nehézségek és kockázatok csak később kerültek napvilágra. A vitából kiderült, hogy korántsem olyan kedvező a leányzó fekvése, mint ahogy arról először szóltak. Hogy legalább 5000 milliárd forintos költséggel kellene számolni – és ebben még nincs figyelembe véve a hazánkban szokásos korrupciós

együtthatható⁸ -, hogy a létesítmények nagyobb részét az olimpia után nem tudnánk hasznosítani, s nem utolsó sorban, hogy ehhez az uniótól nem remélhetünk támogatást.

A kormányközeli Nézőpont intézet mérése szerint a magyar lakosságnak – a felmelegített ötlet propagandája után - csak a 48 százaléka támogatná a budapesti olimpiát, noha februárban az Ipsos még 60 %-ot mért. Az MSZP kiállt mellette, aztán a menekültáradat ezt a témát is elmosta. A MOB időközben benyújtotta a NOB-nak a pályázatát.

3.2. Kedvezményes nyugdíj kiterjesztése a férfiakra is

A nők 2011 óta 40 év munkaviszony után – életkoruktól függetlenül – nyugdíjba mehetnek – ez volt a Fidesz egyik kampánytémája a 2010-es választások előtt, s ezt az ígéretet – sok mással ellentétben – egy költségvetési módosító javaslattal be is váltották. Azóta 135 ezren éltek ezzel a lehetőséggel, ami évente 200 milliárd forintos többletkiadást jelent a költségvetésnek.

Az, hogy a férfiakra is terjedjen ki ez a szabályozás, a Jobbik követelése volt, ám mégis egy vasutas szakszervezeti aktivista (Bodnár József) nyújtotta be a Nemzeti Választási Bizottsághoz magánemberként az erre vonatkozó népszavazási javaslatot. Mögéje azonnal felsorakoztak a szakszervezetek (a Magyar Szakszervezeti Szövetség + a Liga is) és az MSZP is. Hivatkoztak a férfiakkal szembeni diszkrimináció eltörlésére és arra a szociális problémára is, hogy a nyugdíj előtt elbocsátott férfi dolgozóknak az előrehozott nyugdíj emberségesebb megoldás lenne a szociális juttatásoknál, illetve a kikényszerített közmunkánál. A Nemzeti

⁸ Békesi László szerint nálunk minden beruházás az indokoltnál legalább kétszer többbe kerül. (168 óra, aug. 6.)

Választási Bizottság első körben megtagadta a kérdés hitelesítését, ám a Kúria július 4-én felülbírálta a döntést az egyenlő bánásmód alkotmányos elvére hivatkozva.

A kormány csapdahelyzetbe került, mert csak olyan érveket tudott felhozni, amivel maga alatt vágta a fát: ti. minden ellenérv rá volt illeszthető a nőkre vonatkozóan általuk meghozott döntésekre is. A Nemzetgazdasági Minisztérium becslése szerint a bevezetés évében 150 ezren lennének jogosultak igénybe venni ezt a nyugdíjformát, és évi 150-200 milliárd forinttal terhelné meg a nyugdíjkasszát, annyival, mintha visszaállítanák a 13. nyugdíjat.

November 2-ig kellett összegyűjteni a népszavazáshoz szükséges 200 ezer aláírást, ami után a kiírt népszavazáson a választópolgárok több mint felének részt kell vennie, és többségüknek igennel kell válaszolnia a férfiakra is kiterjesztett nyugdíjkezdvezmény kérdésére. Ám mindebből nem lett semmi, mert időközben egy alkotmányjogi panasz alapján az Alkotmánybíróság állást foglalt a kérdésben, ami megghiúsította a népszavazási kezdeményezést. Az alkotmánybírók többsége szerint az alaptörvény többletjogokat garantál a nőknek, ezért számukra jogos a nyugdíjkezdvezmény. Ám ha ezt a férfiakra is kiterjesztenék, akkor az alaptörvényben lefektetett elvek sérülnének. Az Alkotmánybíróság döntése ellen az MSZP nemzetközi fórumokon keres jogorvoslatot.

A vitának annyi haszna volt, hogy ráirányította a figyelmet a nyugdíjkassza hamarosan várható kiszakadására, arra, hogy az igények növekedésével nem tartanak lépést a befizetések, s úgy különösen nem, hogy a fiatal munkaerő dinamikusán hagyja el az országot.

3.3. Az állami földvagyon nagyobb részének értékesítése

Annak ellenére, hogy Orbán Viktor korábban azt a véleményt hangsúlyozta, hogy kormányzása alatt az állami földalap szaporítására törekszik, venni és nem eladni fognak, 2015 nyarára megváltozott a kormányzati álláspont, ami a jellemzően központosításra, államosításra törekvő kormányzati politika ismeretében több mint szokatlan. A kabinetnek nyilván jó oka volta arra, hogy elveivel ellentétes döntést hozzon. Társadalmi bázisát erősítendő látta szükségesnek, hogy hűbéresi körét bővítve a korábban bérbe adott állami földek nagyobb részét privatizálja. Ez kb. 380 ezer hektárra, az állami földvagyon kb. 80 százalékára terjed ki, ami több ezer milliárd forintot érő föld magánkézbe kerülését jelenti. Korábban idesorolandónak gondolták a nemzeti parkokat is, de ezek Állami Földalaphoz csatolását az Alkotmánybíróság megakadályozta.

Az időzítés zseniális volt: Jakab István, a Fidesz frakcióvezető-helyettese (MAGOSZ elnök is) a parlament nyári ülészakának végén napirend előtti felszólalásában tett javaslatot a tulajdonhoz juttatásra, mint ami általános társadalmi igény. Ezt a válaszadó államtitkár, Nagy István, egyetértőleg tudomásul vette. Turi Kovács Béla, szintén fideszes képviselő (és Bencsik János) azonnal jelezte, hogy nem ért egyet a javaslattal; a kormány egy ideig úgy tett, mintha nem mondana véleményt, csak vizsgálódna, de tudta, hogy egyfelől a nyár, másfelől a menekültügy kérdései a témát a politikai kommunikáció perifériájára fogják sodorni. Ugyanakkor arra is ügyelnie kellett, hogy az eladások még ebben az évben meginduljanak, mert egyfelől várható volt az Eu döntése, amely megsemmisíti a földtörvénynek azt a rendelkezését, hogy gazdasági társaságok nem vehetnek földet, és ez megemeli a földárakat, másfelől szükséges volt az idei költségvetésbe betervezett milliárdok befolyására (privatizációból 169 milliárd forintra, aminek a forrását homályban hagyta).

Egy másik akadályt is legyűrt a kormányzat: a privatizációt csak a kétharmados szavazatarányt igénylő Nemzeti Földalap törvény módosításával hirdethette volna meg. Ehhez azonban nem lett volna meg a kétharmad, mert a teljes ellenzék, beleértve a Jobbikot is, sőt, néhányan a Fidesz soraiból is ellene szavazott volna. Ezért augusztus végén kormányrendeletet adtak ki az állami földvagyon árverésre bocsátásáról, amelynek ez év decemberében legkésőbb meg kell kezdődnie. A kormányrendelet két lényeges ponton is ellentmond az érvényben lévő földtörvénynek:

- A földtörvény számos olyan állami feladatot határoz meg, amely teljesíthetlenné válik a privatizálással.
- A törvény kimondja azt is, hogy a földeladásból származó bevételt alapvetően földek vásárlására, családi gazdaságok támogatására lehet felhasználni. Ezzel szemben a bevételből olyan fejlesztési alapot képeznek, amelynek célja: „Magyarország megerősítése” – amibe sok minden belefér, akár a költségvetési deficit csökkentése is. (Így lehet a vagyonból folyó kiadást finanszírozni.)

További akadály volt a birtokkoncentrációt megakadályozó 1200 ha plafon, amit úgy töröltek el, hogy lehetővé tették a nagygazdaságok szereplőinek, családtagjainak, rokonainak vásárlását is, egy főre 300 hektárban maximálva a vételt, összerakási kötelezettség nélkül.

A finanszírozás esetleges nehézségét kedvezményes hitel folyósításával hidalják át: Az MFB 20 évre évi 2,5 százalékos kamattal nyújt kölcsönt úgy, hogy a törlesztőrészlet nem haladhatja meg a most fizetett bérleti díjat. Igaz, ez idő alatt a föld nem adható el, s ezt követően az államnak elővásárlási joga van. A hitelt a földalapú támogatásból lehet törleszteni. Ez hektáronként kb. 70 ezer forint, amiből – a mai bérleti díjak figyelembe vételével – havi 20-25 ezer forintos törlesztési kötelezettség adódik. Ehhez azt kell még figyelembe venni, hogy egy hektáron évente kb. 50-100 ezer forint termelhető ki. Vagyis

ingyen, azaz az uniós befizető polgárok pénzéből lehet majd földtulajdonhoz jutni a közeljövő Magyarországon.

Az árverésen meghirdetett ár az adott körzet átlagárának 110 százaléka lesz⁹, ami nemzetközi mércével így is nagyon nyomott. Valószínűsíthető, hogy a licit során nem fog felmenni az unió átlagára, ami ennél kb. 80 százalékkal magasabb. Viszont húsz év múlva csak a vagyoni érték gyarapodásából hatalmas extraprofit realizálható.

A szabály szerint elővásárlási joguk van azoknak, akik legalább három éve birtokolják bérleti konstrukció formájában a földeket. Mivel ez a bérbeadott földek kb. egyharmadát teszi csak ki (kétharmadra nincs elővásárlás), a bérleti viszony megszűntétől (a kilicitalástól) úgy is mentesülni lehet, hogy „mintagezdaságokká” minősítik át őket. A mintagezdasággá minősítésnek azonban nincsenek objektív feltételei. A földeladásokat a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara fogja levezényelni, amelynek joga lesz az adás-vételeket megtiltani. Valószínű mentesülni fog Kékessy Dezső (Orbán Viktor barátja és mentora), és a Kövér László patronálta pápai gazdaság, valamint a kishantost lenyúló Mezőfalvi Zrt is, amelynek egy német állampolgár a tulajdonosa.

Ángyán Józseftől, a Fidesz volt államtitkárától tudjuk, hogy az állami földek bérbeadása, amelynek most a privatizációjáról van szó, annak idején kétharmad részt tisztességtelenül, a szabályok kijátszásával került a Fidesz-barát „vállalkozókhoz”. Most lényegében ennek a körnek a további kedvezményezéséről van szó. Ángyán nyilatkozata

⁹ Ilyen ár nincs, mert nincs földforgalom, az ármegállapító – feltehetően – a Nemzeti Agrárkamara lesz (a helyi földbizottságoknak kellene lenniük, de azok nem álltak fel). A kiszivárgott információk szerint egy hektárt 220-300 ezer forintért kínálnának (ez lenne az átlagár), ami nevetségesen alacsony, de éppen ezért kielégíti a kormányzati elvárást. Ennyiért még kunsági futóhomokot sem lehet kapni. A hajdúsági löszháton 4-5 millió forint a hektáronkénti tarifa. Az árajánlatokat valószínű példátlan korrupció fogja alakítani.

szerint a hét legnagyobb, zömében állami földet használó tőkeérdekeltségű csoport a következő:

- Mezort, Lajta-Hanság, Dél-Balaton Agro Zrt (Simicska Lajos, Nyerges Zsolt),
- Bonafarm (Csányi Sándor).
- Forrás (Leisztinger Tamás),
- KHD Invest (Kárpáti László, Harsányi Zsolt, Délity József),
- Tedej (Bódi László),
- GSD (Dorogi Árpád, Hermut Gsuk, Zászlós Tibor¹⁰)
- Agroprodukt (Mádl István).

Ők heten 2014-ben 24 milliárd forintot kaptak közös agrárkasszából.

Szinte biztosra mondható, hogy a kegyvesztettek lemondhatnak bérelt földjeikről, noha a bérleti szerződésben vállalt kötelezettségeiket teljesítik. Vagyis nemcsak arról van szó, hogy néhány tízezer kisvállalkozónak most perspektívát nyitnak, hanem arról is, hogy akit kell, megmentenek, akit nem, annak fölmondanak, azaz a nemzeti földvagyron aktuálpolitikai újraosztásának leszünk rövidesen a szemtanúi¹¹.(Mindenkire biztosra veszi,

¹⁰ Zászlós 1990 előtt a baracskai rabgazdaság MSZMP titkára volt, most a Nemzeti Agrárkamara alelnöke, a privatizáció lebonyolítója.

¹¹ Lényegében már 2002-ben is ezt történt, de akkor csak a 12 állami gazdaság földjét tudták csak – idő hiányában – 50 évre bérbeadni a holdudvar kiválasztottjainak.

hogy az egykori gázszereelő, Mészáros Lőrinc, aki jelentős földbérletet kapott, most a nyertesek közt lesz.) Minden társadalmi/ellenzéki tiltakozás ellenére. Ismét csak az a kormányzati, politikai elv érvényesül, amit Orbán Viktor 2013-ban a gyulai frakcióülésen így fogalmazott meg: „aki tisztességesen viselkedik, és megsebesül a csatatéren, az kihozzuk. De aki nem, arra mi is löni fogunk.” (MCS 2015. szept. 3.)

3.4. Paksi fejlemények

1. A Simicska Lajossal folytatott harcok eredményeként az MVM vezérkart lecserélték, és ez a vezérkar lecserélte a paksi vezetőket is. Az igazgatóság elnöke Csiba Péter lett, az MVM nyáron elfogadott elnök-vezérigazgatója. A vezérigazgatói tisztséget Hamvas István tölti be. Érzékelhetően a személyi háború még nem fejeződött be, csak új szintérré helyeződött át: Lázár és Seszták közé. Az MVM jelenleg Sesztákhoz tartozik, és a paksi atomerőmű is. Lázár azonban szeretné megszerezni a felügyeletet¹², mint ahogy Paks 2-t már maga alá vonta. Lázár német (vagy más külföldi) vezérkar szükségességét lengette be korábban, amivel szemben láthatóan maradtak a magyarok, ha cserélődtek is. Lázár a befolyását azzal is növelni akarta, hogy lehetővé tette a bérplafon feloldását, továbbá megígérte, hogy kifizetik a dolgozóknak a január óta járó, megállapodás szerinti prémiumot, amit eddig még nem kaptak meg. Lehetséges, hogy a harc – mint az utóbbi időben hallhattuk – a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium megszüntetésével, tevékenységének a kancellária-miniszter felügyelete alá helyezésével oldódik meg. Van olyan vélemény, miszerint a háború mögött Orbán-Csányi csatározása húzódik meg.

¹² Ha ez megtörténne, az MVM kiürülne, hitelfelvételi mozgástere jelentősen beszűkülne.

2. A Miniszterelnökség augusztusban úgy nyilatkozott, hogy a Paks 2-höz kapcsoló magyar beszállítók felkészítése terv szerint halad, de magáról a programról még nem tudnak hírt adni, mert a terv még nem készült el.¹³ Valójában annyi történt, hogy az érdeklődő vállalkozóknak bemutatókat tartottak, ami édeskevés. Ahhoz, hogy a 40 százalékos beszállítói arányt ki tudjuk tölteni, már rég jelentős iparági fejlesztéseknek kellett volna elindulniuk, magas szintű szakemberképzéssel. A magyar beszállítókat a Roszatom fogja kiválasztani, amelynek a munka minősége és nem a beszállítói keret kitöltése lesz a szempontja.
3. Szeptember 10-én Lázár János teljes elégedettséggel közölte maratoni sajtótájékoztatóján, hogy Brüsszel elfogadta Paks 2 tervezetét. Azt sugallta a hazai közönség felé, hogy minden rendben van, Brüsszel nem emelt kifogást. Ebből csak annyi volt igaz, hogy Brüsszel valóban tudomásul vette a projekt műszaki tartalmát, amit csak akkor vétózhatott volna meg, ha nagyon elavult projektet mutattak volna be. A kancellária-miniszter ugyanakkor mélyen hallgatott arról a három kérdéskörrel, amelyben Brüsszel továbbra is kutakodik: a tendereztetés elmaradása, a tiltott állami támogatás és a széleskörű titkosítás. Információk szerint a kormány a titkosítottságra hivatkozva packázik Brüsszellel, ami ingerültséget vált ki az uniós biztosok körében.

3.5. A devizahitelek megmentése

A devizahitelek megmentésének szólama végigkíséri a második Orbán-kormány ténykedését, és átnyúlik a harmadikba is – anélkül, hogy tényleges megmentésük bekövetkezett volna. Ez ugyanis minimum azt jelentette volna, hogy az elszenvedett

¹³ Nem vették észre, hogy ugyanabban a nyilatkozatban cáfolták is állításukat.

árfolyamromlást törlik, és mindenki a felvételi árfolyamon törleszt. Mivel erre értelemszerűen nem kerülhetett sor, minden más – a végtörlesztés kivételével – elégedetlenséget szült. Ez történt ebben az évben is, noha a kabinet nagy reményeket fűzött a bankok elszámoltatásából eredő népszerűség-növekedéshez, ami kompenzálta volna a 2014 őszen elszenvedett és az időközi választásokban is megmutatkozó bizalomcsökkenést. Több millió boldog ember szavazatát várták attól, hogy könnyítenek az adósokon, amelynek hatását nagyobbak vélték a rezsicsökkentésnél. A könnyítésnek három forrása volt:

- a vételi és az eladási árfolyamok különbségéből származó visszatérítés, mert a kormány utólag elérte, hogy a törlesztő-részleteket csak középárfolyamon számolhatják el a bankok,

- az egyoldalú kamatdöntésekből származó tehernövekedés eltörlése, mert ezt tisztességtelennek nyilvánították, ami ellen a bankok hiába tiltakoztak és pereskedtek,

- a forintosítással nyert árfolyamnyereség, mert igaz, hogy az piaci árfolyamon történt, de a 2014. novemberin, aminél a 2015. évié messze rosszabbak voltak. Ez elmaradt veszteséget, vagy megtakarított kiadást jelentett, amit természetesen az adósok nem érzékelték nyereségként.

A bankok levonhatták a visszatérítendő összegből a korábban adott kedvezményeket. Akiknek időközben megszűnt a szerződése, azok pénzt kaptak vissza, így jutott 1,15 millió ügyfél 181,3 milliárd forinthez, ami átlagosan kb. 160 ezer forintot jelentett. A többieknek (kb. egymillió ügyfélnek) a tőketartozását mérsékeltek, amiből 563,1 milliárd forint haszna származott az adósoknak úgy, hogy csökkent a törlesztőrészlet. Annak ellenére, hogy a bankokat 750 milliárdos veszteség terhelte – az első menet alapján -, a kedvezményezettnek többsége elégedetlen volt. Mert nagyobb könnyítésre számítottak, hiszen a kormány mindvégig azt hangsúlyozta, hogy átlagosan 25-30 százalékkal fognak kevesebbet fizetni.

Ezzel szemben a tényleges átlagos könnyítés csak 16 százalékot jelentett. S nem kevesen sem kerültek jobb helyzetbe (26 százalékuk), sőt, volt, akiknek még nőttek is a kötelezettségeik (23 százalékuknak). Az utóbbi azért következett be, mert hosszú hátralékuk terhével mérsékeltek a járandóságukat. A nyertesek az adósoknak csak az 51 százalékát tették ki, de ők is többségben elégedetlenek voltak, mert többet vártak (főleg Rogán Antal kijelentései alapján).

Az elégedetlenséget a kormány is érezte, és azonnal megkezdte a hátrítást, azaz a felelősség áthárítását a bankokra, illetve a Kúriára. Holott a főlelős ő volt, akinek alapvető szerepe volt a bekövetkezett forintgyengülésben, illetve abban, hogy a globális válság múltja hisztéria után nem volt képes – mert nem is akarta – a forintot visszaerősíteni. A Bajnai-kormánytól 265 forintos euró és 181 forintos svájci frank árfolyamnál vette át az Orbán-kabinet a kormányrudat, amitől kezdve a forint egyre csak gyengült. A forintosításkor számításba vett 309 forintos euró és 256 forintos svájci frank árfolyamhoz képest az adósok 60-80 forinttal alacsonyabb árfolyamon kötötték meg szerződéseiket. Ez az árfolyamkülönbség okozta azt, hogy sokaknál – akik évek óta rendben törlesztettek – az elszámoláskori adósság magasabb volt az indulónál. A kormány május végén belátta, hogy a devizaadósok megmentéséből szerezhető politikai tőkeerősítés illúzióknak bizonyult, illetve, hogy további politikai hitelvesztéssel kell szembesülnie. Nem kérdés, hogy ezért nyitott új frontot az idegengyűlölet felkorbácsolásának, majd a nemzetmentő szerep felmutatásának programjával.

A hitelek rendezése után még mindig maradt 182 ezer olyan, amelyet az adósok nem tudnak törleszteni. Ebből kb. 50 ezer követeléskezelőnél van, tehát már nem terheli a bankokat. Az MNB számítása szerint a Nemzeti Eszközkezelő még tízezer adósnak tud segíteni, és a magáncsőd intézménye is talán vissza tud terelni 25 ezer adóst a törlesztők táborába. De még így is marad 100 ezer rendezésre váró ügylet, vagyis szó nincs arról, hogy

a devizahitel-probléma véglegesen megoldódott. Matolcsyék újabb rendezést helyeztek kilátásba, amivel nekifeszültek Varga Mihály minisztériumának, amely megpróbálja tartani magát az Erste bankkal kötött szerződéshez, miszerint nem tesznek további terheket a bankokra.¹⁴

Ezzel szemben ez év szeptemberében újabb kötelezettségeknek kell a bankoknak eleget tenniük:

- El kell készíteniük a forinthitelek elszámolását, azokat, amelyeket 2004. május 1-je és 2014. július 19-e között kötöttek. Összértékük 2000 milliárd forintra tehető 7-800 ezer ügyfélnél. Ebben a körben értelemszerűen nincs árfolyamnyereség/veszteség és a tisztességtelen kamatemelésekből kevesebb jövedelem szerezhető, mert itt a kamat és díjemelések nem voltak olyan gyakoriak, mint a devizahitelesekénél, és a hitellejárt is rövidebb. Ezzel párhuzamosan a devizában törlesztő hitelekénél is el kell készíteni az elszámolást, ők azonban kevesen vannak, kb. 17 ezren.
- A devizaalapú autó- és fogyasztási hitelek tartozásának forintosításáról is döntött augusztusban a kabinet. Ez kb. 200 ezer embert érinthet 300 milliárd forintos összegben. Hogy miként történik az elszámolás, és az kit terhel, még vitatott. Az ügyfelek felé 308 forintos euró és 256 forintos frank árfolyamon történne az elszámolás, valójában ennél gyengébb árfolyamon: 309 ill. 287 forinton. A különbözetből adódó terhet fele-fele arányban megosztják a bankok az

¹⁴ A bankrendszer 2014-ben 506 milliárd forintos veszteséggel zárt. A 2015-ös elszámolási terhek kb. 900 milliárd forintot tesznek ki. Ehhez jön a brókerbotrányok miatti OBA és BEVA feltöltési kötelezettség, aminek terjedelme a Quaestor elszámolás bizonytalansága miatt még nem becsülhető meg, Ezzel szemben áll a jövőre beígért 60 milliárd forintos adókönyvités és az árfolyamgát megszűnéséből adódó évi 13-15 milliárd forintos megtakarítás.

állammal. Kivéve a 90 napot meghaladóan tartozóknál, ahol a gyengébb árfolyamot érvényesítik. A konstrukcióban nem kötelező részt venni, de aki nem jelzi a bankjának, hogy nem kér a forintosításból, annál automatikusan végrehajtják. Ám sem a 2015. sem a 2016. évi költségvetésben nincs elkülönített állami forrás a banki veszteségek egy részének átvállalására.

3.6. Romokban a hitelezés

Az MNB 2015. első félévi jelentése szerint tovább csökkent a bankok által nyújtott hitelek állománya mind a vállalatok, mind a lakosság felé. Annak ellenére, hogy a központi bank Növekedési Hitelprogramja keretében 1700 milliárd forintot ingyen adott keretre lehet pályázni – alacsony, 2,5 százalékos kamat mellett. Ebből az elmúlt két évben 1530 milliárd forintot helyeztek ki a kereskedelmi bankok, igaz egy részük meglévő kölcsönök kiváltására ment. Az utóbbi időben ezen kölcsönök iránt is csökkent a kereslet, noha idén elindult a kockázatosabb cégeknek szóló program is.

A magyar gazdaságban a globális válság kitörése óta nettó megtakarító a vállalati szektor a bankszektoral szemben, és ezen az utóbbi évek fellendülése sem változtatott. Ez azt jelenti, hogy a lehetségesnél gyengébb teljesítményt mutat a gazdaság, hiszen elmaradnak a hitelekből történő fejlesztések¹⁵. Ennek az oka részben a bankok hitelezőképességének az Orbán-kormány által történő megrogyasztása: bankadóval (2010-2014 között 741,4 milliárd forint), tranzakciós illetékkel (2013-14-ben 537,5 milliárd Ft), végtörlesztéssel (kb. 210 milliárd), „elszámoltatással” (kb. 900 milliárd Ft), brókerbotrányok miatti

¹⁵ Az unió felzárkózó országai közül ez a helyzet már csak Romániára jellemző. Relatív hátrányunk e tekintetben is nőtt a visegrádi országok körében.

költségnövekedéssel (az összeg egyelőre bizonytalan, de 100 milliárdokat tehet ki – több évre elosztva¹⁶). De a hitelkeresleti oldal is gyenge a cégek gyenge hitelképessége miatt (a rossz hitelek megnőtt állománya miatt a bankok ma sokkal szigorúbbak), és a lanyha belső kereslet, továbbá a bizonytalan gazdasági környezet miatt.

Legalább évi 8-10 százalékkal kellene bővülnie a vállalati hitelezésnek ahhoz, hogy a növekedést érdemben meg lehessen támogatni. Ezt Varga Mihály is tudja, el is mondja, de úgy, hogy a hitelezés elmaradásáért a bankokat marasztalja el. Október elején jött a hír, hogy a Bankszövetséggel való tárgyaláson felmerült, a betervezett bankadó-csökkentést a kormány a hitelezés felfuttatásához kapcsolná. Ez újabb hitelességvesztés lenne a kormány és Varga részéről, hisz újabb ponton sértené az EBRD-vel és az Erste bankkal ez év koratavasán megkötött megállapodást. A 60 milliárdos bankadó-visszavágás egyébként benne van a 2016-ra elfogadott költségvetésben.

A Varga-Matolcsy háború a hitelezés körül is folyik. Matolcsy ugyanis mind nagyobb részt akar (és teszi is) kiharítani a bankok forrásaiból az államkötvények finanszírozására, míg Varga tisztában van azzal, hogy a források ilyen átcsoportosítása, noha rövid távon számára is kellemes, hosszabb távon növekedésrontó. Egyes vélemények szerint az Államadósság-kezelő Központ vezetésében végbement személyi változások is e belső harc következményei.

¹⁶ Eddig kb. 230 milliárd forintot számoltak össze, de az összeg még vitatott.

3.7. A brókerbotrányok károsultjainak ügyei

Noha a botrányok február-márciusban törtek ki, a sértett ügyfelek kártalanítására ősziig is csak részben került sor; Buda-Cashnál és a Quaestornál -, a Hungariánál nem történt semmi. Az okok közt első helyen azt jelölik meg, hogy a felszámolásra kirendelt Pénzügyi, Stabilitási és Felszámoló Nonprofit Kft. nem bír a feladattal, kevesen vannak, változnak a munkatársai, a cég vezetője is távozik. A társadalmi elégedetlenség elsősorban a Quaestor-károsultak körében nyilvánul meg, noha a 32 ezer károsult 90 százaléka már felvette 6 millió forintig járó kártérítését a bankjában, közel 80 milliárd forint értékben¹⁷. Annak ellenére, hogy a BEVA – amely ezt az összeget a bankoknak átutalta, nem lett volna köteles fizetni, hiszen a befektetés-védelem nem terjed ki a kötvényekre.¹⁸ Az MNB azonban ráerőltette az akaratát a BEVÁ-ra, mondván a fiktív kötvények olyanok voltak, mint más védett befektetések.

A Quaestor-károsultak augusztus közepén a Külügyminisztérium előtt tüntettek, mert nem kapták meg a törvény szerint nekik 30 millió forintig járó kártérítést. Ezt a törvényt ugyanis az OTP, az UniCredit, illetve a Buda-Cash károsultjainak egy csoportja, valamint egy ügyvéd megtámadta az Alkotmánybíróságon. A bankok akkor háborodtak fel rajta, amikor kiderült, hogy a Quaestor károsultak alapjába úgy kellene betenni a pénzüket, hogy visszafizetésére az állam – mint korábban ígérte – nem vállal készfizető kezességet, az MNB pedig nem hitelezi meg (noha törvény kötelezi rá).¹⁹ Ezzel a kormány teljes egészében a tisztességesen működő pénzügyintézetekre hárította a kártalanítást, amivel megszegi az EBRD-vel és az Erste bankkal februárban kötött megállapodást. A kormány ezt a vádat azzal hárítja

¹⁷ A Quaestor kb. 210 milliárd forintos kötvényállományából kb. 154 milliárd forint fiktív volt!

¹⁸ Ezért nem fizetnek a BÉTEL károsultaknak.

¹⁹ Amikor ezt a törvény betervezése előtt észlelték, Orbán Viktor maga döntött a kezesség elmaradása mellett.

el, hogy megígéri: a bankok társasági adójukból majd levonhatják a Quaestor felszámolása után megmaradó költségeiket (valamikor tíz év múlva).

Noha a Quaestor-törvény időközben hatályba lépett, az alkotmánybírósági beadványnak pedig nincs halasztó hatálya, az extra kifizetésekre nem került sor - Lázár János az AB-re, illetve a feljelentő bankokra mutogat -, mert senki nem vállalja, hogy jogosulatlanul fizessen. Noha az AB esetleges elmarasztalása után is lehetne úgy törvényt módosítani, hogy a kifizetések jogszerűek legyenek. A kormány részéről nyilván politikai érdekműlésről van szó. Amikor kellett, mindent megígérték (főként Rogán Antal verte a mellét, hogy minden kisember meg fogja kapni a pénzét), ám a menekültválsággal a népszerűsítés újabb csatornája nyílt meg, s ez mindent visz. A Quaestor-ügyben mutatkozó kormányzati csöndet a Bankszövetség ellenállása is táplálhatja. Magyar Gábor, ügyvéd szerint, ha politikai megfontolásból nem hajtanak végre egy hatályos törvényt, az a jogállam halála (168. óra, 2015. okt. 8.)

3.8. A Magyar Nemzeti Bank főtevékenységén kívüli ügyletei

Korábbi jelentéseinkben már több alkalommal is foglalkoztunk az MNB sajátos, főtevékenységén kívüli akcióival, mert azok méretüknél fogva rendkívül figyelemre méltók. Megjegyezzük, hogy a nemzetközi bankvilágban nem ismeretlen az oktatás, a művészetek, vagy közérdekű társadalmi események támogatása, ám nincs példa arra a mértékre, amit az MNB 2013 vége óta etekintetben felmutat.

„Melléktevékenységének” jogosságát, indokoltságát a parlamentben több képviselő is felvetette, kétségbe vonta, amire ez idő szerint kétféle válasz fogalmazódott meg Matolcsy részéről:

- ami nincs tiltva, az szabad, azaz az MNB-re vonatkozó jogszabály csak a főtevékenységét határozza meg, és ami nincs ezzel ellentétben, az lehetséges.
- A legjobb befektetés a jövőbe az oktatásba, a képzésbe történő, ennél nagyobb társadalmi felelősséget nem is vállalhatnak.

A központi bank „társadalmi szerepvállalása” – ezt egyébként rendkívül nehéz nyomon követni -, az a következőként összegezhető:

1. Ingatlan-befektetési program, amelynek a keretét 50 milliárd forintban határozták meg és további 40 milliárdot felújításokra, karbantartásokra különítettek el. Ennek keretében vásárolták meg az MTA kutatóközpontját a Pusztaszeri úton (2,9 md), az Eiffel Palace irodaházat (13,9 md) a Bajcsy Zs. úton, az Iposz székházat (0,45 md) a Kálmán Imre utcában, a Budai Városházat az Úri utcában (1,85 md), a Lónyai villát a Hunyadi János úton (3,4 md), a Kecskeméti megyei kórházat (1,7 md), Tiszaroffon a Borbély kúriát (0,4md), valamint a svábhegyi villát a Mátyás király utcában (1,3 md). Ezekből oktatási, kutatási, konferencia központokat akarnak kialakítani, illetve Tiszaroffon üdülési centrumot alakítanak ki.
2. Értéktár-program – a 30 milliárd forintos keretnek kb. a felét már elköltötték festmények (Munkácsy Krisztus Pilátus előtt) továbbá fegyver- és éremgyűjteményekre. A legutóbb 34 db. Kovásznai György festményt vásároltak 112,2 millió forintért, aminek „csak” az a szépséghibája, hogy Kovásznai úr Matolcsy úr családjának régi barátja.

3. Alapítványok létrehozása – ezekről korábban részletesen írtuk, itt most csak abból a szempontból foglaljuk össze tevékenységüket, hogy beszámolójuk szerint mit végeztek működésük első évében.²⁰
- A korábbi öt alapítvány után 2014 végén felállították a Pallas Athene Domus Innovationis alapítványt 37 milliárd forinttal, így jelenleg hat alapítvány működik a következő kezelt vagyonokkal:
 - = P.A. Domus Anime (PADA) - 60 md Ft,
 - = P.A. Domus Concordiáne (PADC) – 48 md Ft,
 - = P.A. Domus Scientiae (PADS) – 19,3 md Ft,
 - = P.A. Domus Mentis (PADM) – 28 md Ft,
 - = P.A. Domus Geopolitikai (PAGEO) – 28 md Ft,
 - = P.A. Domus Innovationis (PADI) 37 md Ft

Ez összesen 220,3 milliárd forint. Az alapítványok befektetéseik hasznát használhatják fel, illetve további 12 milliárd forintot²¹. A befektetések a korábbi szabályok szerint sokfélék lehettek, de Matolcsy leszűkítette azokat rövid és hosszú lejáratú állampapírokra. Idővel ingatlanbefektetésekre is jogosultságot kaptak – külön-külön és együttesen is, ezért ma már nem teljesen világos, hogy

²⁰ Az erről való beszámólótól az MNB korábban erősen elzárkózott, mondván, hogy az alapítványok pénze nem közpénz, és ezért nem kell arról számot adni. Ezt az elvet egyébként továbbra is vallja, ezért csak azt tudni, amit a sajtó kiprésel belőlük.

²¹ Eredetileg csak 2 milliárdos volt a keret, de Matolcsy meghatszorosozta.

mely ingatlan kinek a tulajdonában van. A nyáron létrehozták a Pallas Athéné Domus Optima Befektetési, Ingatlanhasznosító és Szolgáltató Zrt-t, amely újabb ingatlanok megszerzését készíti elő, illetve segíti az alapítványok ingatlanportfóliójának optimális működtetését. Lassan kialakul egy átláthatatlan céghálózat, amelyet Matolcsy György személye tart össze, s amelyben az ő barátaival és megbízható üzletfelei foglalnak helyet, tevékenykednek, s realizálnak kiemelkedő jövedelmeket. A két legközelebbi cél elérésére is létrehoztak egy-egy vállalkozást, így a Vízház Ingatlanfejlesztő Zrt-t, amely a Várkert Kaszinó épületét szeretné megvenni, továbbá a Kassalik-Ház Ingatlanfejlesztő Zrt-t, amely a volt Luxus Áruház épületére pályázik.²²

- Beszámolójuk szerint az alapítványok 2014-ben fő tevékenységükből édes kevés feladatot teljesítettek:

= Mindössze 95 fő kapott támogatást tanulmányokra, konferenciákra, kutatói programokra, tudományos cikkek megírására összesen 150,8 millió forint nagyságrendben, az odaítélt 261,4 millióból. E programokban csak három alapítvány vett részt.

= A kuratóriumi, felügyelőbizottsági tagok díjazására majdnem ugyanennyi ment el: 232,6 millió forint – ezt azonban Matolcsy döntése alapján a kedvezményezettek jótékonyági célokra fordították (ami kimerítette a képmutatásból történő jótékonykodást az ismert baráti, intézményi körnek).

= Bérköltségre 70,1 millió forintot fordítottak, ami nem sok, de alacsony létszámmal dolgoznak.

²² Az épületet Kassalik Jenő alapítványa építtette a múlt század elején.

= Egyéb kifizetésekre – erről nincs részletes beszámoló – 29,4 millió forint költöttek.

= A legnagyobb tételt az állampapír-vásárlás tette ki: 146,2 milliárd forint értékben. Ez az állami költségvetés tiltott finanszírozását jelentette, amit csak azért nem támadott meg az EB, mert a pénz nem közvetlenül az MNB-től ment, hanem „csak” az általa grüндolt alapítványoktól, amelyek függetlenek a monetáris politikától. Magyarul arról van szó, hogy az MNB az általa költségvetésbe be nem fizetett összegekből alapítványokat hozott létre, és ezek – miközben finanszírozzák a költségvetés hiányát – az államtól még kamatjövedelmet is bezsebelnek. Vagyis a pénz egyik zsebből a másikba haszonnal térül vissza.

III. Megjöttek a pirézek. Esettanulmány a menekültügy folyamatairól

A júliustól októberig tartó három hónap folyamatait minden egyéb eseménynél erőteljesebben határozta meg az egyre mélyebb válságjelenségekkel együtt járó **menekültügyi helyzet**. Amikor krónikánkat írjuk, nem állítható, hogy a helyzet végső kimenetelét, és legfontosabb következményeit bárki képes lenne kielégítő színvonalon megfogalmazni. Mi sem fogunk tudni megbirkózni e kihívással. Mindenekelőtt az események, történések lényegének rögzítésére, valamint a legutolsó fejleményekből leszűrhető tanulságok levonására fogunk törekedni.

Bármennyire is indokolt lenne, mégsem próbálkozunk a menekültügy átfogó krónikájának felvázolásával. Több okból sem. Három hónap során annyi, de annyi fordulat, drámai változás, visszaváltozás, rémhír és még rémesebb valódi hír látott napvilágot, hogy mindennek a vázlatos krónikája is vastagabb könyvet tenne ki.

Ehelyett azt a megoldást választottuk, hogy a három hónapból ***kimetszettünk három hetet, az augusztus 28. péntektől - a szeptember 18-ai péntekig tartó időszakot***. S az e huszonegy nap során megtörtént események közül – időrendben és vázlatosan – megemlékezünk huszonnyolc /28/ olyan történésről, amelynek mindegyike nagyon is jellemző esemény volt, ugyanakkor pedig az általános következtetések levonásához elegendő tanulságot szolgáltatnak, s így a legfontosabb folyamatok kellő erejű illusztrálásra is alkalmasak. Olyan lesz ez az eljárás, mint a fotózás során alkalmazott nagyítás, amely során az egyes részleteket addig és azért nagyítjuk ki, hogy a részletek tüzetesebb vizsgálata révén eljuthassunk a lényeges összefüggések felismeréséhez.

A kronologikus áttekintés után emelünk egy-két fokozatot az elemzési szinten, és megpróbáljuk számba venni azt a – tucatnyi – tényezőt, amelyeknek megítélésünk szerint egyszerre, egyidejűleg és folyamatosan volt hatása a menekültügyi problémakör

megállíthatatlan eszkalálódására. (Az egyes tényezők elemzése során felhasználtuk a korabeli médiában megjelent, több mint száz tételt kitevő írások, leírások, megalapozottabb vélemények legfontosabb mondandóit is) E fogalmi háló révén úgy reméljük, hogy már sokkal több rétegű képünk lehet mindarról, amit az elmúlt száz nap során - nem éppen indokolatlan- aggodalmaktól fel és megpiszkálva átélhettünk.

1. Kronologikus áttekintés huszonegy nap eseményeiről

1.Aug. 28. péntek. Ausztriában, Pandorf mellett az osztrák illetékesen felnyitnak egy ott veszteglő hússzállító kamionféleséget, s az eléjük táruló látvány még aznap, pillanatokon belül bejárja a világmédiát. 71 halott, a raktérben megfulladt menekültek teste aszalódott egymásra a szokatlanul nagy hőségben. (Az afgán, és bolgár származású embercsempészeket másnap Magyarországon elfogták, nálunk rendelkeztek letelepedési okmányokkal, s a hazai hatóságok előtt már korábban is ismertek voltak.)

http://hvg.hu/itthon/20150828_Fotok_Gyertyakat_gyujtottak_a_Keletinel_a?s=hk

http://hvg.hu/itthon.bunugy/20150829_halottakkal_teli_kamion_eloetzes_ma

<http://www.origo.hu/itthon/20150829-embercsempesz-halalkamion-elozetes-letartoztatas.html>

<http://nol.hu/kulfold/iszonyatos-halaltusat-viivtak-a-kamionban-fulladozo-menekultek-1559977>

http://index.hu/belfold/2015/08/29/letartoztattak_az_embercsempeszeket_akik_a_71_halott_menekultert_felelosek/

http://vigyazo.blog.hu/2015/08/28/halalkamion_a_foldkozi-tenger_hullamsirja_mar_magyarorszagig_er?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_201508

2. Ugyanezen a napon a szerb határnál veszteglő, s a síneken keresztül gyalogló menekültek megdobják a Horgos és Rőszke között közlekedő menetrendszerinti vonatot. A MÁV bizonytalan időre felfüggeszti a járatot.

3. Aug.31. hétfő. Több napos huzavona és ellentmondó intézkedések után ezen a napon a Keleti pályaudvarról végre szabadon mehetnek Nyugat felé a napok óta elviselhetetlen zsúfoltságba kényszerült menekültek.

4.Szept. 1. és 2., kedden és szerdán a rendőrök nem engedik be a menekülteket a Keleti pályaudvar területére, a környéken leírhatatlan jelenetek tömegére kerül sor, a világ vezető televízióinak esti híradói szinte mindenütt e képsorokkal kezdődnek.

Néhány netes forrás e zavaros napok eseményeinek bővebb háttéréről:

<http://444.hu/2015/09/02/egyelore-nyugalom-van-a-rendorokkal-korulvett-keletiben/>

<http://444.hu/2015/09/02/feszult-a-helyzet-a-keleti-palyaudvarnal/>

<http://www.origo.hu/itthon/20150902-tovabbra-sem-engedik-vonatra-szallni-a-menekulteket.html>

http://mandiner.hu/cikk/20150901_ketezer_hatarvadasszal_alakult_meg_a_hatarrendeszeti_igazga_tosag

http://index.hu/belfold/2015/08/31/menekultek_bevandorlok_krizis_percrol_percre/

http://hvg.hu/itthon/20150831_Egyre_forrobb_a_menekulthelyzet_hirek_p

<http://www.origo.hu/nagyvilag/20150831-schengen-angela-merkel-kvota-menekult-europai-unio-magyarorszag.html>

5.Szerdán már nyílt összecsapásra kerül sor, a rendőrök megpróbálják a migránsokat a lehető legkeményebb módon távol tartani a pályaudvartól, ők viszont újabb és újabb kísérletet

tesznek a rendőrsorfal áttörésére. S természetesen, a helyszínen, itt forogt meg számolhatatlan mennyiségű tévétársaság.

6. Szeptember 3., csütörtök az idei év talán legsúlyfoltabb napja. Ha majd egyszer valakik/k megírják e válság történetét, akkor erről a napról egy önálló kötetben lesznek kénytelenek megemlékezni. A következők történeke egyetlen napon belül, s hírfogyasztó legyen a talpán, aki akár aznap képes volt mindezt figyelemmel követni.

Reggel kinyitják a Keleti pályaudvart, s egy teljes szerelvényt megszállnak a menekültek abban a reményben, hogy ez is Ausztriába, Németországba viszi őket. 40 perccel az indulás után azonban a vonat megáll Bicskén, s nem is megy tovább. Előre odatelepített rendőri készütség várja a több száz utast, akik viszont nem akarnak leszállni a vonatról, félnek a kényszerű táborba küldéstől. No camp, no camp..!! –kiabálják és sok-sok órák küzdelem alakul ki a becsapott menekültek és a tehetetlen rendőrség között.

Néhány tudósítás e napok hangulatáról:

<http://atlatszo.hu/2015/09/04/menekultvalsag-naprol-napra-az-atlatszo-kulonkiadasa/>

http://varanus.blog.hu/2015/09/04/viktor_menj_a_picsaba

http://varanus.blog.hu/2015/09/03/lazar_hazudtam_oszt

<http://gepnarancs.hu/2015/09/orban-mocskos-modon-a-tuszul-ejtett-menekultekkel-zsarolja-berlint/>

http://index.hu/belfold/2015/09/04/kihirdetheti_a_valsaghelyzetet_a_kormany/

http://mandiner.hu/cikk/20150904_eotvos_karoly_intezet_a_menekultugyi_valsaghelyzet_bevezetese_az_alkotmanyossag_kiiktatasahoz_vezethet

<http://gepnarancs.hu/2015/09/lazar-janos-szerint-magyarorszagot-magara-hagytak/>

<http://gepnarancs.hu/2015/09/tranzitzonak-jonnek-letre-a-hataron-modosul-a-btk/>

<http://gepnarancs.hu/2015/09/a-nemet-sajto-magyarorszag-kidobasat-koveteli-az-eu-bol/>

[http://orulunkvincent.blog.hu/2015/09/03/vagonokrol es vegallomasokrol_uzenetposzt](http://orulunkvincent.blog.hu/2015/09/03/vagonokrol_es_vegallomasokrol_uzenetposzt)

http://orulunkvincent.blog.hu/2015/09/01/a_kozbeszed_faszalodasarol_megjegyzesposzt

[http://kettosmerce.blog.hu/2015/09/03/kaosz es gyalazat a nevunkben_szegyenerzet a lelkunkben](http://kettosmerce.blog.hu/2015/09/03/kaosz_es_gyalazat_a_nevunkben_szegyenerzet_a_lelkunkben)

http://kettosmerce.blog.hu/2015/09/03/orban_hazug_uzenete_a_nemeteknek

http://hvg.hu/velemenynyuzsog/20150903_Ilyen_nincs

http://hvg.hu/velemenynyuzsog/20150903_Ha_Magyarorszagra_jossz_ugyis_hazudnak

<http://www.vg.hu/kozelet/quottragediak-fele-sodrodunkquot-456883>

7. Lázár János szokásos csütörtöki sajtótájékoztatóján elmondja, hogy hétfőn a német hatóságok külön kérésére engedték vonaton távozni a sokezernyi menekültet, de ez az engedély egyszeri és alkalmi jellegű volt. Egyúttal - a sajtón keresztül...! – felszólítja a német nagykövetséget, hogy menjenek ki a Keleti pályaudvarra és mondják el ők ott, hogy mi is a hivatalos német álláspont.

8. Nagyjából ugyanebben az időben a katolikus egyház vezetői is sajtótájékoztatót tartanak a sikeres zsinati választások alkalmával. Ekkor mondja el a bíboros úr – Erdő Péter – azt a mondatát, amely pillanatokon belül bejárja a világsajtót: Hogy t.i. a katolikus egyház azért nem fogad be menekülteket, mert nem szeretne az embercsempészet bűnébe esni...

(A következő napokban aztán nem győz eleget korigálni, magyarázkodni, hogy ő mindezt nem így gondolta.)

9. S még mindig csütörtök: Orbán Viktor elutasítja az európai vezetők által ajánlott kvótarendszert, s egyúttal tízmilliós menekülthullám bekövetkeztét vizionálja. Brüsszelben bejelenti azt is, hogy Magyarországon szeptember 15. után Új Időszámítás kezdődik, mert hazánk – értsd: a kormány – bármi áron kész megvédeni a határait. A várható nemzetközi visszhang nem marad el. Még a korábbi évek szkeptikus hangneméhez képest is durvább tónusban beszél a nemzetközi közvélemény Orbánról, meg peresze Magyarországról:

<http://444.hu/2015/09/07/ossztuzet-zuditott-orbanra-a-nemzetkozi-sajto/>

<http://www.origo.hu/nagyvilag/20150906-orban-viktor-duhongeserol-irt-a-nemet-sajto.html>

http://index.hu/kulfold/2015/09/06/mi_van_mar_ezzel_a_magyarorszaggal/

<http://gepnarancs.hu/2015/09/101884/>

<http://privatbankar.hu/makro/megvan-ki-eresztette-rank-az-idei-oriasi-menekultaradatot-285272>

<http://444.hu/2015/09/07/ezek-a-szirek-hol-voltak-tavaly-es-meddig-jonnek-meg/>

http://www.vasarnapihitek.hu/fokusz/hajszalon_mulhat_mikor_omlik_ossze

<http://444.hu/2015/09/05/itt-vannak-orban-viktor-es-angela-merkel-legfrissebb-nyilatkozatai-a-menekultvalsagrol/>

http://index.hu/belfold/2015/09/05/magyarorszag_nem_tudja_tartani_a_schengeni_hatarokat/

<http://444.hu/2015/09/05/osszeomlott-a-magyar-allam/>

http://index.hu/belfold/2015/09/05/ha_elvesztette_a_fonalat_menekultugyben_elmondjuk_hol_es_mi_tortenik/

<http://24.hu/poszt-itt/2015/09/05/amig-on-aludt-magyarorszagot-sikerult-meg-jobban-megalazni/http://24.hu/kozelet/2015/09/05/se-busz-se-vonat-nem-megy-nyugatra-a-keletbol-megis-egyre-tobben-varnak-taskakkal/>

10. Csütörtöki záró mozzanat: a legnagyobb és legismertebb világlapok esti, internetes kiadásának címlapjain az a fotó látható, ahogyan egy menekült férfi – Bicskén - a sínek közé zuhanva, estében védi a családját a feljük közeledő rendőröktől. Le Monde-tól a Financial Timesig, a Guardiantól a nagyobb német lapokig ezzel a látvánnyal örvendeztetik meg a hazánk iránt érdeklődő európai közönséget. Hírünk a nagyvilágban. (Két nappal később nemcsak a fényképet, de azt a rövid video-felvételt is közzéteszik, amiből kiderülhetett az is, hogy a rendőrök segítő szándékkal nyúlnak a család felé... – de, ez már nem változtatott a világhírt befutó fotó eredeti sikerén...)

11. Szeptember 4., pénteki napja izgalmakban és meglepetésekben alig maradt el az előző napétól: A délelőtti órákban 1200 ember indul el gyalog a Keleti pályaudvartól a fővárosi főútvonalakon át, a Bécs felé vezető sztráda felé. Péntek amúgy is a fővárosi közlekedés kritikus napja, de ezen a napon nincs az a jelző, ami leírhatná a közállapotokat. A gyalogmenet motívumait, kiváltó okait ezerféleképpen lehet magyarázni, mindenesetre az is érdekes adalék, hogy útra kelésük előtt fekete ingekbe, „Magyarország” - feliratú pulóverekbe öltözött szurkolók tettek nem éppen baráti látogatást a menekültek között a pályaudvaron. Ők már az esti magyar-román labdarugó mérkőzés előtti edzésnek tekintették az akciójukat.

Netes források:

http://mandiner.hu/cikk/20150904_megalltak_az_m1_esen_gyaloglo_menekultek_a_buszokat_variak

http://kettosmerce.blog.hu/2015/09/04/becs_fele_tartanak_a_menekultek_percrol-percre

<http://atlatszo.hu/2015/09/04/menekultvalsag-naprol-napra-az-atlatszo-kulonkiadasa/>

<http://index.hu/belfold/2015/09/04/lazar/>

<http://www.origo.hu/itthon/percrolpercre/20150904-menekult-keleti-palyaudvar-becs-tranzitzona.html>

<http://www.origo.hu/nagyvilag/20150904-az-amerikai-vezerkari-fonok-a-menekultvalsagrol.html>

http://hvg.hu/itthon/20150905_Mar_osztrak_kezekben_a_menekultek_első_cs

http://hvg.hu/itthon/20150904_Ujabb_kemény_napra_készülhetnek_a_migrans

http://index.hu/kulfold/2015/09/05/facebookon_jelentette_be_az_osztrak_kancellar_hogy_mehetnek_a_menekultek/

<http://index.hu/belfold/2015/09/04/lazar/>

12. Ezen a napon a parlament rendkívüli ülést tartott a válsághelyzet megoldást elősegítő különleges törvényi felhatalmazások meghozataláért, ám a rendkívüli eljáráshoz szükséges négyötödös részvételt - az ellenzék távolmaradása miatt – nem sikerült biztosítani. (Tizenhét nappal később, a második kísérlet ez ügyben majd sikerrel jár.)
13. Időközben a röszei táborból, valamint a Bicskén veszteglő vonatról párhuzamosan, nagyjából egy időben kitör 300-300 ember, azzal a szándékkal, hogy ők is csatlakozni kívánnak a Bécs felé tartó gyalogmenethez. Nagy dolog a mobiltelefonos kapcsolat!
14. Azt talán mondani sem kell, hogy a gyalogmenetet megszámlálhatatlan mennyiségű tévéstáb kíséri útján, s így legalább időnként azok a képek is adásba kerülhetnek, hogy az utak mentén rendre előkerülnek azok a civil, önkéntes, alkalmi segítők, akik vízzel, ennivalóval, s ezerféle módon próbálják segíteni a kétszázötven kilométeres útra vállalkozó, s útközben időnként az út szélén megpihenő különös menetet.

15. A magyar kormány többsége mindeközben a román-magyar mérkőzés izgalmainak a helyszínen történő figyelemmel kísérésével foglalta el magát – talán az egyetlen Lázár János kivételével. Egyedül neki volt annyi esze, hogy végre valaki intézkedésre szánja el magát, még mielőtt az egész világ valamennyi tévétársasága a magyarok szívtelenségének epizódjaival szórakoztatta volna hétvégi nézőit. Száz buszt küldött a sztrádákra, amelyek az éjszaka folyamán nagyjából össze is szedték az utak mentén tanyázó menekülteket, s elvitték őket az osztrák határig.
16. A menekültek özönétől megszabadult főváros még ezen a péntek éjjelen váratlanul izgalmas események fűltanúja lehetett. Hajnalig szünni nem akaró, tömeges szirénázást hallgathattunk. Hetek óta tartó rettegés, rémhírek, ijesztgetések után valóban bekövetkezett mindaz, amit oly sokan féltek és megjósoltak. Lett nagy-nagy utcai csata, rombolás, gyűjtogatás, rendőrverés, kisebb fajta polgárháborúcska... De a magyar emberek nagy-nagy büszkeségére mindezt kizárólag hazai kivitelben teremtettük elő, kizárólag nemzeti résztvevőkkel. A meccs után ugyanis mintegy 2000-2500 nemzeti érzelmű szurkoló – némi előzetes felkészülésnek köszönhetően – olyan eredményesen torolta meg a döntetlen eredmény miatt érzet jogos csalódást a rendőrökön, hogy a rendfenntartók közül több tucatnyian kórházban kötöttek ki. Megmutattuk: **Magyarország mindenkinél jobban teljesít**, s ha a soktízezer menekült nem volt képes a várost lángokba borítani, akkor mi ezt is megoldjuk a saját erőnkre támaszkodva. (Egy mondat erejéig Érdemes arra is emlékeztetni, hogy e példátlan huligánkodás és botrány utólagos médiavisszhangja meg sem közelítette az ekkoriban megszokott migráns-riogatás mindennapi átlagát...)
17. szept. 5, szombaton Orbán Viktor elmondja a várva várt nagy beszédét a kötcsei erősen szelektált közönség, legelkötelezettebb hívei előtt. S ahogyan erre számítani lehetett, a mondanivaló centruma valóban a menekültügy körül gravitált. A szöveg olyan mélyre

szántott, annyira frappáns és lényegét feltáró volt, hogy mindenféle értelmezés csak rontana rajta: legjobb, ha az egész produkciót teljes terjedelmében ide illesztjük.

<http://vastagbor.atlatszo.hu/2015/09/17/a-vagatlan-kotcsei-beszed/>
<http://www.origo.hu/itthon/20150916-orban-vege-a-liberalis-blablanak-kotcse.html>

18. Szeptember 5/6. szombaton és vasárnap a pesti pályaudvarokról óránként indulnak a különböző zsúfoltságú szerelvények, **ezen a hétvégén mintegy húszezer menekültet** sikerül az osztrák oldalra – szervezeten, menetrendszerűen, nagyobb zökkenők nélkül – átjuttatni. Ezért a nemzetközi tévés hírek leginkább az ausztriai/és német oldalakon zajló barátságos, segítőkész fogadtatásról szólnak...
19. Szept. 7. hétfő, újabb Orbán–beszéd, ezúttal a nagykövetek előtt. Mihez tartás végett. **Ne gyertek!** - ez a legfontosabb üzenetünk, s ezt aztán mindenki megértheti. A beszédnek akadt még egy meglehetősen kacifántos része a hazai cigány lakossággal való példálódzás kapcsán, amivel a miniszterelnök még a tőle megszokott szinthez képest is olyan mélyre tette a mércét, amelyet nem volt könnyű se megérteni, se pedig megmagyarázni.

A háttérhez:

http://hvg.hu/itthon/20150907_Orban_Viktor_a_nagykovetek_elott?s=hk

<http://gepnarancs.hu/2015/09/orban-elete-legzagyvabb-beszedevel-oruletbe-kergette-a-nagykoveteit/>

20. Még mindig hétfő: Hende Csaba beadta a lemondását, mert a jövőben kizárólag a távcső-használat leghelyesebb módozatainak vizsgálatával szeretne foglalatzkodni. Vagy valami hasonlóval, mert a legelső indoklások, magyarázatok nagyjából ezen a

szinten mozogtak, miközben mindenki tudta, hogy kell egy bűnbak amiatt, mert az előírt időpontig - aug. 31.-ig - nem készült el a határ menti kerítés.

21. S még mindig hétfő: Orbán Viktor ellátogatott a határ mellé. A szerb határhoz. Röszkénél napok óta tartó háborús állapotok vannak, egész hétvégén ezrek és ezrek jönnek. A rendfenntartó erők és a szerb oldalról mind nagyobb tömegben áttolt menekültek között zajlik a szüntelen küzdelem, s a magára hagyott és mindinkább kiszolgáltatott rendfenntartók egyre kevésbé képesek megfelelni a határellenőrzés legelemibb feltételeinek. Szóval, egy kormányfőnek igazán lenne mit megnéznie. Na, nem ...nem – őt nem a röszkei áldatlan állapotok érdekelték, ő néhány kilométerrel odébb – Mórahalmon - azt nézte meg, hogyan épül a határzár... Lehet, hogy ez a három, hétfői hír szorosan összetartozik, és egymást magyarázzák, egymásnak adnak értelmet.
 22. Szept. 8. kedd, László Petra világhírré tesz szert. Egy alig ismert televízió, méltán ismeretlen operátőre órákon belül világhírűvé válik. Elég volt felrúgnia egy gyereket, elgáncsolnia egy családapát, s balszerencséjére az ott tartózkodó külföldi stábok közül ezt többen is rögzítették. S nemcsak rögzítették, hanem azonnal feltették a világhálóra, s másnap már Argentínától Tajvanig számtalan ország híradó-nézői ismerkedhettek a hőstettel. Milyen kevés kell a világhírhez... Nagy dolog a világháló...
- <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3226888/Hungarian-camerawoman-sacked-filmed-tripping-migrants.html>
23. Szept. 10-én, csütörtökön 8000 ember menekül át a nickelsdorfi határátkelőnél Ausztriába. S amint azt előre meg lehetett jósolni: Ausztria másnap, pénteken meg nem határozott időre lezárja oda –vissza az utat, s ezzel ezt a határátlépési lehetőséget is.
 24. Szept. 12. szombaton összesen 13 000 ember érkezik vonaton folyamatosan Münchenbe, eleinte itt is ünnepi a hangulat, egészen addig, amíg rá nem jönnek, hogy nem látni az áradat végét. Itt is hasonló a dramaturgia: másnap, vasárnap délután öt órakor lezárják az

osztrák/német határt, visszaállítják a rég elfeledett határellenőrzést, meghatározatlan időre felfüggesztik a vonatközlekedést.

25. Érik az Új Időszámítás, terjed a híre. Tudják a menekültek is, hogy Magyarországon szeptember 15-én életben lép a határzár. Az utolsó szabad hétvégén (szept. 12-14.) mintegy húszezren jönnek át Röszkén. Minden eddigi káoszt felülmúló állapotok, elképzelhetetlen tömegjelenetek uralkodnak. Szombaton 4330, vasárnap 5809, s az utolsó napon, hétfőn éjfélig 9380 ember jön át a szerb határon...
26. Szeptember 15. után a szerb oldalon rekedt ezrek nem akarják elhinni, hogy tényleg járhatatlan lett a határ. Ezrek és ezrek torlódnak össze, a szerb hatóságok mintha ott sem lennének, úgy tesznek, mint akiknek az égvilágon semmi közük nincs az egészhez. Lehet, hogy ők sem hiszik el, hogy a magyar oldalon képesek lesznek a hatóságok hosszabb ideig kitartani.
27. Két napig tartó tusakodás után, csütörtökön (szeptember 17-én) elszabadul a pokol, s a félrenéző szerb rendfenntartók orra előtt harcedzett fiatalok Röszkénél szabályszerű ostromot indítanak a magyar határ ledöntéséért. Könnygáz, vízágyú, kézitusa, betondarabok dobálása stb. - minden, amit néhány évvel ezelőtt mindennapos gázai övezeti polgárháborús jelenetek során megszokhattunk.

Néhány netes gyorsjelentés a helyszínről:

http://kettosmerce.blog.hu/2015/09/17/hibazott_a_rendorseg_szerdan_a_szerb_hatar_mellett_kit_ort_osszecsapasokban

<http://24.hu/poszt-itt/2015/09/17/rohadt-nehez-volt-de-sikerult-elerni-hogy-agresszivak-legyenek-ezek-a-migransallatok/>

28. Szeptember 18-án, pénteken megjelennek a horvát-magyar határon mindazok, akik addig Szerbiában rekedtek. A migráns-hullám irányt, útvonalat vált, s e naptól kezdve a negyven km-nyi horvát szakaszon ismétlődik meg mindaz, ami hónapok óta a szerb

határnál történt. Ami viszont új elem: a magyar oldalon azonnal járművekbe, hol vonatokra, hol pedig buszok végeláthatatlan sokaságába terelik a menekülteket. Néhány ezernyi közel-keleti menekült két napon belül igazi kelet-európai abszurdszínház cselekvő részeseivé válhatott. Akikre még tegnapelőtt Röszkénél vízágyúval lőttek és könnygázfelhőben dörzsölték a szemüket, azok most a horvát-magyar határtól buszokkal, vonatokkal, magyar rendészeti segédlettel mehetnek zavartalanul, egészen Ausztriába. Felhagytunk a regisztráció – amúgy is egyre kevésbé kivitelezhető – szokásaival is és mi is minél előbb az osztrák határra visszük a naponta átkerülő ezreket. Ezután mi is azt csináljuk, amit a görögök/macedónok/szerbek/horvátok eddig is tettek: igyekszünk minél előbb megszabadulni a kéretlenül érkezőktől. A lehető legkisebb erőfeszítéssel, s egyúttal fittyet hányva valamennyi - korábban betartott – uniós szabály előírásaira.

És a menekültek? Ők pedig egyre jönnek, és jönnek... Szeptember 23-án, egyetlen napon a belépők, a horvát határ felől érkezők száma már átlépte a tízezret.

(Néhány nappal később már ez a rekord is megdőlt: a legutolsó híreink szerint: elértük a hétvégi NAPI tizenkét ezres határt is: http://hvg.hu/vilag/20150928_Rekordszamu_menekult_erkezett_Horvatorsza - és a minden korábbinál nagyobb HÉTVÉGI FORGALMAT IS: http://hvg.hu/itthon/20150928_Osszesen_25_ezer_menekult_erkezett_az_elm)

2. Mögöttes szerkezeti elemek és megfelelő értelmezési keretek keresése

Az imént felsorolt, zagyvának tűnő, kusza és alig értelmezhető események hullámaihoz a továbbiakban megpróbálunk hozzárendelni egy olyan fogalmi hálót, amely némi segítséget nyújthat a nehezen megérthető történések közötti összefüggések átlátásához. Azt nem ígérhetjük, hogy képesek lennénk az egész menekültügy megfelelő és akár csak

a többség számára is elfogadható magyarázatainak a megírásra. Azt viszont igen, hogy a rendelkezésre álló szakirodalom, s a nyilvánosan elérhető információk feldolgozása révén megalkotható szemléleti kereteket fel tudjuk építeni. Meglátásunk szerint a menekültügy megértéséhez **legalább egy tucatnyi** (pontosan tizenkettő) olyan **tényezőt** szükséges *egyidejűleg* figyelembe venni, átgondolni, amely e jelenség létrejöttében, folyamatos újratermelődésében majd hogyan egyenrangúan fontos szerepet játszik. Kétségtelen, hogy egy ilyen jellegű megközelítés még a legrutinósabb olvasókat is nehezen követhető feladat elé állítja. Először is - főleg a későbbi érthetőség kedvéért – áttekinthető táblázatba foglaljuk e tucatnyi tényezőt:

16. táblázat

A migránsjelenség megértésének legfontosabb szempontjai

1. A menekültek	2. A küldő környezet	3. A nagyhatalmak
4. A gazdag arab országok	5. Az embercsempészet	6. Az EU döntési szintjei
7. Az érintett országok kormányai	8. A nyugati média	9. Az európai közvélemény
10. A magyar kormány elképzelései és lépései	11. A hazai közvélemény	12. Háttértényezők

Majd a jelenleg hozzáférhető ismeretek alapján megpróbáljuk egyenként megírni az egyes tényezőkhöz tartozó legfontosabb mondanivalót. S azt sem árt előre bocsájtanunk, hogy kialakított szempontjaink majdnem mindegyike belülről szemügyre véve is meglehetősen ellentmondásos képet mutat. Mindez nem feltétlenül a mi felkészületlenségünk következménye, van az úgy, hogy a szóban forgó, elemzendő jelenség természete még olyannyira képlékeny, hogy lehetetlenség róla egyértelmű megállapításokat tenni. (Egy év múlva már bizonyára mi is sokkal kevésbé körülményesen, és óvatosan fogalmaznánk,

akkor már sokkal könnyebb lesz megítélni, hogy mi volt igazán fontos, s mi volt az, aminek legfeljebb néhány hétig lehetett jelentősége...)

2.1. Magukról a menekültekről

Kik ők, honnét és miért jönnek, mit akarnak? Nem állíthatjuk, hogy e rendkívül kézenfekvő kérdésekre nagyon könnyű lenne válaszolni. Öt fontos megjegyzést az eddigi ismereteink alapján mindenesetre megfogalmazhatunk.

- *Sokan vannak.* Sokkal többen, mint amekkora létszámot akár a szűkebb magyar, akár a tágabb közép-európai, avagy a teljes európai közvélemény képes lenne/lett volna nagyobb pánik nélkül tudomásul venni. E sorok írásakor (szeptember végén) mintegy 270 ezernyi határsértőt vettek a magyar rendfenntartók nyilvántartásba az idei évben, s közülük jóval kevesebben - mintegy 190 ezren - vettek részt az amúgy kötelező regisztrációs eljárásban. Gyaníthatóan a hazánkon átvonuló létszám még ennél is nagyobb lehetett, mert az osztrák szervek folyamatosan és rendszeresen ennél nagyobb létszámokat jelentettek. (Magyarán, sok ezren lehettek azok is, akik egyszerűen, mindenféle adminisztratív érzékelést kikerülve átmentek hazánkon, főleg igaz lehetett mindez szeptember 15. előtt.)
- Nemcsak sokan vannak, hanem a *létszámuk egyre növekvő dinamikát* mutat. A nyár elején még egy-egy hétvégén lehetett ezres nagyságrendű határ-átlépőt érzékelni, a nyár végén már minden áldott napon, szeptember legelején pedig naponta elértük a háromezres létszámot is. Szeptember közepén már a napi ötezres létszám sem volt ritka, majd a 15-ei határozás után három nappal a horvát oldalról jövő áradat minden korábbit felülmúló adatokat produkált. 18-án már csaknem nyolcezren jöttek, s később sem csökkent ez lényegesen, sőt a migránshullám mennyisége szeptember 23-án lépte először át a NAPI tízezres létszámot.
- *Az elsődleges összetételükről* legfeljebb augusztus végi adataink vannak. Akkor még a regisztráltak mintegy egyharmada volt szíriai, kb. 25% afgán, s csaknem egyötödük pakisztáni származású. Ez a három nemzet adja tehát az elsöprő

többséget, s majd a következő pontban fűzünk mindehhez némi kommentárt is. A maradék húsz százalékban vegyesen található - afrikaiaktól Sri lankaiakig - olyan országoknak a polgárai, akiknek a jelenléte a nemzetközi migrációs folyamatokban eddig is megszokottnak volt mondható.²³

- *A finomabb összetételt tekintve* mintha igen nagy különbség lenne a szíriaiak, s a többiek között. Az előbbiek többnyire valóban úgy néznek, mint akik a legutolsó pillanatokban menthették az életüket, mert családosan, időnként a lehető legtágabb generációs összetételben kelhettek útra. (Betegekkel, csecsemőkkel, időnként magatehetetlen idős emberekkel is.) Az afgán, a pakisztáni, s a többi nép soraiban viszont teljességgel dominálnak az egészségesnek látszó, fiatal és egyedülálló, munkabíró férfiak, s e jellegzetesség miatt folyamatosan éri a menekülteket a rejtett katonai beszivárgás vádja. Ami vagy igaz, vagy nem, mert erről legfeljebb csak felkészült és szakszerű vizsgálódások nyomán lehetne bármit is mondani. Mindenesetre a megfigyelők, a velük rendszeresen kapcsolatban lévőek szerint is ez a réteg inkább tekinthető gazdasági migránsnak, mint politikai menekültnek. Elképzelhetjük azonban az illetékes szervek mindennapos nehézségeit, amikor ilyen kérdésekről naponta több száz alkalommal kellene érdemi döntéseket hozniuk...
- Még mindig *az összetétel változásairól*. Egybehangzó vélemények szerint az elmúlt két hónapban megszűnőben van a korábbi erősen középosztályi összetétel,

²³ A menekültekről folyamatosan jelennek meg különféle jelentések. A Guardian. Szept. 18-ai számában – *Apart from Syrians, Who is travelling to Europe?*- című összeállításukat az ENSZ menekültügyi hivatalára hivatkozva közöl adatokat mintegy 400 ezer idej menekültről. Mintegy 50 % - nyi szíriai mellett a következő hét országból jönnek a többiek: / A sorrend a csökkenő arányokat jelenti/Afgán, eritreai, nigériai, somáliai, pakisztáni, iraki és szudáni menekültek jönnek folyamatosan- csupa olyan területről, ahol már jó ideje megszűnt az elemi létbiztonság.

s szembetűnően nőtt meg a szegényebb rétegek létszáma. Mintha a migráció mostanában érte volna el az igazán reménytelen, úgyszólván semmiféle tartalékkal már nem rendelkező tömegeket. Ez a változás nemcsak a tömegességben, nemcsak a külsőségekben, hanem az embercsempészeti nagyüzem működésében is drámai újdonságokkal járt. (Erről később majd még írni fogunk.) A legreménytelenebb helyzetűek dominánssá válása a magatartásuk radikalizálódásában is megmutatkozó fejlemény.

- Ekkora úton lévő, elcsigázott és gyanakvó tömeg már önmagában is elképzelhetetlen kihívás egy olyan ország közigazgatása számára, amelyet az elmúlt években sikeresen szoktattak le az önálló intézkedés és döntésképeség igényeiről, ahol mindenki a felsőbb utasításra kezd várni, mielőtt még bármit is tenne. S ez az elbizonytalanodott apparátus megdöbbenve tapasztalja a vele szemben forgolódó, áttekinthetetlen tömeg időnként elképesztően jól szervezett, percekben belül tájékozódni képes, alkalmanként nagyon is világos célokkal rendelkező mivoltát. Ez a tömeg pontosan tudja, hogy Magyarországtól nem akar semmit, csak azt, hogy minél előbb engedjék innét tovább. Továbbá azzal is tisztában vannak, hogy az itteni regisztrációnak az ő számukra lehetnek még nagyon kellemetlen következményei is. S ha még mindehhez hozzátesszük azt is, hogy éppen a zavartalan és minél előbbi továbbengedés kérdésében hányszor változott meg két hónapon belül a magyar álláspont, akkor nem kell meglepődnünk azon, ha ezek a felek, mint eleve két, markánsan szemben álló érdekű, mondhatnánk ellenséges csoport érzékeli egymást. A magyar rendőr élete legnehezebb feladata közepén találja magát, felkészítetlenül, eszköztelenül és kevés megértésre számítva. A menekülők meg úgy érzik, hogy már csak egy, egyetlenegy akadály tornyosul előttük ahhoz, hogy akár órákon belül is megérkezessenek az Ígéret Földjére, s ez az akadály: Magyarország.

- Fel kellene természetesen tennünk számos, ide tartozó kérdést: Miért pont MOST jön ez a tömeg? Miért tűnik idáig tartó útjuk feltűnően zavartalannak? Miért gondolják százezrek magától értetődőnek azt, hogy mindenféle papír, igazolvány nélkül zavartalanul bemehetnek egy általuk egyáltalán nem ismert ország területére? S ha több országból érkeznek, akkor honnét való a feltűnő szervezettség látszata? Miért nem lehet pontosan tudni az érkezőkről, hogy ki kicsoda? E kérdéseket valahol, valakiknek rendszeresen fel kellene nyilvánosan tenni – már csak azért is, hogy legalább minimális látszatokat oszlatva, szélesebb kör számára is átláthatóan lehessen megválaszolni: kikről van szó – bevándorlókról vagy menekültekről? (Nem mintha idővel mindez nem lenne mindegy, hiszen a menekültből is előbb-utóbb bevándorló lesz.)

Irodalom a menekültek helyzetéhez:

- Balkáni állapotok. Figyelő, júl.16.
- Jánossy András: A gyepű elvetése. Népszabadság, aug. 5.
- Tamás Gábor: És, ha tényleg elindulnak? Népszabadság, aug. 1.
- A földönfutás koordinátái. HVG, aug. 15
- A helyzet fokozódik. Figyelő, szept.3 /Ebben az összeállításban olvasható a legtöbb számszerű adat./
- Paradox exodus. HVG, szept.12.
- Háttal a damaszkuszi útnak. Figyelő, szept. 10.
- Tamás Pál: Az új menekültipar. És, szept. 11.
- Szelfik szögesdróttal. Népszabadság, szept. 12.
- <http://444.hu/2015/09/07/ezek-a-szirek-hol-voltak-tavaly-es-meddig-jonnek-meg/>

2.2.A küldő országokról és környezetükről

Valljuk meg, ez év elején nem sokan voltak hazánkban azok, akik pontos elképzelésekkel rendelkeztek a Közel-keleten dúló háború okairól, lefolyásáról és következményeiről. Most pedig a hazai közélet már telítve van ingerültséggel, gyanakvással és összeesküvés-elméletekkel. Miért most indultak meg a menekültek, ha már négy éve tart a háború? Mi közünk nekünk ahhoz, hogy ezek ott szeretik egymást halálra gyilkolni? Ha már eddig kibírták, akkor ki az, aki a nyakunkra küldte őket? És mi a garancia arra, hogy itt is nem fognak egymásnak, meg – persze... - nekünk esni erőszakos eszközökkel? Stb. stb.

Ezer és egy olyan probléma került elő, amelyre senki sem adhat megnyugtató választ, mert hisztérizált légkörben eleve reménytelen hosszadalmas oksági láncokkal megterhelt magyarázatokkal előállni. (Mindezt kivételesen a magunk mindennapos tapasztalataként is megerősíthetjük. Határmentén élő rokonok telefonjai, az utcán kérdezősködő vadidegenek, a piacon sok éve nyugodtan viselkedő kereskedő magából kiforduló őrzöngése, a járműveken kéretlenül, hangosan szónokolni kezdő megbillent emberek tömege teszi a történéseket naponta kényszerűen megélhető élménnyé.) Szóval, az imént felsorolt, indulatoktól felfűtött kérdésekre nekünk sincsenek olyan válaszaink, amelyek alkalmasak lehetnének a hisztériák csillapítására. Amit viszonylag pontosan is tudhatunk, az **négy fontos**, alább röviden vázolandó összefüggés:

Az egyik az, hogy Szíriában az egymás ellen harcoló, a legtöbbször nem is könnyen azonosítható szándékú felek érkeztek olyan területekre is, amelyek nemcsak sűrűn lakottak, hanem eddig viszonylag biztonságosak voltak. A magyar sajtóban az elmúlt hetekben számos olyan helyszínrajz, térkép jelent meg, amelyről csak komoly erőfeszítésekkel lehet megállapítani, hogy egy-egy város/megye pillanatnyilag kinek a fennhatósága alatt áll. Mindebből az is következik, hogy az idei nyárelőn újabb milliók élete került közvetlenül veszélybe.

A másik tény: Ebben a háborúban jó ideje azt a legnehezebb megállapítani, hogy aktuálisan ki kivel van, és ki ellen? A harcolók teljes spektrumát ugyan nem tudjuk felvázolni, de a legfontosabb küzdő párokat nem lehetetlen megjelölni:

- Asszad vs. Nemzeti Koalíció
- Asszad vs. Iszlám Állam / IS/
- IS vs. Nemzeti Koalíció
- IS vs. kurdok /PKK/
- PKK vs. török hadsereg
- síita vs. szunnita koalíciók
- amerikai vs. orosz érdekek...és...csapatok?

Bizonyára nem szükséges bővebb kommentár annak érzékeltetéséhez, hogy e fönti képletek egymás melletti, párhuzamos küzdelmei miféle átláthatatlan következményekkel járnak. Mégis, nem tehetjük meg, hogy mindehhez még ne tegyük hozzá azt a szempontot is, miszerint e fönti ellentétpárok napi küzdelmeiben gyakran előfordul, hogy a tegnapi ellenfelek pillanatnyi szövetségessé válnak, majd... vissza az egész. Egyelőre úgy tűnik, hogy még a legképzettebb külpolitikai elemzők számára is megoldhatatlan nehézségekkel jár a szíriai helyzet megértése, akkor mit is várhatnánk egy olyan néptől/közvéleménytől, amely már hosszú évek óta beásta magát a maga gondjai kizárólagos megélésének sáncai mögé?

A harmadik tény: az elmúlt években Törökország több mint kétmilliónyi, Libanon egymilliót meghaladó, Jordánia pedig csaknem egymillió menekültnek adott minimális életlehetőséget. Egyre romló körülmények közepette, s az idén radikálisan csökkentett nemzetközi-anyagi hozzájárulás mellett. (Azt persze, e sorok írója kevésbé képes felfogni, hogy az érintett nemzetközi segélyszervezeteknek miért éppen az idén nyáron jutott eszükbe a korábbi fejkvóta-támogatásokat a felére csökkenteni? Éppen akkor, amikor mind a három említett ország már hosszú ideje tájékoztatta a nemzetközi fórumokat lehetőségeik kimerüléséről.) Összegezve: a közel-keleti térség menekült-ellátó kapacitásai

végképp kimerültek, viszont a háború befejeződésnek nemigen látni az esélyeit. A *szíriai menekülteknek egyelőre alig egy tizede vette az irányt Európa felé, de...* a többi országból hirtelen előkerült százezrek.... A többiek egyáltalán nem tekinthetőek e háború áldozatainak.

S ez lenne a negyedik elem. Nos, ez egy külön talány: miért is kell a polgárháborús kényszerektől ténylegesen elmenekülőkhöz ily nagy számban csatlakoznia azoknak, akiknek számos egyéb okból lett elégük a saját hazájukban uralkodó állapotokból? E sorok írói nem tudják a választ, legfeljebb csak azt, hogy szerte Európában már évek óta látni a legkülönbözőbb országokból érkezők folyamatos hullámait. Elegendő akár Rómában, akár Párizsban, vagy valamely skandináv országban, esetleg Angliában egy-két napot eltölteni ahhoz, hogy ezt a megállíthatatlan folyamatot a saját szemünkkel is láthassuk. Láthattuk ugyan, de soha nem éreztük úgy, hogy annyian lennének, amennyi már túllépné az adott ország befogadási tűrészatárait. De hol és miért alakult ki az a kapocs, amely e korábbi hullámot felerősítette, és az idei nyáron hozzácsapta a háborús menekültáradathoz, ezáltal jelentősen felerősítve annak egyébként is megoldhatatlannak tűnő jellegét? Érthető, ha merő taktikai okokból mindenki mostanság szíriainak vallja magát, hiszen őket illeti a német szándéknyilatkozat szerinti befogadási elsőbbség. Az viszont már kevésbé, ha százezrek azt is bebeszélhették maguknak, hogy végső letelepedésük elnyeréshez pusztán ennyi, egy ilyen egyszerű trükk is elegendő lehet.

Irodalom a háttérhez:

- Miklós Gábor: Arab tavasz, iszlám tél. Népszabadság, aug. 8.
- A földönfutás koordinátái. HVG, aug. 15.
- Gyökérkezelés. Iszlám identitások harca és a menekülthullám. Magyar Narancs, szept. 17.
- Oroszi Sándor.: Ez még csak a kezdet. Népszabadság, szept. 17.
- Elfogytak a tartalékok. Népszabadság, szept.19.

- Aczél Endre: Összekuszált vonalak. 168 óra, okt.8
- Széky János: Asszad fővezér megmentése. És. okt.9.
- Miklós Gábor: A túszul ejtett ország. Nsz. okt.10.

2.3. A nagyhatalmak magatartása

1945 után évtizedeken keresztül ahhoz szoktunk, hogy nem létezhet olyan fegyveres nemzetközi konfliktus, amely ne lenne visszavezethető a nagyhatalmak közötti érdek-összeütközések, machinációk sötét világára. Most is igen sokan gondolják úgy, hogy a nagyhatalmak kellő erejű beavatkozása ezúttal is véget vethetne a migránshullámnak, valamint a háttérben zajló háborúknak. Másfelől viszont éppen ezen a téren változott nagyot a világ 1991 után, ám a gyanakvásunk ezúttal sem megalapozatlan... Nos, ez az a pont, ahol több mint feltűnő az információ hiánya. Az orosz érintettségről még csak-csak lehet valamiféle képet alkotni.

- A szíriai vidék az orosz külpolitika egyik legutolsó és igen jelentős stratégiai területe, akár azt is mondhatnánk, hogy a déli irányú, az arab területekhez kapcsolódó érdekek létfontosságú bázisa. S ennek megfelelően is viselkednek itt.
- Oroszország a kezdetektől kezdve mindig az Asszad-rezsim pártján állt, rendszeresen segítette fegyverekkel, és ezt teszi most is.
- Éppen e napokban pedig egyre egyértelműbbé vált az orosz részvétel minden korábbinál hathatósabb mivolta. (Szeptember közepétől - 28 korszerű orosz vadászrepülő települt át Szíriába, személyzetestől és hadianyagokkal ellátva. Nyilván, nemcsak demonstratív szándékból.) Egyes hírek szerint már ma is több ezer orosz katona harcol a különböző szíriai frontokon.
- 2015-ben már egészen más a kormány ellen lázadókkal szemben tanúsított magatartás nemzetközi értékelése, mint amilyen két-három évvel ezelőtt volt.

Oroszország nemcsak a „jó” oldalon található magát, hanem arra is komoly esélye nyílik, hogy az elmúlt másfél éves diszkriminációt, az ukrán konfliktus miatti nemzetközi elszigetelődését zárójelek közé tehesse.

- Az oroszoknak az elmúlt másfél évben kialakult a maguk menekültügye, mintegy hárommilliónyi menekültet át hozták a kelet-ukrajnai területekről; ellátásuk, munkához juttatásuk, segélyezésük elképzelhetetlenül nehéz helyzet elé állítja az amúgy is csökkenő teljesítményű orosz gazdaságot. Mindezen okok miatt az orosz kormány is kész radikálisan változtatni a menekültügyekben eddig tanúsított hozzáállásán.
- Az elmúlt két hét során az orosz aktivitás messze túllépte a korábbi támogatás mértékét, október elejére hadseregük a háború egyik döntő tényezőjévé lépett elő. Szeptember 28-án Putyin még hosszasan tárgyal Obama elnökkel, s a megbeszélések után negyed órával elindulnak a folyamatos légi csapások. Két nappal később az orosz elnök Párizsban a legfőbb nyugati vezetőkkel tárgyal, s közben megállás nélkül folyik az orosz invázió. Persze, el-elhangzanak az ilyenkor szokásos nyugati szemrehányások, de kívülálló aligha hiszi el, hogy ne kötöttek volna valamiféle sokoldalú alkut – beleértve az ukrán válságot, Iránt, egyebeket... Amikor krónikánkat írjuk, csak annyi világos, hogy a Szíriában felvonultatott orosz haderő mennyisége, színvonala, ütőképessége bőségesen elegendő ahhoz, hogy ezt a háborút egy-két héten belül be lehessen fejezni. S még valami, amit tíz napja tudhatunk: Bagdadban a műveletek megkezdése óta, megállás nélkül működik az orosz/iráni/szíriai/iraki katonai koordinációs központ is. Amelyik a légitámadásokkal összehangolja a követendő szárazföldi műveletek lépéseit.

Az a meglepő, hogy amíg az orosz álláspont többé-kevésbé körvonalazható, addig a konkrét amerikai szándékokról igen keveset tudhatunk. Általánosságban persze

nagyon is jól emlékezhetünk arra, hogy az elmúlt harminc évben a térségben kitört háborúk mindegyikéhez számottevő amerikai kavarás, rejtett és kevésbé rejtegetett beavatkozás kapcsolódott, sőt... A szíriai fronton jelenleg is harcolók némelyike a kezdetekkor nagyon is hathatós amerikai segítségben részesült – még akkor is, ha minderről manapság Washingtonban szívesen feledkeznek el. Az elmúlt hónapokban az amerikai vezetés beérte jó szándékú, általános emberjogi deklarációk segítségével az európai politikai elitet arra figyelmeztetni, hogy milyen komoly és felelős dolog a menekültügy. Esetleges befogadási hajlandóságuk a teljes elutasítástól a minimális gesztusokig terjedt, összességében mintha az amerikai diplomácia úgy tenne, mintha mindez európai belügy lenne. Gondolom, ennek köszönhető az is, hogy a NATO az elmúlt negyedévben nem vetette észre magát lázas aktivitással. Pedig... 1991 után ezerszer hallhattuk azt, hogy a szovjet birodalom szétesése után a NATO fennmaradását mindenekelőtt a biztonságpolitikai kihívásokra adandó megfelelő válasz, s a globális problémák/veszélyek kellő időben történő kezelése indokolná. Nos, a migrációs veszélyek az amerikaiak vezette katonai szövetség orra előtt válnak világproblémává, s nem látni a hatékony NATO-megoldások elsöprő erejű dömpingjét.

Az amerikai hezitálás okairól:

- Zavarba hozták Amerikát. Nsz. okt. 6.
- Bizonytalanság, bénázás, bürokrácia. HVG. okt. 10.

Az orosz érintettségéről:

- Sz. Bíró Zoltán: Oroszország és a szíriai válság. Népszabadság, szept. 18.
- Bombázni még évekig lehet. Népszabadság, szept.23.
- A medve színre lép. Szíria és Oroszország. Figyelő, szept. 24.
- Odacsapnak egy órán belül. Nsz.okt. 2.
- Orosz rulett. nagyhatalmi rivalizálás Szíriában HVG. okt. 10.
- Szupersonikus medveerő. FI. okt.8.
- Az ismerős légió. Mit akarnak az oroszok Szíriában? MnCS. okt. 8.
- Putyin lép, a NATO csak nézi. NSz. okt9.

2.4.A gazdag arab országok talánya

A kibocsájtó góctól egyáltalán nem messze található a mai világ féltucatnyi olyan országa, amely az egy főre jutó jövedelem alapján a Föld leggazdagabbjai közé tartozik. Abu Dhabi, Dubai, Qatar, Kuwait, Bahrein és mindenekelőtt - Szaud Arábia. Időnként mind a világsajtóban, mind a hazai médiában eszébe jut valakiknek feltenni a kérdést: nem az lenne-e a dolgok lehető legtermészetesebb rendje, ha ezek az országok - amelyek egyébként a lehető legeszetlenebb és legértelmetlenebb pazarlásban évtizedek óta élen járnak – akár egyenként, de még inkább összefogva megpróbálnák a menekültügyet olyan finanszírozási védernyővel körülvenni, amely útját állja a migrációs hullámnak? Netán... éppen ők lehettek volna az elsősorú, természetes befogadó közeg, lévén a közös vallás/kultúra/nyelvi/történelmi kapocs közöttük ezerszer erősebb, mint ami az útra kelt százazreket a német, skandináv egyéb európai kultúrákhoz fűzi. E sorok írója bevallottan elfogult, mert úgy véli, hogy a sok-sok talány, kérdés közül ez az a rejtély, ami leginkább megválaszolatlan és egyúttal a legfontosabb tényező. Tényleg. Miért is nem? A százas nagyságrendű elemzések e téren meglehetősen szűkszavúak, s amit belőlük megtudhattam, az részben evidencia, részben nem kielégítő magyarázat, hanem gyöngye kifogás:

- Merthogy a szíriai háború mögött a hagyományos síita-szunnita-ellentét húzódik meg, ami praktikusán ebben a helyzetben a szaudi/iráni – rivalizálást jelenti, a térség fölötti dominancia elnyeréséért. Első hallásra mindez jó magyarázat, de nagyon nehéz meghúzni ebből a logikai kapcsolatot a röszkei határig. Miért is

kéne emiatt 2015 nyarán sok százezer embernek fejt vesztve menekülnie? És pl: Pakisztánból miért is Stockholmba?

- Miért evidens az, hogy az említett gazdag arab országoknak igen szigorú a bevándorlási szabályzata? És emiatt nem mernek a migránsok odamenni? Mesebeszéd. A bevándorlókat egyáltalán nem érdekelte az európai országok fölöttébb tarka bevándorlási szabályrendszere sem. Ha az említett országok az iszlám alapvető parancsainak engedelmeskednének, akkor eleve vallási kötelességük lenne minden módon segíteni bajba jutott hitsorsosait.
- A gazdag országok csak olcsó munkaerőként képesek elviselni a szegényebb iszlám országok polgárait, ami számottevő jog-korlátozással, mindennapi korlátozással járna a fejlettebb/felvilágosultabb arab területekről érkezőknek – mondja, írja sok iszlám szakértő... Csakugyan? És ez a korlátozás nagyobb elrettentő erő lenne, mint átvágtatni hetvenhét balkáni, európai országon a teljesen bizonytalan végcél érdekében? Ezt a gyerekmesét számosan teljes komolysággal hangoztatják. Ha tényleg az élet, a megélhetés a tét, akkor miért is lenne tiszteletre és elfogadásra méltó a gazdag arab országok jelenlegi életstílusa?
- Szaud Arábia nagylelkűen felajánlotta, hogy majd építtet kétszáz mecsetet Európában a menekültek beilleszkedését megkönnyítendően. Amikor ezt olvastam, nem tudtam eldönteni, hogy ez inkább cinizmus, vagy provokáció. Ez a válasz lehetne ugyanis a lehető legközvetlenebb igazolása annak az összeesküvés-elméletnek, miszerint az egész migráció mögött Európa tudatos iszlamizálásának a szándéka rejlik. E sorok írója ugyan nem hisz ebben a gyermeteg elméletben, de azt határozottan állítja, hogy e gesztus arroganciája leginkább az iszlám agresszív vonásaitól rettegők félelmeinek megerősítésére alkalmas.

A fentebb vázlatosan összefoglalt magyarázatokkal találkozhattunk eddig. Ezekből pl. arra sincs válasz, hogy ha Törökország úgy érezte négy év elteltével, hogy az a kb. 500 millió

európai hozzájárulás, amit a nemzetközi szervezetektől az elmúlt években kapott, legfeljebb csak néhány százaléka annak a hatmilliárdnyi összegnek, amibe nekik eddig a kétmilliónyi szíriai menekült ellátása került, s ők ezt tovább már nem bírnák fedezni, akkor miért **nem** állja ezt a számlát bármely gazdag arab ország? Kétségtelen, nagyon nehéz belelátni a közéleti térség ezerszer összevázott konfliktusainak szövődéseibe, de azt azért nehéz elhinni, hogy Európa – számos egyéb válságtól gyötört - népeinek sokkal több köze kell, hogy legyen az iszlám országok menekültjeinek sorsához, mint a szomszédságukban elterülő gazdaságok vezető elitjének.

2. 5. Az embercsempészet hálózatainak kiváló munkájáról

Bevalljuk, az idei nyárvégi, hazai tumultuózus jelenetek megéléséig fogalmunk sem volt arról, hogy Európa e fertályát át- meg átszövik a legkülönbözőbb etnikai összetételű, professzionális és hallatlanul összehangolt munkavégzésre képes, emberkereskedelmi – multinacionális – hálózatok. Arról meg végképp nem volt tudomásunk, hogy e cégbirodalmak némelyike már legalább húsz éve duzzasztja az egyes közép-európai országok virágzó feketegazdaságának szédületes profit-mutatóit. Sohasem késő tanulni, ezért az alábbiakban nagy vonalakban összefoglaljuk mindazt, amit az elmúlt hónapban erről hallhattunk és elolvashattunk.

- Minket már az is elgondolkodtatott, hogy a szomorú pandorfí, 71 halottat követelő eset után azonnal előkerültek a járművet használó csempészek, és le is tartóztatták őket, merthogy „a hatóságok előtt már korábban is ismert volt ebbéli tevékenységük...” Nahát! Ez igazán biztatásra okot adó fénypont ebben a nagy-nagy sötétségben. Ezek szerint az e tevékenység üldözésére hívatott szervezeteknek pontos ismereteik vannak az érintett szakma kiválóságairól. Akkor meg hogy is van az, hogy időnként Orbán Viktortól Szijjártó Péterig

nem győzik hangoztatni, miszerint az egész menekült-kérdés lényegében nem más, mint szervezett és nemzetközileg irányított, nagyüzemi embercsempészet. Lehetséges, hogy kormányunk tagjai szintén jól ismerik e hálózat működési pontjait? Lehetséges, hogy ha csak egyet füttyentenének, akkor az egész erőszakszervezet, hírszerzés, közigazgatás akár napokon belül véget tudna vetni a százezreket megmozgató emberkereskedelemnek? Ha igen, akkor miért nem teszik ezt? Vagy, ha mégsem csak embercsempészet, akkor meg miért szájaskodnak, uszítanak, manipulálják az amúgy is teljesen meghülyített és félrevezetett közvéleményt? Lenne itt számos olyan kérdés, ami az egyszerű/esti híradónézőben felhorgadna, ha még komolyan venné a híreket. Viszont a menekültügy kapcsán átnézett - százas nagyságrendet meghaladó – cikkek, elemzések egyik legmeglepőbb tanulsága számunkra éppen az, hogy a szóban forgó ágazatról számos tanulságos ismeretet szerezhettünk. A továbbiakban széljegyzet-szerűen összefoglalunk néhány olyan felismerést, amelynek komoly hasznát vennénk akkor, ha nekünk kellene vezetnünk az embercsempészet elleni nemzeti küzdelem frontvonalában zajló csatát. Szerencsénk, elegendő róla írni is.

- Először is, ezek a hálózatok tiszteletre méltó szakmai múltra tekinthetnek vissza. Eredeti tőke- és hálózatépítő felhalmozási időszakuk kb. húsz évvel ezelőtt élte virágkorát. Az érdeklődő, kalandvágyó kínaiak tízezreinek Kelet-Európába településének lélegzetelállítóan kalandos helytalálási folyamataiban épültek ki a hálózat infrastrukturális alapjai. Hogyan kell élethű dokumentumot hamisítani? Hogyan lehet feltűnés nélkül átjönni a határokon? Mikor, hol, kit és mennyiért lehet lefizetni a diszkrécióért? Hol vannak a határellenőrzés leggyöngébb pontjai? Kik a megbízható, bármikor elérhető helyi segítők? Mi az árfolyam, mennyibe kerül egy-kettő-tíz, húsz, száz ember biztonságos Európába mentése? Mint láthatjuk, egykoron számtalan izgalmas logisztikai problémát kellett megoldani. S az ázsiai professzionalitás generációkon átívelő szubkultúrája ezúttal is termékeny talajon talált magának új kivirágzási lehetőségeket. Meg új, tanulási vágytól lángoló iparos legényeket. Akiknek a következő vizsgafeladatuk a délszláv polgárháború által megmozgatott százezrek

megfelelő útba igazítása, segítő célba juttatása volt. Mindez némileg másfajta feladatot jelentett, viszont hasznos előiskola volt **a legmegfelelőbb és leghatékonyabb balkáni útvonalak** kitapogtatására. A következő éles feladatra nem kellett sokáig várni. Az 1999-es koszovói háború után megint csak százezrek kaptak rá a bizonytalan jövő határokon átívelő kutatására, s ez a csendes exodus egészen tavalyelőttig megfelelő nyersanyagot biztosított a teherbíró hálózatok fenntartásához. Mindehhez kezdett az elmúlt egy-két évben mind gyümölcsözőbb jelleggel felzárkózni az eleinte csak szórványosan jelentkező közel-keleti piaci termék. Eleinte csak néhány ezren jöttek, de ők legalább jómódúak voltak, s alkalmasak az extra-jellegű szolgáltatások igénybe vételére is. Időközben megváltozott a balkáni felhozatal nyugat-európai megítélése, s ez a kieső faktor egyre értékesebbé tette a keleti menekültek mind tarkább világát. Igaz, az erős, tökeerős és fizetőképes középosztály innét egyre fogyatkozóbb áru lett, ám az ott maradtak sanyarú körülményei kedvező lehetőséget teremtettek a helyszíni toborzáshoz. Szakszerű és fölöttébb mobil toborzóbrigádok kezdtek felkeresni a török, a libanoni, az iraki, a jordániai táborok tengődő százezreit, s most már relatíve megfizethető ajánlatokkal kezdtek maguknak újabb pacienseket kitermelni. A korábbi – tízezer euró körüli – árakból jelentős engedményekkel, most már akár 700 eurónyi befektetéssel is lehetett reménykedni egy sikeres európai körút megtételében. Igaz, ezek az utak ezután már számtalan kényelmetlenséggel, meglehetősen szerényre fogott körülményekkel, továbbá számos - előre nem kellően részletezett – nehézséggel voltak fűszerezve. Viszont a méltányosan csökkentett árak váratlanul nagy tömegek mobilitási kedvét csigázta fel. Eddig az előtörténet.

- A csempészhalózatokról szóló írások megemlítik, hogy a szervezet rendszere piramidálisan épül fel, legalább hét, időnként nyolcszintű, s az egésznek a működéséről roppantul keveseknek van igazán áttekintése. Mint minden ilyen típusú szervezetben, minden résztvevőnek leginkább a vele közvetlenül kapcsolatban lévővel van csak lehetősége személyes ismeretet kötni.

- Az egyes cikkek, riportok alapján nagyjából rekonstruálhatóak a legfontosabb adatok: mennyibe kerül egy-egy személy elszállítása a török partoktól - mondjuk Hamburgig? Mennyibe kerül, ha csak egyik országból a másikba igyekeznek? Mi a különbség a buszon vagy a vonaton történő szállítás árai között? Netán, ha taxikkal kívánnak célba jutni, akkor hány fő mehet, meddig és mikor kell fizetni, s mi a teendő, ha véletlenül lebuknának? Gyors ügyintézés a jellemző, az egész nagyüzem meglepően hatékonyan működik, a kommunikációs kapcsolatok megbízhatósága tanítanivaló, a kockázatokat a főbb tevékenységek szigorú szétválasztásával lehet minimalizálni.

- Igaz, így is jelentős veszély a lebukás, főleg amióta a nyár végén a német és osztrák utakon bevezették a szűrőpróba-szerű ellenőrzéseket. Németországban csak az idei nyár végéig két és félezernyi delikvenst sikerült kisebb-hosszabb büntetésekkel jutalmazni, Ausztriában is két hónapon belül csaknem ötszázan jutottak bírósági ítélethez. A szűkösen megszerezhető rész-információkból azonban az derül ki, hogy az embercsempészet ügyében elítéltek elsöprő többsége magyar és román állampolgár. Magyar adatokról egyelőre ez ügyben nem tudunk.

- Azért a jámbor elemzőben előre toltul néhány kérdés: pl. mit csinálhat évek óta ez ügyben a NATO? Hogyan lehetséges, hogy mindez az érintett szerb, macedón, magyar, horvát, román tisztviselők, rendőrök jelenléte mellett történik? Hogyan lehetséges az, hogy ha egy-egy újság riporterei legalább fél napot eltöltenek valamely határnál megnyitott regisztrációs állomás, hotspot stb környékén, akkor a nap végén már **név szerint ismerik** azokat a személyeket, akik szétosztják a várakozó taxik, teherautók, kamionok, áruszállító járművek százai között az elszállítandó migránsok tömegét? S ránézésre azonnal meg tudják állapítani, hogy a jelentkezők tömegéből kik jelenthetik a megfelelően fizetőképes kuncsaftot, s kik azok, akiket húsz euróért csak addig érdemes felvenni, hogy azután az első kukoricadűlőnél kidobhassák a dűlőútra?

- Szóval, lenne itt sok-sok megvitatandó talány, minden esetre az a véleményünk, hogy ha mi, itthon egyszerű újságolvasóként össze tudunk gyűjteni tucatnyi olyan olvasnivalót, amely alapján meglehetősen jól reprodukálhatóak az említett hálózatok végpontjai, akkor az üldözésükre, felfedésükre szakosodott szervezeteknek sem lenne túlzottan megterhelő feladat e maffia-szerű képződmények pontos beazonosítása és felszámolása. De nem teszik. Valami oknál fogva nem teszik. Lehet, hogy e szállító kapacitások időnként nagyszerű és pótolhatatlan kiegészítői az állami tehetetlenségnek? Lehet, hogy megfelelő pontokon osztoznak az extraprofitban? Lehet, hogy a modern embercsempészet ezerszer hatékonyabb, korszerűbb infrastruktúrával van ellátva, mint amivel az állami szervek rendelkeznek? Egy, a nemzetközi folyamatokat elemző szakember szerint az embercsempészeti iparág éves forgalma kb. 500 md dollár körül van, s ez az összeg persze sok mindenre lehet magyarázat. Nem vagyunk hívei semmiféle összeesküvés elméletnek, de azért a lehetséges végső elemzés készítésekor azt a megközelítést sem vetnénk el, miszerint ennek az embercsempész hálózatnak kitüntetett szerepe lehet a migráns-probléma idejében.

Néhány hasznos írás a témakörrel történő mélyebb ismerkedés során:

- A földönfutás koordinátái. HVG. aug.15.
- Halálos cinizmus. HVG. szept. 5.
- Málta, Marokkó, Munkács, Mórahalom. Embercsempészek. Figyelő, szept. 17.
- Mindnyájuknak el kell menni. HVG. szept. 19.
- Tamás Pál: Az új menekültipar. ÉS, szept. 11.
- Sík Endre - int.: Bejáratták a balkáni utat. És, szept. 11.
- Magyar üzlet az embercsempészet. Népszabadság, szept. 19.
- Szelfik pengésdróttal. Theszalonikitől Röszkéig. Népszabadság-riport, Hétvége - szept.12.
- Nem hiszek az irányított bevándorlásban. Rostoványi-int. Fi.okt.8.

Eddig a „kibocsájtó oldalon” meghatározó tényezőket tekintettük át, a továbbiakban megpróbálunk képet adni a befogadói oldal legfontosabb összetevőinek állapotáról.

2. 6. Az EU döntési szintjeiről

Az Unió legfelsőbb szerveit az elmúlt hónapokban szinte naponta érik bírálatok, s a kritikák nyilvános hangoztatásában a vezető magyar politikusok élen jártak. Mondhatnánk, nincs ebben semmi meglepő, hiszen az elmúlt öt évben nemzeti függetlenségi harcunkat leginkább a brüsszeli zsarnokság és rémuralom képviselőivel folytattuk – meg a fejlődésünkhöz szükséges források megállás nélküli kicsikarását is tőlük reméltük. Az elmúlt hónapokban azonban ez a kettősség mintha megszűnt volna, s egyértelműen domborodott ki a nemzeti érdekekért folyó vitézkedésünk. Ami azt illeti, 2015-ben nem is kellett túlzottan nagy energiákat fordítani az uniós döntési folyamatok ócsárolására, mert önmagáért beszélt mindaz, amit az EU hónapokon át a menekültügyben felmutatott.

A lassúság roppantul szembetűnő lett, a lényegkerülő magatartás nem különben, a kívülállók számára átláthatatlan belső viták terméketlen mivolta úgy szintén. Mintha az idei nyáron az lett volna a Juncker-csapat feladata, hogy az uniós működéssel kapcsolatos sztenderd vádakat minden erővel igyekezzenek igazolni. Az ú.n. dublini előírások tarthatatlansága már a nyári hónapok kezdetén nyilvánvaló volt, hiszen ezeket a szabályokat még akkor alkották meg, amikor még szó nem volt százezres tömegek váratlan és illegális beözönléséről. Tudta ezt mindenki, mégsem merték hatályon kívül helyezni, ezért aztán az egyes kormányok mindenféle képmutató megoldásokat produkáltak. A legbájosabb talán mégis az a magyar trükk volt, amely mindenféle önkényes, alkalmi erőszakoskodást, jogkorlátozást is igyekezett a dublini lecke mintaszerű megtanulásaként feltüntetni.

A tényleges megoldások keresése helyett elkezdődött egy nevetséges vita az elosztandó kvóták felett, a menekültek kontingenseit olyan időkben akarták igazságosan elosztani, amikor fogalmuk sem lehetett a végső állapotok kívánalmairól. (Ebben pl. Orbán

Viktornak igaza is lehetett, más kérdés azonban az, hogy az ember az igazságával mire megy olyankor, amikor a többiekkel való megegyezés lenne a legfontosabb érdek...)

Még ki sem heverhették a dublini konvenció kudarcá feletti fájdalmakat, amikor Brüsszelben szeptember elejétől már sokkal, de sokkal súlyosabb áldozathozatal rémével kényszerültek szembesülni. Azzal, hogy a schengeni határok szép és százmilliók által üdvözölt/elfogadott vívmánya heteken belül képes lehet összeomlani. Egyik ország a másik után kezdte magától, igaz, csak ideiglenesen, de azért egyértelműen újra bevezetni a határok ellenőrzésének gyakorlatát. S mindennek a katasztrofális gazdasági következményeit – milliárdokban mérhető veszteségeit – nem volt nehéz néhány nap leteltével be- és felismerni. Szeptember 23-án és 24-én végre az uniós vezetők képesek voltak meghozni olyan érdemi, a migrációs folyamatok növekvő veszélyivel valóban komolyan számot vető döntéseket, amelyek végrehajtása tényleg változtathat az áldatlan állapotokon.

Azt mondhatnánk némi cinizmussal, hogy negyedévnnyi késedelem után végre belátták mindazt, amit már júniusban is megérthettek volna. (E csúcstalálkozó legfontosabb eredményeit az Origo igen szakszerűen összefoglalta, ezért nem is részletezzük, itt elolvashatóak: <http://www.origo.hu/nagyvilag/20150924-europai-unio-menekult-brusszel-unios-csucs.html>)

S még mielőtt az „uniós szintről” való mondandónkat happy end-hangulatban fejeznénk be, érdemes rövid pillantást vetni a kritikákra adott magyarázatok némelyikére is.

- Azért is nehezen születhetett megállapodás, mert az Uniót a közösen elfogadott értékek és érdekek alapzatára tervezték, s ebben a fikcióban az egyes nemzetek közötti éles érdek-összeütközések soha nem lehetnek erősebbek, mint a közös európai érdekek. (Andor László, Balázs Péter) Ezért nincs megoldás, ha néhányan nagyon nyíltan és eltökélten mást akarnak, mint a többség, legfeljebb végső

ponton a többségi szavazás eredménye lehet az áthidaló megoldás. (Most is ez történt... a mi vezetőnk kárára...)

- A 25 évvel ezelőtt kialakított uniós döntési eljárásokat még teljesen más összetételű EU-ra modellezték, akkor még szó nem lehetett az új, kelet-európai országok-teremtette – történelmileg nagyon is érthető – igények intézményes beépítésre. Azóta mindez alapjaiban változott meg, s az új nehézségek, egyeztetési kényszerek mindenekelőtt a lassúság látszatával járnak. Ezért a mostani válság egyáltalán nem az Unió végét jelenti, hanem a szükséges reformok minél előbbi intézményesítésének kényszereit. (Miként az év elejei görög válság is ugyanerre világított már rá. Juncker, Balázs Péter, Schetyna, Andor)
- E döntési folyamatok kialakításának döntő szempontja **egykoron a szolidaritás/együttműködés/közös értékrend feltételezése**, előtérbe részesítése volt. Ezen a nyáron és őszön azonban mind a három vezéreszme kapott egy kis (Esterházytól véve...) vajszerű árnyalatot, és most már szinte semmi sem az, mint ami volt. A szolidaritásról az derült ki, hogy a kölcsönös gyanakvás és a külön utak keresése rövidtávon – és főleg belső használatra - sokkal gyümölcsözőbb, mert, hátha a többiek sem szolidárisak velem. S ha így hiszem, akkor tényleg így is lesz. Az együttműködés helyett a külön utak, különleges nemzeti megoldások és a kellemetlen meglepetés-szerzések gyakorlata kerekedett felül. Mintha az érintett országok csak abban versengtek volna, hogyan és milyen hatékonysággal tudják egymást kész helyzet elé állítani. A közös értékrend helyén viszont mindinkább szakadék kezdett tátongani. A meghatározó országokban nem szorulna különösebb indoklásra, hogy az elemi szolidaritás, a kiszolgáltatottakkal szembeni együttérzés adott esetekben miért is írja felül az ideológiai/kulturális/vallási különbségek-teremtette – valós - konfliktusok erejét. Orbán viszont feltehetően egyedül áll egész Európában azzal az elméletével, hogy a mai migráns-válság

egyenes következménye a liberális világkép bukásának, ezért a megoldáshoz is a kereszténység (mikori? XVI. századi?) kizárólagosságának a jegyében kell hozzáfogni. Nem először, nem is utoljára, s végképpen nem először teszi azt, hogy a legalkalmatlanabb időpontokban kezdeményez fundamentalista jellegű értékvitákat. Olyan estekben, amikor éppen az együttműködő-készség felmutatásnak lett volna leginkább ideje. Erre a magyar kormány pozícióinak vizsgálatakor még visszatérünk, ehelyütt azért hoztuk szóba, mert az őszi krízis arról is tanúskodott, hogy az orbáni magatartás/álláspont ilyen körülmények között akár még ragályos kórrá is válhat. (Mint ahogyan erre a veszélyre az Economist legutóbbi írása világosan utal is: Orban the archetype. Economist, sept 19th. 25 o.)

-

További írások az uniós háttér értelmezéséhez:

- Balász Péter: Rendszerhibák és megoldások. Népszabadság, aug. 26.
- J-C Juncker: Együtt, bátran. Népszabadság, aug. 27.
- A helyzet fokozódik. Figyelő, szept. 3.
- Michael Roth: Ez nem az egymásra mutogatás ideje. Figyelő, szept. 10.
- Szántó T. Gábor: Európa és a bevándorlók. Népszabadság, szept. 16.
- Gregorz Schetyna: Többre vagyunk képesek. Népszabadság, szept.21.
- Játék határok nélkül. Az EU és a menekültügy. Figyelő, szept. 24.
- Balász Péter: Maguk közt jót mulatnak rajtunk... MnCs. szept. 24
- Már látjuk a partot. (Orbán hat pontjának sorsa) Népszabadság, szept. 25.
- <http://www.origo.hu/nagyvilag/20150924-europai-unio-menekult-brusszel-unios-csucs.html>
- Andor László –int.: Nincs mentség az embertelenségre. Népszabadság, szept.26.

2. 7. A közvetlenül érintett országok viselkedéseiről

Történelme során *Magyarországnak először van hét szomszédja*, és érthető, ha az elmúlt hónapokban valamennyien reagáltak a hazánkban kibontakozó menekülthullám válságjelenségeire. Némelyikük – a többségük - meg sem tehetette volna, hogy nem reagál, mert a migrációs jelenségek előbb-utóbb őket is csaknem hasonló erővel érintették. Nem szándékozunk mind a hét esetet egyenként áttekinteni, elegendő az is, ha a legjellemzőbb közös tanulságokat röviden összefoglaljuk.

Először is, a hét szomszédunkat hétféleképpen érinti a migráns-hullám. Van, aki meg sem érzi, s van, akinek a mindennapi működését bénítja meg – ez lenne a skála két végpontja. A hét szomszédunk mindegyike más-más pozíciót foglal ez ezen a képzeletbeli skálán.

Másodszor, a menekültügy szempontjából nézve is ahányan vannak, annyiféle a nemzetközi státuszuk. Van, amelyik régi EU-tag, s egyúttal részese a schengeni határoknak is. Van, aki újdonsült EU-tag, s csak mostanában ízelgeti a schengeni áldások és kötelezettségek bonyodalmaival. Van, aki EU-tag, de nem része a schengeni övezetnek, ám nagyon szeretne már benne lenni, s van, akinek mindez nem annyira fontos. Vannak, akik nem EU-tagok, és a schengeni előírásokkal sem kell törődniük. S még közöttük is igen nagy a különbség a tekintetben, hogy belátható időn belül van-e reális esélye a tagsági viszony elnyerésre, vagy sem. Talán nem kell külön hangsúlyozni azt, hogy az említett pozíciók következtében az egyes országok - egymástól fontos kérdésekben – nemcsak, hogy alapvetően különböznek, hanem nemzetközi kötelezettségeik terjedelme is más és más.

Harmadszor, az egyes szomszédjainkkal a jelenlegi magyar kormányhoz meglehetősen eltérő intenzitású barátkozási/ellenségeskedési kapcsolatai vannak. E kapcsolatok sokszínűsége az elmúlt 25 év során is meglepően sokat változott. A horvátokkal és a románokkal mostanában éppenséggel feszültebbek a viszonyok, mint korábban, de a szlovákokkal a megszokottnál sokkal megértőbb karakterűek. Ukrajnával folyamatosan

változó, s az osztrák nexusaink is voltak már a maiakénál sokkal barátságosabb hangulatúak. Mindezen bonyodalmas viszonyoknak normális körülmények között legfeljebb kormányzati szinten, ott is leginkább a külügyminisztériumokban szokott napi hatása lenni. Igen ám, de az idei nyáron minden gyorsan megváltozott, s ilyenkor akár döntő jelentősége is lehet a külügyi professzionalizmusnak, az azonnali reagáló-készségnek. Csakhogy...Magyarországon egyetlen éven belül háromszor változott meg a külügyminiszter személye, s vele együtt a kulcsfontosságú beosztásokban helyet foglaló külpolitika-formálók összetétele.

Ezen a nyáron/őszön különlegesen fontos lett volna, hogy a magyar külügy a szomszédjaival egyeztetett, legalább a legfontosabb kérdésekben a szélesebb nemzetközi fórumokon összehangolt lépéseket tegyen. Nem így történt, sőt, az amúgy is kusza viszonyokat sikerült még áttekinthetlenebbé kavarnunk. Részben saját meggondolatlan cselekedeteink és a nemzetközi kapcsolatokban szokatlan döntéseink okán. (Mindezekről majd a magyar kormányzati lépések ismertetése kapcsán bővebben is meg fogunk emlékezni.) Részben a szomszédjaink is szenvedtek az európai országok többségére mostanság oly jellemző hiányosságoktól/tévedésektől:

- Valamennyi szomszédunkat felkészületlen érte a migráns-hullám minden elképzelést felülmúló mérete és folyamatossága. Mindenki azt hitte, hogy ez őket tömegesen nem érintheti.
- Valamennyi szomszédunk elmulasztotta tájékoztatni a hozzá betévedő tömegeket az őket megillető jogokról, lehetőségekről. Igaz, - az egy Ausztriát kivéve - egyikük sem rendelkezett mindehhez megfelelő szervezeti előképekkel.
- Egyetlen szomszédunk sem vette jó néven a magyarok hirtelen támadt kerítés-építési ötletét, s a közvetlenül érintettek azt még külön sérelmezték, hogy e döntésünkbe előzetesen őket nem avattuk be. S a maguk módján mindegyikük igyekezett kivenni a maga részét a hazánk/a magyar kormány ellen ez ügyben

kialakult negatív nemzetközi kampányból. Amin persze – az előzmények ismeretében - mi csodálkozhattunk a legkevésbé.

- Ausztria kivételével mindegyik szomszédunk tranzit-országnak tekinti magát, (s talán, egy kissé még ők is magukat...) s ez a szerep-felfogás meg is határozza a menekülthullámhoz való szelektív viszonyaikat.
- Mindenki úgy véli, hogy – mind bel- mind pedig külpolitikai értelmezésben – akkor jár el a leghelyesebben, ha minél előbb megszabadul a hozzájuk betévedő menekültek százezrétől. S ez a „megszabadulás” az eddigi esetekben azt jelentette, hogy a lehető legrövidebb időn belül tovább tolják a migránsokat. S elég ránézni a térképre: négy országnak is szinte csak arra van lehetősége, hogy hozzánk tolják át e tömegeket, mi pedig legfeljebb Ausztria felé továbbítjuk őket. Ebből természetesen következett volna, hogy e válsághelyzetben a magyar kormány már a kezdetek legelején minden lehetséges eszközzel megpróbál Ausztriával együttműködni, s egymásra tekintettel a lehető legkisebb kockázattal, közösen túlesni ezen a válságon. Úgy tűnik, hogy a magyar külügy ezt a lehetőséget a kezdetektől kezdve elfelejtette fel- és kihasználni, nem tudjuk, hogy miért? Ezért a végszükség napjaiban mi is ugyanazt tettük osztrák szomszédjainkkal, amit a többiek velünk: mi is tovább toltuk a százezreket. Ezzel aztán a minimális lehetőségét is elvesztettük annak, hogy számot tarthassunk a bennünket déli irányból ért, sokhónapos méltánytalanság miatt bármiféle nemzetközi megértésre, segítségre, együttérzésre.
- Szükséges még ebben az alponban a német magatartásról egy hosszabb bekezdésben megemlékezni, már azért is, mert mindenki tudja, hogy az ő hozzáállásuk mind európai, mind pedig a szűkebb régiókban sorsdöntő jellegű lehet. Eleinte úgy tűnt, hogy a feltételek nélküli szolidaritás és emberiség szemponatok képviselője Németországot a befogadás elsőszámú patrónusává

avatta. Szeptember végétől mintha nemcsak a német média és a politikai elit álláspontja finomodna fokozatosan, hanem az ottani közvéleményben is jelentékeny elmozdulás tapasztalható. Ennek okait nem fejthetjük ehelyütt fel, s csak annyit érdemes megjegyezni, hogy a váratlanul tömeges, folyamatos nyomás valószínűleg ott is megerősítette a szkeptikusabb hangokat hallatók táborát. Mindenesre októberben már sokkal kevésbé voltak kritikusak a magyarokkal, és sokkal többet hallhattunk a befogadással járó nehézségek hosszabb távú gondjairól is.

Néhány írás a német álláspont változásaihoz:

- Németország. Pokol vagy mennyország? 168 óra, okt. 1.
- A németek túl sokáig bíztak abban, hogy megússzák a menekültügyet. – G.Gysi-int. Fi. okt. 1.
- Losoncz Miklós: Németország és a menekültkérdés. ÉS. okt. 2.
- Összenő, ami nem tartozik össze. Németország és a menekültügy. Fi, okt. 8.
- Ezek az emberek a pokolból menekülnek...Fischer Eszter-int. ÉS, okt. 9.

2. 8. és 2. 9. Európai közvélemény és európai média

Eredetileg úgy gondoltuk, hogy ezt a két pontot külön-külön kellene megírni, de az elmúlt hetekben a két összetevő között az összefüggés olyan szorossá vált, hogy nem lenne értelme a szétválasztásnak. Az elmúlt két hónapban a nyugati közvélemény formálódását a legerőteljesebben és alapvetően a médiában tapasztalt események feldolgozása befolyásolta. Már az év kezdete is arról tanúskodott, hogy a migrációs probléma közéleti/mindennapos érzékelése kibogozhatatlanul bonyolódik egybe a média/kultúra történéseivel. Történt ugyanis, hogy Párizsban, januárban **ugyanazon a napon** jelent meg Michel Houllencq legújabb könyve, a **Behódolás**, amikor a muzulmán gyökéretű terroristák világviszhangot kiváltó könyörtelenséggel végezték ki a francia karikaturista lap teljes személyzetét. Az említett regény arról szól, hogyan megy végbe Franciaország visszavonhatatlan iszlamizálódása, hogyan nyeri el a leeurópaibb, azaz többségi választási úton a közhatalmat két évtized múlva Franciaországban, a csöndben többségivé növekedett iszlám szubkultúra. (Ez a regény a magyar olvasók nagy örömeire pillanatokon belül magyarul is olvasható lett, e sorok írója a nyár elején úgy vette meg, hogy a könyvön rajta volt egy szerény, de igen büszke kereszt-cédula is, miszerint ez már a negyedik kiadás... Három hónap után... Ezek után azt hisszük, nem túlzás azt állítani, hogy ez a regény itthon is kitüntetett érdeklődés tárgyává válhatott. És azt hisszük, érdemes is minél előbb elolvasni, már csak a miheztartás végett is.) Szóval egyetlen napon belül: terrortámadás és sikerkönyv. Ugyanarról.

Még annyi adalékot talán nem érdektelen ehelyütt megjegyezni, hogy 2014 nyarán, az uniós választások alkalmával Európa számos országában elemi erővel nyomultak elő azok a radikális jobboldali pártok, amelyek programjában kitüntetett szerepet játszott az idegenellenesség, a bevándorlókkal szembeni határozott fellépés. (Franciaországban, Angliában e legutóbbi versengésből az említett erők pl. a legerősebb pártokként kerültek ki.)

A legutóbbi évek tendenciái alapján tehát nem lett volna túlzott meglepetés, ha a nyári-nyárvégi migrációs özön Európa nyugati felében is inkább az elutasítás, az elzárkózás

reflexeit váltotta volna ki. Mégsem így történt. A lehetséges magyarázat körvonalazása előtt érdemes rövid kitérőt tennünk arról, hogy az átlagos nyugati polgár a maga médiájából miféle migrációs kihívásoknak lehetett mindennapos szemtanúja, fogyasztója.

Augusztus vége és szeptember közepe között, legalább két héten keresztül minden áldott nap a nyugati tévécsatornák híreinek megnézésével kezdtem reggelt. A Skynews, a CNN, a BBC World Service és az Al Jazeera híradóit próbáltam párhuzamosan – két készülék segítségével – figyelemmel követni. Esténként pedig a csatornák között tallózva rendszeresen meg tudtam nézni, hogy a TV 5, a TG Monde, vagyis a francia adók, a RAI 1, a TVE (ez a spanyol tévé), valamint a német híradók mit tartottak fontosnak a migrációs fejleményekből bemutatni. Nos, e magánjellegű vizsgálódásnak a következő hevenyészett eredményéről tudok beszámolni: két héten keresztül úgyszólván csakis a magyar és magyar kapcsolódással megterhelt események jelentették a „Breaking News”- kategóriát. Azaz, ezekben a napokban kizárólag a magyarországi események, tudósítók, riporterek bejelentkezéseivel kezdődtek a hírműsorok.

Összegzőnk bevezető/kronologikus részében már részletesen ismertettük e hetek legfontosabb eseményeit, ezért e ponton elegendőnek látszik csupán hivatkozni az ottani történésekre. S csak annyit jelezni: melyek voltak azok az esetek, amelyek elsőszámú, minden egyéb eseményt leköröző jelentőségüekként kerültek reggel, délben, este az átlagos nyugati tévé néző képernyőjére. A következők:

- 71 halott a kamionban,
- Magyarország kerítést épít a szerb határon,
- polgárháborús tömegjelenetek a Keleti pályaudvar környékén,
- Bicskei vonataffér, ellenálló, becsapott migránsokkal,
- végeláthatatlan gyalogmenet a magyar autósztádán,
- magyar operatőr nő menekülteket gáncsol,

- rendőrök szendvicseket dobálnak a bekerített menekülteknek...mint az állatkertben...,
- röszkei polgárháború szept. 15. után, ostrom a szerb oldalról, vízagyú és könnygáz a magyar oldalról,

Ez a nyolc esemény mindegyike roppant alkalmas volt arra, hogy a modern, erősen bulvárosodott médiában vezető hírré váljon, mert nem kellett hozzá háttérismeret, nem kellett hozzá különleges szakkomentár, nem kell semmit sem tudni az előzményekről, sem a körülményekről, **mert ezek a képsorok önmagukért beszélnek.** Akkor is, ha a Fülöp-szigetekről adják, akkor is, ha Jemenből, vagy Haitiből jönnek a hasonló képek. Tökéletesen megfelelnek az egyperces univerzum modern média-igényeinek. (Balszerencsénkre, éppen ebben a két hétben semmi fontos nem történt a világ egyéb sarkaiban, szegény J. Collins is éppen túl későn halt meg ahhoz, hogy leváltsa a magyar híreket a „Breaking News”-firstclass-kategóriáról.) Nem lehet eléggé hangsúlyozni annak a jelentőségét, hogy a modern világ meghatározó nemzeteinek hírműsoraiban esténként **RENDSZERESEN** ebben a kontextusban jelent meg Magyarország képe. Gondoljanak bele, ***hazánk egy átlagos évben legfeljebb egy-két alkalommal verekedheti be magát egy-egy pillanatra a világ hírfolyamainak legelső soraiba. Most pedig...? Két héten át ÁLLANDÓAN OTT SZEREPELTÜNK. S micsoda kontextusban...?***

A magyar és egyéb balkáni képekhez képest az átlagos nyugati néző úgy érezhette, hogy bármely nemzet szerencsétlen menekültje összehasonlíthatatlanul humánusabb, emberségesebb fogadtatásban részesülhet a hazájában. S ha mégis, netán...előfordul valamiféle gyújtogatás, erőszakos támadás, disszonáns eljárás, akkor is hol van ez? Össze sem hasonlítható a barbár balkáni/magyar kegyetlenkedések, lelketlenség és részvétlenség minden áldott nap megtapasztalható jelenetihez képest....

Nincs terünk e bonyolult tömeglélektani folyamat részleteinek elemzésére, ezúttal kénytelenek vagyunk megelégedni annak a végeredmények a konstataálásával, miszerint a

hazánkról a nyár végén szétáradó nemzetközi médiakép jelentékeny hozzájárulás lehetett ahhoz, hogy a nyugati közvéleményben a befogadó/emberjogi attitűd kerekedjen felül. Pedig... sok szempontból az induló helyzet ott sem volt rózsásabb. Paradox módon ez az egyetlen összefüggés, amelyben megállja a helyét az az orbáni öndefiníció, mintha mi lennénk a Nyugat védőbástyája... Az ám, Viktor...! Azzal a kiegészítéssel, hogy a mi folyamatos lelketlenségünk, taplóságunk, érzéketlenségünk és naponta kitermelt médiabotrányaink egypercesei hatékonyan járultak hozzá ahhoz, hogy mihozzánk képest még az átlagos/képmutató, muszájból emberbarát európai polgár is a humanizmus netovábbjának tudhassa be akár a semmit tevést is.

Némi irodalmi háttér a 7. 8. és 9. pontokhoz:

- Balkáni állapotok. Figyelő, júl. 16.
- A földönfutás koordinátái. HVG, aug. 15.
- A helyzet fokozódik. Figyelő, szept. 3.
- Nemzetközi fejlemények – hazai szemmel. Figyelő, szept.3.
- Ausztria ünnepel. HVG. szept. 12.
- Merkel: megoldjuk. HVG. szept. 12.
- Soha többé ennyi áldozatot. MnCs. szept. 17.
- Merkel és a menekültválság. MnCs. szept. 17.
- Vissza a schengeni úton. Hvg. szept. 19.
- Barát József: A német álom. Berlin felelőssége. 168 óra. szept. 24.
- Aczél Endre: Csak egy megoldás van. 168 óra, szept. 24.
- Földvári Zsuzsa: A menekültügy Bécsből nézve. És, szept. 25.
- Menekültkép a médiában. 168 óra. okt.1.

2. 10. A magyar kormányzati álláspont – és a gyakorlat

Ha valami vitán felül állhat, akkor annak kijelentése, hogy a magyar kormány tevékenysége az elmúlt negyedévben folyamatosan a nemzetközi figyelem középpontjában állt. S itthon is az volt tapasztalható, hogy a megrémült, tájékozódni egyre kevésbé képes lakosság a

megszokottnál sokkal erőteljesebben, mondhatni napról napra kezdte követni a kormányzati lépéseket. S nem állíthatjuk, hogy megoldhatatlan feladat lett volna annak a minél pontosabb bemérése, hogy e kitüntetett érdeklődés közepette mit is akart a magyar végrehajtó hatalom. Hogyan fogta fel a migráns-ügyet? Mit kívánt elérni? Mit és miért döntött? Mindezekre már csak azért is könnyű válaszolni, mert a választ valamennyi kérdés esetében úgy kellene kezdenünk: „... Orbán Viktor előre megmondta...” vagy legalább utóbb... De mindenképpen ő mondta meg. Ezt az egyöntetűséget viszonylag egyszerűen tetten érhetjük, ha a konfliktusokkal teli hónapok során bármely hazai kormányzati férfiú megnyilvánulását elolvastuk/meghallgattuk.

// Ennek igazolásaként talán elegendő négy különböző, a maga módján kulcspozícióban levő hazai kormányzati szereplő mondanivalóját összehasonlítani, mert szinte a szavak, a jelzők szintjén is azonosulnak miniszterelnökük felfogásával:

- Rétvári Bence: Óriási a veszély. 168 óra, aug. 13.
- Kovács Zoltán: Nem kell ehhez Habony Árpád...MnCs. aug.13.
- Répássy Róbert: Befektetés a jövőbe. 168 óra, szept. 10.
- Szijjártó Péter: Barátom, tudsz jobbat? Figyelő, szept. 17.//

Ezért ez ügyben az lesz a legjobb megoldás, ha kiemelt időszakunk legfontosabb Orbán-beszédeit tekintjük elsődleges politikai/ideológiai/cselekvési forrásnak. Nem kell külön hangsúlyoznunk, e kitüntetett és fordulatokkal teli hónapok során a kormányfő megszámlálhatatlan alkalommal szerepelt a nyilvánosság előtt. E sokadalomból három olyan beszédet választottunk ki, amely a maga teljességében képes visszaadni Orbán Viktor felfogásának a lényegét:

Tusványosi beszéd:

http://www.miniszterelnok.hu/beszed/orban_viktor_eloadasa_a_xxvi._balvanyosi_nyari_szab_adegyetem_es_diaktaborban

Kötçsei teljes beszéd:

<http://vastagbor.atlatszo.hu/2015/09/17/a-vagatlan-kotcsei-beszed/>

<http://www.origo.hu/itthon/20150916-orban-vege-a-liberalis-blablanak-kotcse.html>

Beszéd a nagykövetek előtt:

http://hvg.hu/itthon/20150907_Orban_Viktor_a_nagykovetek_elott?s=hk

<http://gepnarancs.hu/2015/09/orban-elete-legzagyvabb-beszedevel-oruletbe-kergette-a-nagykoveteit/>

Nem szándékozunk szövegelemző munkával e mondanivalók mélyére hatolni, megelégszünk a bennük rendre felbukkanó, közös és meghatározóan fontos elemek összegzésével:

- Orbán világképe változatlanul erősen épít mindazon apokaliptikus jóslatára, amelyet már korábban is többször is kifejtett Európa jelene és jövője kapcsán. Európát megrontotta a parttalan liberalizmus, a multikulturalitás ájult elfogadása, az elmúlt évtizedekben vészesen elhanyagolta önnön alapértékeinek határozott védelmét. Mindehhez csak fokozottan járul hozzá a brüsszeli tesze-toszaság, amely a nemzetek feletti megoldások ábrándjaival ma már többet árt, mint amennyi problémát megold velük. Éppen ezért újból eljött - vagy inkább csak most jött el igazán – az erős, önmagukat megvédeni képes nemzetállamok kora. A világban könyörtelen, s egyre élesebb verseny folyik az egyes nemzetek között, s ebben csak a leghatározottabb, a legkeményebb önvédelmi eszközöktől sem visszariadó nemzeteknek lesz eredménye, túlélési esélye. Következésképpen véget kell vetni a 'Political Correctness' és a parttalan emberjogvédő mozgalmak szellemi terrorjának. A liberalizmus végérvényesen megbukott, vissza kell találnunk ősi gyökereinkhez.
- Éppen emiatt félrevezető a menekülthullámot **menekülteknek tartani, ők valójában mindannyian bevándorlók.** Az csak látszat, mintha a menekülésen túl nem lenne semmiféle más választásuk, valójában mindannyijukat a jobb élet, a

magasabb életszínvonal reménye vonzza Európába. Tulajdonképpen olyan, újfajta népvándorlásról van szó, amelynek még senki nem láthatja a végét.

- Ezért a lehető legelhibázottabb gesztus, ha Európa előre befogadó attitűddel viszonyul hozzájuk, mert ez nem más, mint nyílt biztatása/felbujtása az otthon maradottaknak arra, hogy ők is minél előbb kerekedjenek fel és jöjjenek utánuk.
- Következésképpen Európának minden áron meg kellene védenie a saját határait, s mindezt lehetőleg a menekülthelyzet gócaihoz elhelyezkedő területeken kellene kezdeni. Vagyis, azoknál a görög partoknál, ahol az európai határok védelme érdekében az idén az égvilágon semmi sem történik.
- A betelepülőknek eszük ágában sem lesz asszimilálódni, s ezt az eddigi befogadó országok gyakorlatának kudarca mutatja meg a legjobban (lásd: Párizs-..). Zárt etnikai/szubkulturális tömbökként a legszentebb európai értékeket, a közös identitásunk alapjait veszélyeztetik, már csak ezért is sürgősen, bármilyen áron elejét kellene venni a további bevándorlásnak.
- Az Unió vezető csoportjai mindezen veszélyekből alig értenek meg valamit, s csak olyan megoldások jutnak eszükbe, amelyekkel legfeljebb tovább mélyülhet a válság, de semmit sem fognak megoldani. (Lásd, kvótarendszer.) S a közös európai védelmi politika csődjét látva nem lehet megkérdőjelezni az egyes nemzetállamok saját útjának a jogát, azt, hogy a maguk belátása alapján, a maguk adottságainak leginkább megfelelő intézkedéseket tegyék meg.

Az iménti féltucatnyi gondolatmenetet mi – az értelmezők/elemzők - gyúrtuk egységes szellemi folyammá, s talán egy mondatban nem árt jelezni, hogy a szellemi termék tulajdonosa /Orbán Viktor/ mindezt egyre zagyvább, követhetlenebb körítésekkel szokta mostanság előadni. Mind a kötcsei, mind pedig a nagykövetek előtt elmondott beszéd tele van követhetetlen asszociációkkal, oda nem illő vagdalkozásokkal - ezeknek az elemzésétől ezúttal végképp eltekintenénk. E kerekded világkép az elmúlt negyedév során nem maradt

meg a víziók, a világképek megvallásának éteri magasságaiban, hanem a mondandó rejtett implikációi rendre aprópénzre is váltódtak. A kormány és feje ezen a nyáron rendkívül termékenynek bizonyult. (Orbán nézeteinek hosszadalmas és sok szempontú bírálatát olvashatjuk Kis János esszéjében: Menekültek, Európa, Orbán. HVG. okt.10.)

Nézzük az elmélet **gyakorlati megvalósulását**:

- Kezdődött az uniós kvóta javasolt arányainak az elvetésével, s ebben a magyar miniszterelnök idővel még – más és más okok folytán érintett – partnereket is talált. Igaz, e csökönység áraként el kellett könyvelnie az együttműködés-képtelenség vádjait. Ehhez meg már az elmúlt öt év során bőven hozzászokhatott, legfeljebb megint csak abból lesz gond, ha nemcsak ő, hanem az egész ország kapja meg a negatív természetű stigmákat.
- A felszínen Magyarország tűnhetett sokáig az egyetlen olyan országnak, amely komolyan vette az Unió kötelekeibe belépő idegenekkel kapcsolatos regisztrációs és egyéb előírások betarttatását. Igaz, a folyamatosan növekvő menekülthullám ezt az aggályos - bár korrekt – ügyintézését előbb-utóbb értelmetlenné tette. De a mi országunk sokáig igyekezett azt a tömeget a jogkövető magatartásra rászorítani, amelynek amúgy érzékelhetően a jogkövetés mibenlétéhez volt a legkevesebb affinitása.
- Ebből aztán szép lassan kialakult az a fajta szemlélet, mintha mi lennénk Európa egyetlen jogtisztelő népe, a velünk szembe tornyosuló hordának meg a jogsértő magatartás lenne a legfontosabb tulajdonsága. Ennek a szerepmegformálásnak egyidejűleg többféle hozadéka is beérni látszott.
- Mindenekelőtt magunkat azonnal meg tudtuk nyugtatni a felől, hogy miért is a legjobb, legcélszerűbb és leginkább alkotmányos kötelesség a határokra kerítéseket telepíteni. Másfelől meg a kerítések megépítésével, s a bejutási pontok

beszűkítésével sikeresen kriminalizáltuk azokat a tízezreket, akiknek egyetlen igazi gondja az volt: hogyan tudnának minél előbb túljutni Magyarországon.

- Ez a szerepcsúsztatás azért is volt hasznos és hihetőnek tetsző önbecsapási eszköz, mert eme átértelmezések révén felmentéseket adhattunk magunknak a legelemibb humanitárius segítségek állami/intézményi elmaradása miatt. Bűnözőknek ugye nem jár sem segítség, sem pedig védelem. Apró gond, hogy mind a kerítésépítési hisztériáinkat, mind pedig az antihumánus hozzáállásunkat a külvilág annak nézte - ami valójában volt. S mi megharagudhattunk mindazokra, akik nem osztoztak a mi szépen megformált képmutatásainkban.
- Mindezek az elemek következetesen épültek egymáshoz és egymásba, innét már csak egyetlenegy lépésre volt a szeptember 15.-re meghirdetett Új Időszámítás, s a vele egy csomagban eladni próbált rendkívüli állapot összetákolása és kihirdetése. S ami utólag is elgondolkodtató: a megelőző nyolc-tíz nap során, futószalagon jelentek meg azok az események, amelyek mindegyike egy jó kis rendkívüli állapotért kiáltott.

(Miért is kellett a fővárosba, annak is a kellős közepére, a pályaudvarokhoz invitálni ezerszámra ama kiszolgáltatott tömegeket, akikkel egyébiránt eszünk ágába sem volt törődni? Miért is kellett naponta váltogatni a 'kiengedjük/nem engedjük'- játék szabályait? Miért is kellett össze-vissza füllenteni a képzeletbeli terroristák bűneiről? Hogyhogy csak este tíz után vették észre a hatóságok a román meccs utáni tömeg harci elszántságát és felkészültségét? Amikor már délelőttől kezdve a város legláthatóbb pontjain gyakorlatoztak? Miért kellett szept. 15. után Röszkénél mini háborút provokálni? Csupa-csupa olyan kérdést lehet feltenni, amelyre soha nem lesz válasz. Csak egyetlen dolog világos: valamennyi esemény a rendkívüli jogszabályok közvetlen előkészítésének, elfogadtatásának napjaiban válhatott forró üggyé. Valakiknek nagyon sürgős lett volna a kivételes állapot.)

Néhány következményről. Az elmúlt hetek/hónapok látványos kormányzati tevékenységének egyszerre voltak negatív és pozitív következményei. Kedvezőtlennek tartható az amúgy is meglévő nemzetközi elszigetelődésünk erősödése. Ezen belül különösen aggasztó, hogy határozott nemzetvédő döntéseinket közvetlen szomszédjaink közül csupán Szlovákia fogadta megértően. (Ehelyütt most kevésbé részletezhető háttér-okok alapján). Különösen negatív hatású az a – már részletekbe menően ismertetett – nyugati média-kép, amelynek a legelső gazdasági következményeit már szeptember végén is számszerűsíteni lehetett. Még inkább borúlátásra ad okot a határok mentén – huszonöt éve kialakult - természetes munkaerőmozgás, árucseré, tevékenységcsere zavartalanságának drámai felborulása.

A pozitív oldalon a kormányzó erők mindenekelőtt elkönnyvelhetik pártjuk jelentős népszerűség-növekedését. A hosszabb ideje tartó negatív spirál nemcsak, hogy megállt, hanem számottevő tömegek tévedtek vissza a kormánypárti szimpatizánsok táborába. Meglehetősen sokan - főleg a kormánypárti oldalon - határozott nyereségként könyvelik el Orbán Viktor nemzetközi jelentőségű politikai tényezővé válását. Kétségtelenül elmondható, hogy ezután már nemcsak hazai pályán minősülhet megosztó személyiségnek, hanem nemzetközi mértékkel mérve is elérte ezt a státuszt. Sőt...Pólusképző is lett, igaz, hogy ez a pólus egyelőre még meglehetősen periférikus jelentőségű, de annak kétségtelenül az ő személyisége a megjelenítője. A szeptember végi brüsszeli csúcson előterjesztett hatpontos javaslatot is tulajdonképpen lehetséges úgy értelmezni, mintha a magyar miniszterelnök előlépett volna a kontinentális kezdeményezők soraiba. És a menekülthullám is látványosan megtorpant Rószkénél. Két napra. Hogy azután horvát irányból jöjjön az áradat tovább. Nem baj. Ott is lesz kerítés. S ha Szlovénia felől jönnek, akkor ott is építünk. S ha az Orbán téri ABC-be törnének be a menekültek, akkor akár az egész Orbán-hegyet is be tudnánk keríteni.

Ja... és, hogy mi van a migránsokkal? Meg a határokkal? Megfelelően funkcionál-e a kerítés? Ezekre ma még nem tudunk kielégítő válaszokat adni. Talán majd egy hónap múlva.

A kormányzati teljesítmény mindenképpen megérdemel még néhány további, értelmező mondatot. Többen is észrevették, hogy az orbáni migráns-politika nagyjából két, egymástól sok tekintetben elkülönülő szakaszra osztható. Szerintünk még egy további szakasza is megfigyelhető.

Az első időszaknak az volt a lényege, hogy az ország még alig látott menekülteket, de már reggeltől-estig hallhatott róluk. Plakátokon, kormányfői körlevélben, kérdőívben értesülhettünk arról, hogy nem is oly soká itt lesznek és megjelenésükkel a magyar embereknek nem sok jót ígérnek. Még szerencse, hogy helyettünk a kormány résen áll és megvéd minket. Ez a kampány több szempontból is sikeresnek bizonyult. Részben elterelte a figyelmet a tavasz rettenetes botrányairól; a brókercégek százmilliárdos csalásairól, valamint a Fideszen belüli belső repedések zajáról. (Simicska és volt szobatársa perpatvaráról.) Részben sikerült találni egy olyan ellenséget és kreálni belőle ellenségképet, amely minden szempontból ideális lehet. Ráadásul az Unióval való huzakodásnak újabb dimenziót kölcsönözhet a haza védelméért folytatandó szabadságharc e legújabb epizódja. Ez az első fázis meg is hozta a maga eredményeit, s e sorok írójának az a meggyőződése, hogy a kormányra nézve kedvező őszi közvélemény-kutatási adatok még ennek a felívelő időszaknak a lecsapódásaként lettek olyanok, amilyenek.

A második időszakban azonban gyökeresen megváltoztak a feltételek. Megjöttek a menekültek, nemcsak a plakátokon, hanem beférköztek mindenhová. Augusztus második felétől olyan tömegben jelentek meg, amelynek megfelelő intézésére még a magát plakáterdőkkel bízató kormány sem tudott mit kitalálni. A bevezetőnkben felsoroltuk annak a három hétnek az eseményei, amelyeknek döntő többségével az egész magyar államiság tehetetlennek bizonyult. (A többiek is, de mi is itt lakunk, nekünk az itteni káoszt kellett nap, mint nap megélnünk.) Bizonyos fokig utólag lepleződött az a kezdeti kormányzati

magabiztosság, amely április vége óta azt sugallta, hogy nekünk legfeljebb rettegnünk érdemes, de a kormány minden helyzetre fel van/volt készülve. Nem volt felkészülve. Ekkor ütközött ki elemi erővel az az ellentmondás, amit Török Gábor helyesen azonosított, hogy t.i. Orbán Viktornak **egyszerre kellett volna megfelelnie a *határvédelem* és az *emberség szempontjainak***. Nem feltétlenül a külföldi jó bizonyítvány okán, hanem akár a saját jobboldalnak – gondolt – szavazóbázis hagyományos ízlése, értékrendje, komfortérzete miatt. Ezt a szakaszt a magyar kormány külföldön egyértelműen elvesztette, itthon pedig nem nyerte meg. Legalábbis, semmiképpen sem abban a mértékben, mint ahogyan a későtavaszi remények alapján előre gondolták. A korai médiagyőzelem ugyanis elemi erővel tolt a föl azt a kérdést: ha ennyire világosan és ilyen jól láttatok mindent, akkor miért voltatok ilyen iszonyatos módon tehetetlenek, amikor valóságos döntéseket kellett volna hozni?

Szeptember 15. után nagyon sok minden megváltozott, de egyáltalában nem a beharangozott Új Időszámításhoz fűzött várakozásoknak megfelelően. Azokról ugyanis egy-két napon belül kiderült, hogy köszönő viszonyban sem lesznek a megoldandó problémakör valóságával. A kormányfő talán előre számolt azzal, hogy az ijesztgetésre építő stratégia esetleg nem hoz majd semmiféle érdemi megoldást, s feltehetően ezt felismerve változtatott addigi magatartásán. 'Ha nem tudod megakadályozni, akkor állj az élére'-típusú machiavellista bölcselkedésnek megfelelően megpróbálta magához ragadni a nemzetközi szintű probléma-megoldó szerepkört. Ebbéli alakításával egy héten belül több megértést tudott magának szerezni, mint korábbi – több hónapos - harciaskodásával. Most is mi leszünk Európa védőbástyája, felvettük a végvári vitézek egyenruháit, már csak azt kell érthetően elmagyarázni a híveknek, hogy ha egyszer évek óta kárhozatra méltónak hirdettük a kontinens életstílusát, akkor miért is kéne az életünket kockáztatni ezért az – amúgy is bukásra ítélt - földrészért. Biztosan lesz megfelelő magyarázat erre is. Mindenesetre, krónikánk megírásának napjaiban még egyáltalán nem vonhatunk meg semmiféle egyértelmű mérleget. Csak a közeljövő fogja eldönteni, hogy a nyár eleje óta követett kormányzati

hozzaállás tovább rontott-e az ország sorsán, vagy, netán valamiféle új, s a korábbiaknál jóval biztatóbb szakasznak a kezdetét jelenti.

További írások a kormányzati magatartásról:

- Juhász Attila: Pártpolitika és menekültügy. Figyelő, júl. 16.
- Kácsor Zsolt: Erkölcsileg elavult. Népszabadság, aug.8.
- Balázs Péter: Rendszerhibák és megoldások. Népszabadság, aug. 26.
- A 71 halott politikája. Mncs. szept. 3.
- Ne gyertek! A menekültügy kormányzati félrekezelése. MnCs. szept. 10.
- Török Gábor: Saját kezével épít kerítést... MnCs. szept. 17.

Kerítésről és a rendkívüli állapotról:

- A láthatatlan előterjesztés. Figyelő, aug. 13.
- Gadó Gábor: A megbilincselte sértett. És. szept. 4.
- Bodolai László: Ha az elfogó háló célba jut. És. szept. 4.
- Fleck Zoltán: Elképesztő felelőtlenség. 168 óra, szept. 10.
- Mindnyájuknak el kell menni. HVG. szept. 19.
- Az ajtók záródtak. Határhelyzet szept. 15. után. MnCs. szept. 17.
- Tóth Mihály: A menekültek kriminalizálása. És, szept. 18.
- GYODA: se ide, se oda. HVG. szept. 26.

2. 11. A hazai közvélemény állapotáról

Magyarország népe nem a legjobb állapotában találkozott a menekültek példátlanul nagy tömegének kihívásával. A magyar közvélemény lassan egy évtizede szédeleg a 2006 őszén megformált hisztérikus beszédmódok és a nyomukban rögzült végletes álláspontok során megszokottá vált sulyokvetések, túlzások áradatában. S tegyük hozzá, nem is volt módja arra, hogy kikerülhessen ebből a kivételes társadalomlélektani állapotból. A 2007-es évet elvitték a szakadatlan erőpróbák semmire nem vezető lendületes akciói, hogy azután mindez a népszavazás álságos eufóriájába torkoljon. Megnyugvás ez után sem adatott, mert túl hamar

jött a fergeteges világgazdasági válság, s annak valamennyi szociális következménye, a megszorítások végtelen láncolata. Majd az elsőprő Fidesz-győzelem után a folyamatos alrendszer-fosztogatás, megtetézve a hatalmi szféra gyökeres és önkényes átalakításával. 2015-re Magyarországon már alig akadt olyan zug, amelyet ne fertőzött volna meg a rosszkedvűség, kilátástalanság, avagy a szemenszedett hazugságokkal történő tehetetlen együttélés és beletörődés időtlensége/felelőtlensége. Már csak egy igazi menekülthullám kellett ahhoz, hogy végre mindenki úgy érezhesse: eljött annak az ideje, hogy végre az ő nyomorúságának is lehessen kellően érzékeny közönséget találni.

E fönti – mondanunk sem kell talán – igen kedvezőtlen és roppantul kevésbé konstruktív tömeghangulatot a legjobbkor érte a tavaszi idegenellenes kampány: végre, lesz kit utálnunk mindannyiunknak! Ráadásul ekkorra a még megmaradt közéleti viselkedésmódok reflexessé merevültek, s ha bármit is a kormány oldaláról állítottak, akkor a lakosság mintegy egyharmada eleve tudni vélte, hogy a hazudozás, a becsapás legújabb trükkjéről lehet csak szó. S ha a másik oldalról védtek/kritizáltak bármit is, akkor meg a lakosság innenső egyharmada vélte tudni, hogy a hatalmukat vesztett komcsik arcátlan utóvédharcáról lehet csakis szó. Na...ilyen körülmények között elhítenni egy országgal, hogy ezúttal TÉNYLEG olyan össznemzeti problémáról, érdekről, ügyről lenne szó, amelynek megoldása nemcsak, hogy mindenkit érint, de még áldozatokkal is jár...Na, ezt már NEM! Akkor már inkább a tavaszi nóta: jöjjenek csak a munkahelyeinkre, kenyerünkre, tereinkre, utcáinkra ácsingózó vadidegenek, majd megmutatjuk nekik, merre is van Ausztria...!

S van itt még egy aprócska tényező: nemcsak az átlagos nyugati polgár vált kiszolgáltatott bulvártévé-nézővé, a magyar kortársa talán még jobban **szenvedhet a tárgyilagos tájékoztatás teljes hiányától**. Az elmúlt évtizedben a szórakoztatásra és a harminc másodperces események terrorjára beállítódott hazai kereskedelmi média látszatproduktumai, valamint az újból felfedezett kormányzati propaganda-üzem selejttermelési csúcsteljesítményei közé beszorított átlagos magyar néző/polgár nagyjából

ugyanazt a rémes szenzáció-mixet kaphatta minden áldott nap, mint a tőle ezer kilométerre élő stuttgarti/milánói/drezdai kortársa. Egy aprócska megszorítással: ha netán kimerészkedett az utcára, akkor a magyar néző/polgár ÉLŐBEN is megtapasztalhatta mindazt, amit a nyugati hírfogyasztó – most még –nem. Ennek az új médiavilágnak a legfontosabb velejárója éppen az, hogy ezer apró és érdekes eseménnyé - ALKALMI LÁTVÁNNYÁ- tördeli szét a meglehetősen komplex folyamatokat. Pedig a magyar nézőnek az elmúlt 25 évben talán soha nem lett volna annyira szüksége arra, hogy a rémes eseményekhez folyamatosan, *minden áldott nap megkaphassa a legszükségesebb, tágabb értelmezési segítséget* is, hogy legalább a szeme előtt zajló drámákat képes legyen összefüggéseiben IS megérteni.

Adott tehát 2015 őszén egy provincialitásába süllyesztett/züllesztett, panaszkodási kultúrája mély gödreiben leledző nép, amelynek nem sok fogalma lehet arról, hogy a világ más fertályain élő/vergődő milliók miféle gondokkal gyötrődnek. S egyszer csak ez a világ megjelenik az utca végén, hozza a gyerekeit, a nagymamáját, éhes és szomjas, mert már ötödik napja úton van, s ezen az úton már legalább három országban megvágták, meglopták, átverték – és most itt áll az ajtónk előtt és arra kér minket, hogy segítsünk neki... Micsoda??? Még, hogy MI??? Mi segítsünk? Miért? Kik vagytok Ti? Ki hívott benneteket? Tudjuk – hisz hallottuk eleget -, hogy tele vagytok pénzzel, lám, még a telefonotok is jobb, mint a miénk...! Ráadásul tárt karokkal várnak benneteket Németországban, jobb körülmények között leszteket ott, mint amit én valaha is magamnak elképzelhettem volna... Még, hogy ÉN segítsek???

S valljuk meg, nem könnyű válaszolni olyan emberek szemrehányó kérdéseire, akik ITTHON, évek óta azt élik meg, hogy az ő gondjaikkal soha, senki nem törődik. Mindezt nem felmentésként írjuk, csak megpróbáljuk érzékeltetni azt a meglehetősen összetett társadalomlélektani/politikai kulturális állapotot, amelynek közepette hazánkat e sokk érte.

Nem magyarázzuk tovább e társadalmi közhangulat részleteit, csupán két dolgot tennénk hozzá. Részben azt, hogy az előbb vázolt lélektanielőfeltételekhez, meg az előzetes kormányzati uszításhoz képest a magyar lakosság meglepően jól vizsgázott. Nem hittük

volna, hogy az önkéntes civil segítségnek, amatőr összefogásnak és együttérzésnek még olyan széles bázisai is vannak, mint amit ezekben a hetekben lépten-nyomon megtapasztalhattunk. S ez még akár a jövőre nézve is nagyon biztató lehet.

További néhány elgondolkodtató írás a hazai közállapotokról:

- Zala Miklós: bevándorlás és morális egyenlőség. MnCs. szept. 10.
- Keszthelyi András: Mit védünk? MnCS. szept. 17.
- Lakner Zoltán: Ész és emberség. 168 óra. szept. 17.
- Petőcz György: menekülők és felelőtlenek. ÉS. szept. 11.
- Ungváry Rudolf: Nincs demokratikus válasz? Népszabadság, szept. 9.
- Baloldaltól megnyerhetetlen. MnCs. szept. 25.
- Drága kerülő. Figyelő, szept. 24.

http://hvg.hu/velemeney/20150915_Seres_Orban_Viktor_es_az_ertelmisegi_szog
http://mandiner.hu/cikk/20150831_torok_gabor_a_politika_nem_mindig_jatek_migracio_es_mi_vii_i
http://kard.blog.hu/2015/08/31/europai_menekultvalsag_egy_hianyzo_valasz
http://mandiner.hu/cikk/20150831_lanyi_andras_a_zurzavar_fele_migracio_es_mi_vii
<http://www.hir24.hu/poszt-itt-publi/2015/08/27/lakner-zoltan-a-menekulttelenes-kampany-visszaut-es-katasztrofaba-fullad/>
http://mandiner.hu/cikk/20150829_stefano_bottoni_nincs_europai_alom_nincs_semmi_migracio_es_mi_iv
http://mandiner.blog.hu/2015/08/28/megvedeni_europat_es_magyarorszagot_migracio_es_mi_iii?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_201508
http://mandiner.hu/cikk/20150828_balazs_zoltan_tanacstalansag_ketsegbeeses_migracio_es_mi_ii
http://mandiner.hu/cikk/20150827_csizmadia_ervin_az_ideologiak_harcarol_migracio_es_mi_i
<http://gepnarancs.hu/2015/09/orbania-kasszandrai/>
http://orulunkvincent.blog.hu/2015/09/12/a_migransokrul

A másik megjegyzés. A hazai állapotok és a tömeges reakciók zavarai a hazai alkotó/gondolkodó elitből olyan mélységű elemzéseket hívtak elő, amelyekre valóban csak az igen válságos állapotok között lehet példákat találni. Egy-két hónap leforgása során többet megtudhattunk magunkról, mint máskor egy évtized elteltével. Álljon itt egyelőre három

olyan írásnak az lelőhelye, amelynek mondanivalója a megszokott kordokumentumokat is felülmúló érzékenységgel kereste mindannak a titkát: miért vagyunk ilyenek? Avagy ezek az írások felfoghatóak úgy is, mint az eddigi legpontosabb jelentések a migrációs kihívások kapcsán a hazai közállapotokról.

- Parti Nagy Lajos: A Szent István GYODA. Népszabadság, aug. 24.
- Péterffy Gergely: Szír töredék. Népszabadság. szept.18
- György Péter: A belső válság. ÉS. szept. 18.

2.12. Háttértényezők

A menekülthullám mindennapi problémakörének minden egyéb jelenséget háttérbe szorító hatásaként értékelhetjük azt is, hogy a közéletet formálni igyekvő elemzői csoportok számos tagja igen gyorsan ráértett a komolyabb jelentőségű kérdések tárgyalásnak szükségességére is. Ma még talán korai ez ügyben mérleget készíteni, mindenestre zárszóként megpróbáljuk áttekinteni az eddigiek hozadékát.

- Először is, meg kellene kezdeni a legkézenfekvőbb viszonyítási alapok keresését. Ennek során érdemes kiindulni a legelemibb számokból. S ha ezeket is figyelembe vesszük, akkor még inkább szembe tűnő a mostani meglepettség indokolatlansága. Európa ötszáz milliós lakosságából manapság ugyanis több mint 43 milliónyian tekinthetők migránsoknak. (A kik ma más országban élnek, mint ahol születtek.). E csaknem 9%-nyi tömeg természetesen nagyon különböző arányokban oszlik meg a különféle európai népek között. (Németországban pl. 15 % körüli ez az arány, míg vannak olyan országok, ahol ez a mutató, mínusz, azaz inkább tekinthetők kibocsájtóknak.) 14 milliónyian az EU egyes tagállamai közötti – ma már természetesnek tekintett - vándorlások következtében váltottak hazát. További 10 milliónyian az EU-n kívüli országok polgárai (főleg törökök, lengyelek, ukránok, románok, tehát az utóbbi évtizedek gazdasági bevándorlói.) 19 milliónyian viszont az

afrikai/latin-amerikai/ázsiai kontinensről érkezve váltak európaivá. Nem elmerülve az - egyébként roppantul tanulságos – részletekben, csupán annyi kommentárt engednénk meg magunknak, hogy Európának az elmúlt évtizedek során bőséggel volt alkalma hozzászokni a milliós nagyságrendű etnikumok ki- és bevándorlásából adódó meglepetésekhez.

- A nagytömegű mozgások hullámszerű lökésekben érték a kontinenst, s valamennyi csúcspontján törvényszerűen értékviták fellángolását váltották ki. Ma sincs ez másként. Nemcsak nálunk, szerte Európában is felteszik számosan a kérdést: mit is kell ilyen időkben a legalapvetőbb - és leginkább védendő – értékrendnek tekintenünk? Nagy vonalakban ezúttal is a felvilágosodás következtében kialakult, s dominánssá váló laicizált, a hitvilágot a hatalmi szférától tudatosan elválasztó alapvetések kerültek szembe az emberjogi/humanitárius tételezések szempontjaival. (Természetesen, ilyenkor is akadnak, akik e kettő összeegyeztetésének szükségességéből indulnak ki, mint ahogyan pl. nálunk Ungváry Rudolf ritkán olvasható következetességgel fejtette ki eme összeegyeztethetőség nehézségeit is.) Az alapkérdések váratlan hevességgel történő előkerülése viszont elemi erővel mutatja fel az elmúlt évek gondolati beszűkülésének, a globális gondolkodás hiányának, háttérbe szorulásának következményeit. Kisebb arányokban, de Magyarországon is megfigyelhető ugyanez a jelenség: a migráns-viták következtében egy-két hónap is elegendő lett annak felfedezéséhez, hogy sem a bal-, sem pedig a jobboldali intellektuális táborok nem tudnak felmutatni kellő mélységű szellemi kapacitást, felkészültséget ahhoz, hogy hazánk jelen állapotát képesek legyenek elhelyezni a kontinentális alapkérdések tükrében. (Nincs terünk ennek részletezésére, de több mint meglepő, hogy pl. a Magyar Narancs, vagy akár a HVG hasábjain megjelenő vitairatok a balliberális táboron belül is milyen mélységű szakadékok meglétéről tanúskodnak.)

- Az elmúlt évtizedek európai gyakorlata arról tanúskodik, hogy a migrációs/bevándorlási kérdések megoldásában ahány ország, annyiféle rutin, szokás elvárás

lett/vált elfogadottá. Ám a mostani helyzetben a menekültek befogadásának, vagy akár csak időlegesen is segítő szándékkal történő elfogadásának mindennapi kihívásai mögül évtizedek óta lappangó, ki nem beszélt, elfogadhatóan és széles körben soha meg nem vitatott kérdések bukkannak elő: Mi is az igazi integráció? És mi az, ami már asszimiláció? Mi lehet a mérce, ki és mi mérje? És a magyar társadalom mely csoportjai tekinthetőek ilyen vagy olyan állapotot már elérteknek? S mi lehet a stratégiai megfontolás? Integráció vs. asszimiláció? (Az ember alig tudja megállni, hogy ne utaljon arra: ezeket a vitákat egyszer, 1867 után már elképzelhetetlen heveséggel lefolytatták, más körülmények, másféle történelmi feltételek közepette, s elmondható, hogy másfél száz év is kevés volt ahhoz, hogy megfelelő módon tanulhattunk volna ama vitákból.)

- Politikailag/aktuálpolitikailag természetesen egyszerű kérdésről van szó, aki integrálódni szeretne, az először is asszimilálódjék, minél előbb és minél hatékonyabb, megkérdőjelezhetetlen módon. Ám ennek a megfontolásnak a szószólói kevés figyelmet szentelnek ama kudarc-sorozat tanulságainak, amely a közben eltelt idő alatti magyar kizárólagosság-eszményeket övezte. S ezért azt sem tartják zavaró körülményeknek, hogy az általuk idealizált magyarság-eszmény nemcsak idegeneknek, hanem az itt élő és ugyanúgy magyar...- lakosság többségének sem elfogadható kínálat. Orbán Viktor felfogását nemcsak Nyugat felől érte folyamatos kritika, itthoni bírálói sem feltétlenül a reflexes ellenzéki ellentmondás szándékától vezéreltetve tették szóvá a kormányfő által meghirdetett, meglepően zárt és nagyon kevésbé együttműködés-képes magyarságképet. A bírálatok sokasága tengerében azonban feltűnően hiányosnak tetszett a kritikusok álláspontja is, különösképpen e mostani migránshullám gyakorlati teendőinek megfogalmazása kapcsán.

- E ponton talán be is fejezhetjük meglehetősen elméleti jellegű fejtegetéseinket, s csak annyit teszünk, hogy igazat adjunk Tamás Pálnak abban is, hogy az egész migránsvita eddigi egyik legszembetűnőbb tanulsága: jelenségeinek értelmezésekor még a saját

nyelvünket sem vagyunk képesek használni. Részben átvesszük a jelenséget más körülmények között értelmező német közélet nyelvi kódjait, részben hagyjuk és fel is erősítjük a nemzetközi média bulvár-igényeinek megfelelő értelmezések/kiemelések/hangsúlyok megközelítéseit. Részben pedig hagyjuk, hogy az évtizedes közéleti megszokások, rögzültségek, párttáborok kizárólagos szereposztásaiból adódó minősítéseket használjuk. S ezáltal törvényszerűen és önként korlátozzuk magunkat abban, hogy valami igazán tragikus, drámai és szinte mindenkit érintő konfliktusban képesek legyünk az ország helyét, a jelenkori magyarság kihívásait megérteni és azokra újfajta válaszokat adni.

Ebben az értelmezésben a menekült-kérdés páratlan esélyt is teremtett ahhoz, hogy elmulasztott, félrecsúszott évtizedeink okainak magyarázatait is megszülhessük. Igaz, ha minden rosszul alakul, akkor a következő hónapok/évek során még újabb, s egyre nagyobb kényszerekkel együtt járó helyzetek, konfliktusok fognak majd bennünket arra kényszeríteni, hogy ebbéli mulasztásainkat előbb-utóbb pótoljuk. Most, október elején mintha szélcsend és törékeny tűzszünet lenne. Mintha az elmúlt tíz nap megint elhitette volna velünk, hogy mindez, nem a mi dolgunk, mindezt az európai, szomszéd és hazai kormányoknak kell megoldani, s lám, már ki is találtak valamit, hiszen nyugalom van... Borzalmasan feledékenyek tudnak lenni az emberek, együtt is, egyedül is. Nincs még két –három hete sem, amikor a szemük láttára derült ki: milyen végtelenül törékeny mindaz, amit e felkent testületek, intézmények valóságos konfliktusok idején képesek tanúsítani. S egyik pillanatról a másikra voltak kénytelenek azzal szembesülni, hogy nem tudunk a világ előtt elbújni – még akkor sem, ha nagyon, de nagyon szeretnénk.

Irodalom az általános tanulságokhoz:

- Juhász Attila: Pártpolitika és menekültügy. Figyelő, júl. 16.
- Tamás Gábor: És, ha tényleg elindulnak? Nsz. aug.1.

- Balogh S: Éva: bevándorlás: élet és fejlődés. NSz. aug. 24.
- Zala Miklós: Bevándorlás és morális egyenlőség. MnCS, szept. 10.
- Keszthelyi András: Mit védünk? MnCs, szept. 17.
- Lakner Zoltán: Ész és emberség. 168 óra, szept. 17.
- Oroszi Sándor: Ez még csak a kezdet. Nsz. szept. 17.
- Szántó T. Gábor: Európa és a bevándorló. Nsz. szept. 16.
- Ungváry Rudolf: Nincs demokratikus válasz? Nsz. szept. 9.
- Pont ezt akarták! A menekültügy és az összeesküvés-elméletek. MnCS. szept. 24.
- Ungváry Krisztián: Kívül maradnak. Mncs. okt. 1.
- Menekültkép a médiában. 168 óra, okt. 1.
- Kecskés D. Gusztáv: menekültügy 1956-ban és 2015-ben. HVG, okt. 1.
- Lengyel László: S lassan továbbszállok a jajjal... Nsz. okt. 3.
- Kis János: menekültek, Európa, Orbán. HVG: okt. 10.
- Tamás Pál: A csónak. Kritika, júl/aug. 15-21.o.